

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Методичні рекомендації
до виконання практичних робіт
з навчальної дисципліни
"ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
денної форми навчання

Затверджено на засіданні кафедри фінансів.
Протокол № 3 від 02.10.2013 р.

Укладачі: Берест М. М.
Кузенко Т. Б.
Литовченко О. Ю.
Сабліна Н. В.

M54 Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни "Організація фінансової діяльності" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" денної форми навчання / укл. М. М. Берест, Т. Б. Кузенко, О. Ю. Литовченко та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 128 с. (Укр. мов.)

Наведено зміст практичних завдань та методичні рекомендації до їх розв'язання. Подано табличний матеріал та розрахункові показники, що використовуються для формування аналітичних висновків. Уміщено методичні рекомендації, спрямовані на вироблення у студентів практичних навичок щодо розрахунку показників, які характеризують фінансову діяльність підприємств та надають можливість проведення фінансового аналізу.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит".

Вступ

З розвитком ринкових відносин в Україні створені та функціонують підприємства різних організаційно-правових форм ведення бізнесу та суб'єкти підприємництва – фізичні особи. Вони самостійно обґрунтовують розмір та склад своїх фінансових ресурсів, проводять практичну роботу щодо їх мобілізації, визначають напрями використання капіталу та здійснюють фінансовий контроль. За таких умов господарювання особливо актуальним стає питання забезпечення ефективної організації фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.

Одним із найважливіших резервів поліпшення показників господарської діяльності суб'єктів підприємництва є підвищення рівня кваліфікації фахівців, відповідальних за управління їх фінансами, та розробка якісно нових підходів до організації роботи фінансових служб саме у сфері фінансування.

Навчальна дисципліна "Організація фінансової діяльності" входить до циклу варіативних навчальних дисциплін напряму підготовки "Фінанси і кредит" спеціалізації "Фінанси".

Вивчення дисципліни ґрунтується на знаннях і навичках з інших навчальних дисциплін із циклів гуманітарної, природничо-наукової та загальноекономічної професійної підготовки: філософії економіки, інформатики, фінансової математики, фінансів, грошей та кредиту, менеджменту, макро- та мікроекономіки, економіки підприємства, податкової та бюджетної системи.

Мета навчальної дисципліни полягає в набутті студентами теоретичних знань, практичних навичок і професійних компетентностей щодо організації фінансової діяльності суб'єктів підприємництва.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення лекційних, практичних (семінарських) та лабораторних занять. Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів із загальноекономічною та спеціальною літературою, з нормативними актами та виконання індивідуальних завдань.

Практичне заняття – це форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практич-

ного застосування шляхом виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, вмінь, навичок студентів; постановку загальної проблеми та її обговорення; розв'язування завдань з їх обговоренням; виконання контрольних завдань, їх перевірку та оцінювання. Оцінки, отримані студентом за окремі практичні завдання, враховуються при формуванні підсумкової оцінки.

До складу навчальної дисципліни входить 4 змістовні модулі: "Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва", "Фінансовий аналіз", "Фінансова безпека підприємств" та "Оцінка вартості бізнесу".

Вивчення модуля "Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва" передбачає проведення практичних занять за темами, наведеними у табл. 1.

Таблиця 1

**План проведення практичних занять за змістовним модулем 1
"Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва"**

Назва теми	Перелік питань для розгляду	Кількість годин	Література
1	2	3	4
1. Джерела та порядок формування капіталу суб'єктів підприємництва			
Тема 1. Основи фінансової діяльності суб'єктів підприємництва	Практичне завдання щодо встановлення грошових потоків у рамках фінансової, інвестиційної та операційної діяльності підприємств. Розрахунок потреби в капіталі для фінансування оборотних активів підприємства	2	[44; 46 – 48; 64; 70; 71; 96; 101; 115]
Тема 2. Особливості фінансування суб'єктів підприємництва різних форм організації бізнесу	Практичні завдання щодо визначення складових власного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю, акціонерного товариства при заснуванні підприємств та заповнення I розділу пасиву їх балансу	2	[24; 44 – 46; 48; 55; 64; 75; 88; 102; 115]
Тема 3. Формування власного капіталу підприємства	Практичні завдання щодо розрахунку курсів акцій акціонерного товариства, визначення параметрів корпоративних прав підприємства при зміні його статутного капіталу, відображення результатів фінансових операцій у звітності підприємства	2	[27; 45; 46; 48; 70; 83; 88; 102; 114; 116]

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
Тема 4. Внутрішні джерела фінансування підприємства	Практичне завдання щодо розрахунку чистого грошового потоку підприємств у рамках різних видів діяльності, відображення у звітності підприємства результатів проведення реструктуризації активів та виявлених внутрішніх резервів	4	[29; 46 – 48; 70; 100; 102; 115; 116]
Тема 6. Фінансування підприємства за рахунок запозичених ресурсів	Практичні завдання щодо визначення ефективної ставки відсотка за облігаціями та обґрунтування вибору варіанта параметрів емісії облігацій підприємства	2	[29; 34; 45 – 47; 55; 64; 70; 96; 101; 102; 114]
2. Специфічні аспекти фінансової діяльності суб'єктів підприємництва			
Тема 8. Фінансове інвестування підприємства	Вирішення практичних завдань щодо аналізу доцільності вкладання коштів підприємства в корпоративні права та боргові цінні папери. Оцінка вартості фінансових інвестицій підприємства та її відображення у звітності	4	[29; 44; 46 – 48; 75; 83; 96; 100; 114; 116]
Тема 9. Оцінювання вартості підприємства	Практичне завдання щодо оцінювання вартості підприємства за дохідним та ринковим підходами	4	[24; 29; 34; 46; 47; 70; 71; 88; 102; 115]

Вивчення змістовного модуля "Фінансовий аналіз" передбачає проведення практичних занять за темами, що належать до другого та третього змістовних модулів. Тематика практичних занять наведена у табл. 2.

Таблиця 2

**Перелік тем практичних занять за змістовним модулем 2
"Фінансовий аналіз"**

Тема	Тематика та зміст практичних занять	Кількість годин	Література
1	2	3	4
2. Аналіз економічних та фінансових ресурсів підприємства			
Тема 3. Аналіз майна підприємства	Аналіз майнового стану підприємства: вертикальний та горизонтальний аналіз майна підприємства; розрахунок коефіцієнтів зносу, придатності основних засобів, та інших показників оцінки майнового стану	2	[19; 49; 51; 53; 56; 62; 84; 85; 91; 111]

1	2	3	4
Тема 4. Аналіз оборотних активів	Аналіз складу та ефективності використання оборотних активів підприємства: аналіз складу та структури оборотних активів підприємства; розрахунок показників стану та ефективності використання оборотних активів	2	19; 49; 51; 53; 56; 62; 84; 85; 111]
Тема 5. Аналіз джерел формування капіталу підприємств	Аналіз структури капіталу підприємства: аналіз структури та динаміки власного капіталу; аналіз структури та динаміки позикового капіталу; аналіз складу кредиторської заборгованості	4	[19; 49; 51; 53; 56; 58; 62; 84; 85; 111; 117]
Тема 6. Аналіз грошових потоків	Розрахунок тривалості фінансового циклу: схема та алгоритм розрахунку тривалості фінансового циклу; розрахунок показників оборотності виробничих запасів підприємства, оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства; визначення тривалості фінансового циклу на підприємстві та формування сукупності заходів, спрямованих на її оптимізацію	2	[19; 49; 51; 53; 56; 62; 63; 117]
3. Аналіз фінансового стану підприємства			
Тема 7. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємств	Розрахунок і аналіз показників ліквідності: оцінка ліквідності балансу через співставлення відповідних груп статей активу і пасиву балансу; розрахунок показників ліквідності, порівняння отриманих значень із нормативними (рекомендованими); формування висновків щодо рівня ліквідності підприємства	4	[19; 49; 51; 53; 56; 58; 62; 84; 85; 111; 117]
Тема 8. Аналіз фінансової стійкості підприємств	Оцінка фінансової стійкості господарюючого суб'єкта: визначення типу фінансової стійкості підприємства (агрегатний підхід); розрахунок показників, що використовуються для оцінки фінансової стійкості (коефіцієнтний підхід), порівняння отриманих значень із нормативними; надання висновків щодо рівня фінансової стійкості аналізованого підприємства; оцінка запасу фінансової стійкості на основі маржинального аналізу	4	[10; 19; 49; 53; 56; 62; 81; 84; 111]

Закінчення табл. 2

1	2	3	4
Тема 9. Аналіз кредитоспроможності підприємств	Оцінка кредитоспроможності позичальника на основі фінансових коефіцієнтів: розрахунок оціночних коефіцієнтів за групами: коефіцієнти ліквідності, коефіцієнти оборотності, коефіцієнти фінансової стійкості, коефіцієнти прибутковості, коефіцієнти обслуговування боргу (за методикою НБУ); формування висновків щодо можливості надання кредиту	2	[49; 63; 86; 117]
Тема 10. Аналіз ділової активності підприємств	Розрахунок показників ділової активності підприємства: розрахунок коефіцієнтів оборотності: сукупних активів, необоротних та оборотних активів, запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості, власного капіталу; розрахунок періодів обороту відповідних показників; формування висновків щодо рівня та динаміки ділової активності досліджуваного підприємства	4	[19; 49; 51; 53; 56; 58; 62; 84; 111]
Тема 11. Аналіз прибутковості та рентабельності підприємств	Аналіз прибутковості підприємства: аналіз структури формування фінансових результатів підприємства на базі ф. № 2 "Звіт про фінансові результати"; розрахунок та аналіз показників рентабельності; формування висновків щодо напрямів підвищення прибутковості досліджуваного підприємства	4	[1; 19; 49; 51; 53; 56; 58; 62; 84; 85; 111; 117]
Тема 12. Аналіз інвестиційної активності підприємств	Оцінка показників ефективності проекту: розрахунок чистого приведенного доходу, індексу рентабельності, внутрішньої норми дохідності, дисконтованого періоду окупності; висновок щодо доцільності реалізації аналізованого проекту	2	[49; 53; 56; 62; 84; 85; 111]
Тема 13. Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства	Визначення імовірності банкрутства підприємства з використанням моделей комплексного фінансового аналізу: розрахунок імовірності банкрутства за моделлю Альтмана; за моделлю Спрінгейта; за моделлю Р. Ліса	2	[19; 49; 51; 56; 58; 111]

Перелік тем, що виносяться на практичні заняття за змістовним модулем "Фінансова безпека підприємств", наведено у табл. 3.

Таблиця 3

**Перелік тем практичних занять за змістовним модулем 3
"Фінансова безпека підприємств"**

Тема	Теми практичних занять	Кількість годин	Література
Тема 2. Фінансова безпека підприємства, її критерії, рівні та методи оцінки	Визначення критеріїв, рівнів фінансової безпеки підприємства та застосування методів оцінки	4	[20; 61]
Тема 3. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства	Застосування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства	4	[2; 3; 8; 16; 18; 32]

Вивчення змістовного модуля "Оцінка вартості бізнесу" передбачає проведення практичних занять за темами, наведеними у табл. 4.

Таблиця 4

**Перелік тем практичних занять за змістовним модулем 4
"Оцінка вартості бізнесу"**

Назва теми	Перелік питань для розгляду	Кількість годин	Література
1	2	3	4
1. Концептуальні основи оцінки бізнесу			
Тема 4. Методичний інструментарій оцінки вартості бізнесу	Визначення вартості грошей у часі	2	[5; 11; 23; 25; 40; 50; 67; 87; 89; 92; 65; 105]
Тема 5. Дохідний підхід до оцінки вартості бізнесу	Застосування методів дохідного підходу до оцінки вартості бізнесу	4	[5; 11; 33; 25; 40; 41; 50; 65; 67; 87; 89; 92; 105; 112; 119]
Тема 6. Порівняльний підхід до оцінки бізнесу	Застосування методів порівняльного підходу до оцінки вартості бізнесу	4	[33; 25; 41; 66; 67; 72]
Тема 7. Витратний підхід до оцінки бізнесу	Застосування методів витратного підходу до оцінки вартості бізнесу	4	[5; 11; 33; 23; 25; 65 – 67; 110]

1	2	3	4
2. Оцінка вартості бізнесу в конкретних цілях			
Тема 9. Оцінка часток у підприємстві (бізнесі)	Оцінка вартості цінних паперів підприємства	2	[5; 11; 23; 25; 33; 37; 40; 41; 50; 66; 67; 93; 110; 119]
Тема 10. Оцінка вартості майна підприємства-боржника з метою продажу при банкрутстві	Оцінка вартості майна підприємства з метою продажу при його ліквідації	2	[37; 5; 11; 23; 25; 33; 40; 41; 50; 72; 87; 65]
Тема 11. Оцінка вартості підприємства при реструктуризації	Оцінка вартості підприємства при реструктуризації	2	[5; 11; 23; 25; 33; 37; 40; 41; 50; 65; 72; 87]

У наведених методичних рекомендаціях подано перелік практичних завдань за темами змістовних модулів навчальної дисципліни "Організація фінансової діяльності" та вміщено методичні рекомендації до їх виконання.

Змістовний модуль 1. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва

Тема 1. Основи фінансової діяльності суб'єктів підприємництва

Завдання 1

Визначити обсяги вхідних грошових потоків публічного акціонерного товариства "Факт" у рамках операційної, фінансової та інвестиційної діяльності (окремо), якщо відомі такі дані.

Підприємство отримало кредит у сумі 50 тис. грн на придбання обладнання.

Грошові виплати з оплати праці склали 30 тис. грн.

З метою збільшення статутного капіталу підприємства розміщено додаткову емісію акцій. Номінальна вартість однієї акції – 60 грн, кількість акцій – 1 000 шт., курс емісії – 110 %.

Підприємство сплатило дивіденди акціонерам у розмірі 10 % від номінальної вартості акцій.

Обсяг виручки від реалізації продукції становив 320 тис. грн, у тому числі ПДВ.

Підприємство отримало дивіденди від володіння корпоративними правами іншого підприємства – 25 тис. грн.

Підприємство продало облігації внутрішньої державної позики – 20 тис. грн.

Завдання 2

Визначити обсяги вхідних грошових потоків публічного акціонерного товариства "Світ" у рамках фінансової та інвестиційної діяльності (окремо), якщо відомі такі дані:

обсяг виручки від реалізації продукції підприємства становив 300 тис. грн (у тому числі ПДВ);

підприємство сплатило постачальникам сировини 52 тис. грн;

з метою оновлення парку устаткування підприємство придбало виробниче устаткування на суму 250 тис. грн;

підприємство отримало кредит у сумі 160 тис. грн;

з метою збільшення статутного капіталу підприємства розміщено додаткову емісію акцій. Номінальна вартість однієї акції – 40 грн, кількість акцій – 500 шт., курс емісії – 115 %;

підприємство повернуло кредит банку у сумі 30 тис. грн та проценти за користування ним – 6 тис. грн;

від володіння корпоративними правами іншого підприємства отримано дивідендів на суму 15 тис. грн;

підприємство продало облігації внутрішньої державної позики – 10 тис. грн.

Завдання 3

Визначити обсяги грошових потоків публічного акціонерного товариства "Мрія" у рамках операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, якщо відомі такі дані:

обсяг виручки від реалізації продукції становив 630 тис. грн, у тому числі ПДВ;

постачальникам було перераховано 147 тис. грн за сировину та матеріали;

підприємство повернуло кредит банку у сумі 20 тис. грн та проценти за користування ним – 5 тис. грн;

підприємство отримало проценти від володіння облігаціями інших підприємств – 3 тис. грн;

були продані основні фонди на суму 10 тис. грн;

протягом звітнього періоду підприємство отримало дивіденди від володіння акціями інших підприємств на суму 16 тис. грн;

з метою збільшення статутного капіталу підприємства розміщено додаткову емісію акцій. Номінальна вартість однієї акції – 20 грн, кількість акцій – 2 000 шт., курс емісії – 100 %.

Методичні рекомендації

Для розв'язання завдання необхідно знати економічний зміст операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

У рамках операційної діяльності підприємство отримує надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), здійснює грошові виплати постачальникам за сировину, матеріали, паливо, напівфабрикати тощо, грошові виплати з оплати праці, сплачує податки, наприклад, податок на додану вартість, податок на прибуток. Згідно з чинним стандартом бухгалтерського обліку сплата відсотків за користування позичками відноситься також до операційної діяльності підприємств.

У процесі операційної діяльності підприємство придбає майнові комплекси, необоротні активи, фінансові інвестиції, отримує відсотки та дивіденди від володіння цінними паперами, здійснює дезінвестиції.

До типових прикладів руху коштів у результаті фінансової діяльності підприємства відносять надходження власного капіталу, отримання й повернення позичок, сплату дивідендів за власними корпоративними правами тощо.

Завдання 4

Визначити потребу в капіталі акціонерного товариства "Агат" для фінансування оборотних активів протягом одного кварталу кумулятивним та елективним методами на основі таких даних.

Плановий обсяг витрат на виробництво та реалізацію продукції – 7,2 млн грн. Планові залишки готової продукції на складі на початок та на кінець періоду є незмінними.

Структура витрат підприємства характеризується такими даними:
прямі матеріальні витрати – 30 %;
прямі витрати на оплату праці та нарахування на неї – 35 %;
загальновиробничі витрати – 20 %;
адміністративні витрати – 10 %;
витрати на збут – 5 %.

Середній період постачання та зберігання сировини та матеріалів на складі – 5 днів.

За домовленістю з постачальниками сировини строк її оплати становить 3 дні з часу її оприбуткування на складі

Тривалість виробництва готової продукції – 10 днів.

Тривалість зберігання готової продукції на складі – 2 дні.

З метою стимулювання збуту продукції підприємство надає відстрочки в платежах за її оплату протягом 15 днів.

Завдання 5

Витрати на виробництво та реалізацію продукції ПАТ "Глоретт" у плановому кварталі становлять 16 млн грн, у тому числі:

витрати на сировину і матеріали – 50 % усіх затрат;

витрати на заробітну плату та нарахування на неї – 30 % усіх затрат;

адміністративні витрати та витрати на збут – 20 %.

Оплату сировини та матеріалів планується здійснювати на другий робочий день із дня оприбуткування їх на складі. Середній термін перебування виробничих запасів на складі – 2 дні. Тривалість виробництва продукції – 3 дні. Середній термін складування готової продукції – 5 днів. Підприємство планує відвантажувати готову продукцію з наданням відстрочок в її оплаті на 10 днів.

Фінансові служби підприємства повинні розрахувати плановий обсяг потреби підприємства в капіталі для фінансування оборотних активів у цілому та у розрізі окремих елементів витрат.

Методичні рекомендації

Потреба в капіталі для фінансування оборотних активів кумулятивним методом обчислюється таким чином:

розрахувати загальний період, протягом якого кошти будуть "заморожені" в оборотних активах;

визначити загальні одноденні витрати підприємства на фінансування оборотних активів (прийняти, що у кварталі 90 днів);

визначити загальний обсяг потреби в обігових коштах для фінансування оборотних активів протягом планового періоду у цілому та у розрізі виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції й дебіторської заборгованості шляхом множення загальних одноденних витрат на кількість днів, протягом якого кошти "заморожуються" у відповідному елементі оборотних активів.

Потреба в капіталі для фінансування оборотних активів елективним методом визначається у такому порядку.

Обчислити показники окремих елементів витрат підприємства (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, загальновиробничі витрати тощо) в грошовому виразі.

Визначити одноденні витрати за окремими елементами витрат.

Провести розподіл окремих елементів витрат за окремими статтями оборотних активів підприємства. Встановити одноденні витрати за кожною статтею оборотних активів підприємства.

Виробничі запаси включають витрати на сировину та матеріали за їх первісною вартістю. Витрати на незавершене виробництво визначаються згідно з П(С)БО 16 "Витрати" в включають прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці та нарахування на неї; загальновиробничі витрати. Аналогічним чином розраховуються одноденні витрати, які авансуються в готову продукцію, що зберігається на складі. Витрати, "заморожені" в дебіторській заборгованості, включають, окрім іншого, адміністративні витрати і витрати на збут.

Визначити обсяг потреби в обігових коштах для фінансування окремих статей оборотних активів підприємства протягом планового періоду шляхом множення відповідних одноденних витрат на кількість днів, протягом яких кошти "заморожені" у відповідних статтях оборотних активів.

Визначити величину коштів, яка буде "заморожена" в окремих елементах витрат (розраховується множенням середніх одноденних витрат на кількість днів, на які авансуються відповідні витрати).

Розрахувати загальний розмір потреби підприємства в капіталі для фінансування окремих статей оборотних активів та окремих елементів витрат.

Тема 2. Особливості фінансування суб'єктів підприємництва різних форм організації бізнесу

Завдання 1

Прийнято рішення про заснування публічного акціонерного товариства "Каштан". Засновниками була організована відкрита підписка на акції, результати якої характеризуються такими даними:

номінальна вартість акцій – 30 грн;

курс емісії – 100 %;

кількість акцій, які підлягають розміщенню – 5 000 шт.;

накладні витрати, пов'язані із заснуванням підприємства – 10 000 грн;

на момент скликання установчих зборів ПАТ "Каштан" було сплачено 70 % номінальної вартості акцій.

Розрахувати величину власного капіталу на момент створення ПАТ "Каштан". Заповнити I розділ пасиву балансу.

Завдання 2

Прийнято рішення про заснування ПАТ "Оранта". Засновниками була організована відкрита підписка на акції, результати якої характеризуються такими даними:

номінальна вартість акцій – 27 грн;

курс емісії – 115 %;

кількість акцій, які підлягають розміщенню – 10 000 шт.;

накладні витрати, пов'язані із заснуванням підприємства – 5 000 грн;

на момент скликання установчих зборів ПАТ "Оранта" всі акції були сплачені за ціною емісії.

Розрахувати величину власного капіталу підприємства на момент його створення. Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу ПАТ "Оранта".

Завдання 3

На початок року власний капітал АТ "Дім" становив 800 тис. грн (зареєстрований статутний капітал – 1 000 тис. грн, несплачений капітал – 200 тис. грн). Протягом року товариство отримало прибуток у розмірі 200 тис. грн 25 % прибутку було сплачено акціонерам у вигляді дивідендів, 25 – спрямовано на формування резервного капіталу, 50 % – залишилось нерозподіленими. Крім того, акціонери повністю погасили заборгованість за оплатою акцій.

Визначити складові власного капіталу на початок та кінець року.

Завдання 4

У результаті ліквідації товариства з обмеженою відповідальністю обсяг виручки від реалізації ліквідаційної маси становив 1 600 тис. грн. Обсяг вимог кредиторів до підприємства – 2 млн грн. Зареєстрований капітал підприємства дорівнює 200 тис. грн і сформований за рахунок вкладів чотирьох учасників товариства. Частка одного з учасників становить 70 %, а частки решти учасників є однаковими. Приватне майно найбільшого учасника – 400 тис. грн, у тому числі йому належать облигації товариства, учасником якого він є, номінальною вартістю 100 тис. грн.

Визначити джерела погашення вимог кредиторів підприємства, якою мірою вони будуть задоволені.

Завдання 5

Трьома фізичними особами Савченко М. М., Петренко В. О., Шевцовим К. І. прийнято рішення про заснування товариства з обмеженою відповідальністю "Петросіл Сервіс". Формування первісного власного капіталу ТОВ "Петросіл Сервіс" характеризується такими даними.

Зазначена в установчих документах відносна частка окремих учасників у статутному капіталі становить: Савченко М. М. – 45 %; Петренко В. О. – 30 %; Шевцов К. І. – 25 %.

На момент реєстрації ТОВ "Петросіл Сервіс" Шевцов К. І. вніс 88 тис. грн, що становить 110 % його особистої частки в статутному капіталі; Савченко М. М. – 110 тис. грн, Петренко В. О. – 124 тис. грн.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу наново створеного підприємства.

Завдання 6

Трьома фізичними особами Бойко М. С., Савенко О. Ф., Костенковим І. В. прийнято рішення про заснування товариства з обмеженою відповідальністю "Теодосія". Первісне формування власного капіталу підприємства характеризується такими даними.

Зазначена в установчих документах частка окремих учасників у статутному капіталі становить: Бойко М. С. – 50 %; Савенко О. Ф. – 30 %; Костенков І. В. – 20 %.

На момент реєстрації ТОВ "Теодосія" Бойко М. С. вніс 45 тис. грн, що становить 40 % його особистої частки в статутному капіталі; Савенко О. Ф. – 75 тис. грн, а Костенков І. В. – 30 тис. грн.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу наново створеного ТОВ "Теодосія".

Методичні рекомендації

Для розв'язання завдань потрібно знати економічну сутність, склад власного капіталу підприємства та порядок його відображення у балансі. Перший розділ пасиву балансу підприємства наведено у табл. 5.

Таблиця 5

I розділ пасиву балансу підприємства

ПАСИВ (КАПІТАЛ)	На початок періоду	На кінець періоду
1. Власний капітал		
Зареєстрований капітал		
Капітал у дооцінках		
Додатковий капітал		
Резервний капітал		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (-)		
Неоплачений капітал (-)		
Вилучений капітал (-)		
Усього за розділом I		

Тема 3. Формування власного капіталу підприємства

Завдання 1

Статутний капітал ПАТ "Всесвіт" становить 600 тис. грн (12 000 акцій однієї номінальної вартості).

На загальних зборах акціонерів прийнято рішення щодо збільшення статутного капіталу на 50 % шляхом додаткової емісії акцій. Ринковий курс акцій до збільшення статутного капіталу становить 80 грн. Курс емісії нових акцій – 65 грн за акцію.

Визначити ринковий курс акцій ПАТ "Всесвіт" після збільшення статутного капіталу. Розрахувати емісійний дохід підприємства.

Завдання 2

Загальні збори ПАТ "Гірпром" прийняли рішення щодо збільшення статутного капіталу підприємства з 8 000 тис. грн. до 10 000 тис. грн шляхом додаткової емісії акцій. На кожні чотири старі акції було вирішено випустити одну нову. Перед збільшенням статутного капіталу ринковий курс однієї акції номінальною вартістю 200 грн становив 300 грн. Курс емісії нових акцій – 125 %.

Визначити емісійний дохід емітента та середній ринковий курс акцій після емісії, якщо на зміну курсу вплинув лише факт збільшення капіталу, інші фактори впливу на курс залишилися без змін.

Завдання 3

Статутний капітал ТОВ "Тисагаз" становить 400 тис. грн, непокриті збитки – 48 тис. грн. Учасниками товариства прийнято рішення щодо зменшення статутного капіталу шляхом передачі до анулювання корпоративних прав номінальною вартістю 44 тис. грн. Баланс ТОВ "Тисагаз" до зменшення статутного капіталу наведено у табл. 6.

Також один із кредиторів частково списав короткострокову заборгованість підприємства зі сплати процентів за користування кредитом на суму 8 тис. грн.

Скласти баланс ТОВ "Тисагаз" після зменшення статутного капіталу та списання заборгованості. Зробити висновки щодо зміни фінансового стану підприємства.

Таблиця 6

Баланс ТОВ "Тисагаз" до зменшення статутного капіталу

Актив	Тис. грн	Пасив	Тис. грн
1. Необоротні активи	240	1. Зареєстрований капітал	400
2. Запаси	120	2. Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)	(48)
3. Дебіторська заборгованість	60	3. Довгострокові зобов'язання	40
4. Грошові кошти	12	4. Короткострокові зобов'язання	40
Баланс	432	Баланс	432

Завдання 4

З метою збільшення власного капіталу ПАТ "Юсейс" для фінансування розширення виробництва здійснено розміщення акцій підприємства за курсом 120 %; номінальна вартість емісії – 100 тис. грн.

Протягом звітного року підприємство отримало чистий прибуток 180 тис. грн 60 % чистого прибутку спрямовано на виплату дивідендів, 20 % чистого прибутку використано на поповнення резервного капіталу.

Підприємство отримало на безоплатній основі автомашину первісною вартістю 145 тис. грн.

Розрахувати приріст власного капіталу підприємства за звітний період в аспекті окремих статей.

Завдання 5

Фінансовому аналітику ПАТ "Алдеа" з метою оцінки ефективності фінансової діяльності підприємства необхідно визначити балансовий і капіталізований курси акцій. Баланс акціонерного товариства наведено у табл. 7. Середньорічна сума прибутку становить 100 тис. грн, а ставка капіталізації 10 %. Зробити висновки.

Таблиця 7

Баланс АТ "Вікна" на кінець звітного періоду

Актив	Тис. грн	Пасив	Тис. грн
1. Необоротні активи	1 000	1. Зареєстрований капітал.	400
2. Оборотні активи	400	2. Капітал у дооцінках.	200
		3. Додатковий капітал.	140
		4. Нерозподілений прибуток.	120
		5. Вилучений капітал.	(60)
		6. Зобов'язання	600
Баланс	1 400	Баланс	1 400

Методичні рекомендації

Параметри корпоративних прав після збільшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом додаткової емісії акцій доцільно визначити у вигляді табл. 8.

Ринковий курс корпоративних прав підприємства після розміщення додаткової емісії акцій розраховується за формулою:

$$K_{pn} = \frac{K_p + K_e}{N}, \quad (1)$$

де K_{pn} – ринковий курс корпоративних прав підприємства після розміщення додаткової емісії акцій, грн;

K_p – загальна ринкова вартість акцій до збільшення статутного капіталу підприємства, тис. грн;

K_e – загальна ринкова вартість акцій додаткової емісії, тис. грн;

N – загальна кількість акцій після збільшення статутного капіталу підприємства шляхом додаткової емісії корпоративних прав, тис. шт.

Параметри корпоративних прав підприємства

Найменування показників	Статутний капітал, тис. грн	Кількість акцій, тис. шт.	Ринковий курс акцій, грн	Загальна ринкова вартість акцій, тис. грн
1. Параметри корпоративних прав до збільшення статутного капіталу	За вихідними даними	За вихідними даними	За вихідними даними	Ст. 3 × Ст. 4
2. Сума збільшення статутного капіталу	Визначити на основі вихідних даних	Визначити на основі вихідних даних	За вихідними даними	Ст. 3 × Ст. 4
3. Параметри корпоративних прав після збільшення статутного капіталу	Визначити на основі вихідних даних	Визначити на основі вихідних даних	Розрахувати за формулою (1)	Ст. 3 × Ст. 4

Величина емісійного доходу визначається як різниця між ринковою вартістю корпоративних прав додаткової емісії та номінальною вартістю корпоративних прав додаткової емісії.

Санаційний прибуток підприємства утворюється внаслідок зменшення статутного капіталу та списання заборгованості. Санаційний прибуток спрямовується на покриття балансових збитків товариства та формування його резервів.

Балансовий курс акцій характеризує структуру власного капіталу підприємства. Він показує величину чистих активів, які припадають на одну акцію (частку, пай) і розраховується за формулою:

$$BK = \frac{VK}{СК} \times 100\%, \quad (2)$$

де BK – балансовий курс акцій, %;

VK – величина власного капіталу підприємства, тис. грн;

СК – величина статутного капіталу підприємства, тис. грн.

Капіталізований курс акцій характеризує "внутрішню" вартість акцій, яка формується на основі очікуваних майбутніх доходів, та розраховується за формулою:

$$\text{ККВ} = \frac{\text{КВ}}{\text{СК}} \times 100 \%, \quad (3)$$

де ККВ – курс акцій за капіталізованою вартістю, %;

КВ – капіталізована вартість підприємства, тис. грн.

Капіталізована вартість підприємства – це приведена до теперішньої вартості величина майбутніх доходів на основі їх дисконтування. За порівняно стабільних доходів підприємства та ставки дисконтування капіталізована вартість визначається за формулою:

$$\text{КВ} = \frac{\text{ЧП}}{r}, \quad (4)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства, тис. грн;

r – ставка капіталізації.

Тема 4. Внутрішні джерела фінансування підприємства

Завдання 1

Визначити Cash-flow від операційної діяльності публічного акціонерного товариства "Трубопласт" за звітний період непрямим методом за такими даними.

Чистий прибуток від операційної діяльності підприємства за звітний період становить 50 тис. грн.

Протягом звітного року розміщена додаткова емісія акцій товариства. Номінальна вартість нової емісії – 100 тис. грн, курс емісії акцій – 125 %.

З метою залучення коштів для фінансування технічного переозброєння виробництва розміщена емісія власних облігацій на суму 25 тис. грн.

За рішенням загальних зборів акціонерів були нараховані дивіденди власникам корпоративних прав на суму 20 тис. грн.

За звітний період собівартість реалізованої продукції складала 400 тис. грн, у тому числі амортизація необоротних активів – 10 тис. грн.

Сума збільшення операційних оборотних активів дорівнювала 7 тис. грн.

Завдання 2

Визначити Cash-flow від операційної діяльності ПАТ "Прапор" за звітний рік прямим методом на основі таких даних:

чиста виручка від реалізації продукції – 2 000 тис. грн;

надходження від емісії акцій становлять 500 тис. грн, у тому числі на збільшення статутного капіталу було спрямовано 400 тис. грн;

підприємство нарахувало дивідендів на суму 80 тис. грн;

витрати на виробництво реалізованої продукції, пов'язані з виплатою грошових коштів – 1 400 тис. грн;

сплачено проценти за користування позичками 30 тис. грн;

сплачено податок на прибуток – 180 тис. грн;

амортизаційні відрахування – 10 тис. грн.

Завдання 3

Визначити Cash-flow від фінансової діяльності ПАТ "Грант" за звітний рік на підставі таких даних:

прибуток підприємства до оподаткування – 200 тис. грн;

надходження від емісії акцій становлять 250 тис. грн, у тому числі на збільшення статутного капіталу було спрямовано 200 тис. грн;

надходження від емісії облігацій – 80 тис. грн;

підприємство нарахувало дивідендів на суму 90 тис. грн;

собівартість реалізованої продукції – 750 тис. грн, у тому числі амортизація основних засобів – 18 тис. грн.

Завдання 4

Визначити Cash-flow від інвестиційної діяльності ПАТ "Українка" за звітний рік на підставі таких даних:

надходження від емісії власних акцій становлять 380 тис. грн, у тому числі на збільшення статутного капіталу було спрямовано 350 тис. грн;

надходження від продажу акцій інших підприємств – 155 тис. грн;

надходження від емісії власних облігацій – 170 тис. грн;

підприємство виплатило дивідендів на суму 1 тис. грн;

собівартість реалізованої продукції – 900 тис. грн, у тому числі амортизація основних засобів – 30 тис. грн;
кошти, спрямовані на придбання основних засобів – 165 тис. грн.

Методичні рекомендації

Чистий грошовий потік від операційної діяльності розраховується прямим і непрямим методами.

При використанні прямого методу чистий грошовий потік від операційної діяльності розраховується як різниця між вхідними та вихідними грошовими потоками, що мають безпосереднє відношення до операційної діяльності підприємства.

При використанні непрямого методу визначення чистого грошового потоку від операційної діяльності здійснюється зворотній до прямого методу розрахунок, а вихідною величиною виступають фінансові результати від операційної діяльності.

Алгоритм розрахунку операційного чистого грошового потоку прямим методом:

(+) – грошові надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

(-) – грошові виплати постачальникам за сировину, матеріали, послуги тощо;

(-) – грошові видатки на утримання персоналу;

(+) – інші грошові надходження, які не належать до інвестиційної та фінансової діяльності;

(-) – інші грошові видатки для покриття операційних витрат, які не стосуються інвестиційної та фінансової діяльності;

(-) – сплата процентів за користування позичками;

(-) – сплата податків на прибуток;

(=) – операційний чистий грошовий потік.

Алгоритм розрахунку операційного чистого грошового потоку непрямим методом:

(+) – чистий прибуток від операційної діяльності;

(+) – витрати, не пов'язані з грошовими виплатами;

(-) – доходи, не пов'язані з грошовими виплатами;

(-) – приріст оборотних активів (крім грошових коштів, їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій, інших статей неопераційних оборотних активів);

(+) – зменшення оборотних активів (крім грошових коштів, їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій, інших статей неопераційних оборотних активів);

(-) – зменшення поточних зобов'язань, у тому числі відсотки (крім короткострокових кредитів банків та інших статей, не пов'язаних з операційною діяльністю);

(+) – збільшення поточних зобов'язань, у тому числі відсотки (крім короткострокових кредитів банків та інших статей, не пов'язаних з операційною діяльністю);

(=) – операційний чистий грошовий потік.

Порядок розрахунку чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності:

(+) – реалізація фінансових інвестицій (довгострокових), необоротних активів (майнових комплексів);

(+) – отримані проценти, дивіденди;

(+) – інші надходження (наприклад, надходження грошових коштів від ф'ючерсних, форвардних контрактів, опціонів тощо);

(-) – придбання фінансових інвестицій, необоротних активів (майнових комплексів);

(-) – інші платежі (виплати грошових коштів за ф'ючерсними, форвардними контрактами, опціонами тощо за винятком випадків, коли такі контракти укладаються для операційної діяльності підприємства або класифікуються як фінансова інвестиція);

(=) – чистий рух коштів від інвестиційної діяльності.

Порядок розрахунку чистого грошового потоку від фінансової діяльності:

(+) – надходження власного капіталу;

(+) – отримані позички (довгострокові);

(+) – інші надходження;

(-) – погашення позичок;

(-) – сплачені дивіденди;

(-) – інші платежі (грошові видатки, спрямовані для викупу раніше випущених акцій підприємства тощо);

(=) – чистий рух коштів від фінансової діяльності.

Тема 6. Фінансування підприємства за рахунок запозичених ресурсів

Завдання 1

З метою залучення грошових коштів для фінансування інвестиційного проекту щодо придбання нових швейних машин ПАТ "Малюк" емітує облігації за номінальною процентною ставкою 15 %. Проценти нараховуються щорічно, один раз на рік. Курс емісії становить 90 % до номіналу. Період обігу облігацій – 10 років із погашенням у кінці строку обігу за курсом 110 %, одноразові накладні витрати, пов'язані з емісією облігацій – 5 % від номіналу.

Визначити ефективну процентну ставку за облігаціями для емітента та інвестора. Зробити висновки.

Завдання 2

З метою освоєння нових виробничих потужностей в умовах нестачі власних фінансових ресурсів ТОВ "Аматор" прийняло рішення здійснити емісію власних облігацій. Емісія облігацій підприємства характеризується наступними параметрами:

- курс емісії облігацій – 75 %;
- курс погашення облігацій – 100 %;
- номінальна процентна ставка – 15 %;
- період обігу облігацій – 10 років.

Погашення облігацій може здійснюватися за двома варіантами:

- 1) в кінці періоду їх обігу;
- 2) щорічно рівними частинами.

Фінансовому аналітику підприємства необхідно обрати найбільш привабливий з точки зору підприємства варіант погашення облігацій. Відповідь обґрунтуйте.

Завдання 3

Підприємству "Перемога" потрібні додаткові фінансові ресурси в сумі 62 050 тис. грн для здійснення заходів щодо розширення виробничих потужностей. Керівництво підприємства розглядає два альтернативних варіанти їх залучення: випуск облігацій та користування кредитом.

На фінансовому ринку купонна ставка облігацій такого типу складає 9 %. Прогнозований період погашення облігацій 7 років. Облігації прогнозується випускати номінальною вартістю 850 грн.

Що стосується отримання кредиту, то можливо співробітництво у даному напрямі з двома банками "Грант" і "Укрсиббанк", які пропонують різні умови кредитування.

Банк "Грант" пропонує надати необхідний кредит на 7 років з погашенням основної суми боргу рівними частинами щорічно. Платежі в погашення кредиту сплачуються щороку. Відсоткова ставка дорівнюватиме 10 %.

"Укрсиббанк" пропонує таку схему повернення боргу: перші два роки нараховується проста процентна ставка у розмірі 5 %, наступні три роки відсотки повинні сплачуватися за складною схемою сплати у розмірі 8 %, а останні два роки відсоткова ставка збільшуватиметься кожні півроку на 1 п. п. Основна сума боргу повертається наприкінці періоду кредитування.

Визначте найбільш вигідний варіант залучення коштів. Відповідь обґрунтуйте.

Методичні рекомендації

Ефективна ставка відсотка за облігаціями враховує позитивну чи негативну різницю між курсом емісії та курсом погашення облігацій. Відхилення між зазначеними ставками виникають, коли курс емісії та (або) курс погашення відсоткових облігацій не дорівнює номіналу.

Для емітента ефективна ставка відсотка характеризує загальний рівень витрат, пов'язаних із залученням коштів. Ці витрати включають номінальну відсоткову ставку, дисконт та одноразові накладні витрати.

При розрахунках ефективної відсоткової ставки інвестор не бере до уваги здійснені емітентом одноразові накладні витрати. Ефективна відсоткова ставка для інвестора характеризує загальний рівень доходності за облігацією.

У разі погашення облігації в кінці періоду ефективна ставка відсотку розраховується за формулою:

$$R_e = \frac{i + \frac{d}{n}}{K_e} \times 100 \%, \quad (5)$$

де R_e – ефективна ставка відсотка за облігаціями, %;

i – фіксована відсоткова ставка за облігацією, %;

d – дисконт, виражений у відсотках;

n – період обігу облігацій, роки;

K_e – курс емісії облігацій, %.

Розрахунок ефективної ставки відсотка за облігаціями, які погашаються щорічно рівними сумами, здійснюється за формулою:

$$R_e = \frac{i + \frac{d}{t}}{K_e} \times 100 \%, \quad (6)$$

де t – середня величина строку обігу облігації, $t = \frac{n + 1}{2}$.

Дисконт – це різниця між курсом погашення та курсом емісії облігацій. При встановленні курсів емісії та погашення облігацій у відсотках номінальна вартість облігації приймається рівною 100 %.

При визначенні ефективної процентної ставки за облігаціями для емітента курс емісії облігацій зменшується на величину одноразових накладних витрат.

Тема 8. Фінансове інвестування підприємства

Завдання 1

Прийнято рішення про реорганізацію акціонерного товариства "Агробізнес" шляхом приєднання його до акціонерного товариства "Ласуня". Співвідношення, з яким робиться обмін корпоративних прав при приєднанні, становить 3 : 2. Як доплата до корпоративних прав АТ "Ласуня" виплачує на користь акціонерів АТ "Агробізнес" компенсацію в розмірі 3,75 грн за кожну акцію номінальною вартістю 75 грн.

Баланс АТ "Агробізнес" до приєднання наведено у табл. 9, баланс АТ "Ласуня" до реорганізації наведено у табл. 10.

Таблиця 9

Баланс акціонерного товариства "Агробізнес" до реорганізації

Актив	Тис. грн	Пасив	Тис. грн
1. Основні засоби	750	1. Зареєстрований капітал	630
2. Запаси і витрати	225	2. Додатковий капітал	90
3. Дебіторська заборгованість	150	3. Резервний капітал	60
4. Грошові кошти	30	4. Зобов'язання	375
Баланс	1 155	Баланс	1 155

Баланс акціонерного товариства "Ласуня" до реорганізації

Актив	Тис. грн	Пасив	Тис. грн
1. Основні засоби	2 100	1. Зареєстрований капітал	1 800
2. Запаси і витрати	450	2. Додатковий капітал	450
3. Дебіторська заборгованість	300	3. Резервний капітал	300
4. Грошові кошти	150	4. Зобов'язання	450
Баланс	3 000	Баланс	3 000

Скласти баланс акціонерного товариства "Ласуня" після приєднання до нього акціонерного товариства "Агробіз". Розрахувати балансовий курс акцій АТ "Ласуня" до і після реорганізації. Зробити висновки.

Методичні рекомендації

Визначити величину збільшення статутного капіталу АТ "Ласуня". Співвідношення обміну корпоративних прав 3 : 2 означає, що 3 акції АТ "Агробіз" обмінюються на 2 акції АТ "Ласуня" або $\frac{2}{3}$ величини статутного капіталу АТ "Агробіз" буде спрямовано на збільшення статутного капіталу АТ "Ласуня".

Розрахувати величину статутного капіталу підприємства "Ласуня" після реорганізації.

Визначити кількість акцій АТ "Агробіз" до приєднання, встановити загальну величину компенсаційних виплат власникам корпоративних прав АТ "Агробіз".

Компенсаційні виплати власникам акцій АТ "Агробіз" здійснюються за рахунок грошових коштів АТ "Ласуня", що призводить до відповідного зменшення активів АТ "Ласуня". У цілому активи АТ "Ласуня" збільшаться на величину активів АТ "Агробіз".

Визначити суму приросту чистої вартості АТ "Ласуня" в результаті приєднання до нього АТ "Агробіз". Для цього розрахувати величину власного капіталу АТ "Агробіз" та зменшити отриманий показник на суму сплачених компенсацій власникам акцій АТ "Агробіз" та на величину збільшення статутного капіталу АТ "Ласуня". Відобразити приріст чистої вартості АТ "Ласуня" у статті "Додатковий капітал".

Скласти баланс АТ "Ласуня" після реорганізації, враховуючи той факт, що АТ "Ласуня" повністю бере на себе зобов'язання АТ "Агробіз".

Визначити балансовий курс акцій АТ "Ласуня" до і після реорганізації за формулою (2). Зробити висновки щодо зміни фінансового стану реорганізованого підприємства.

Завдання 2

Збори учасників ТОВ "Беркут" прийняли рішення про його поділ на два товариства: "Авангард" та "Гермес" у співвідношенні 70 : 30. Баланс ТОВ "Беркут" до реорганізації наведено у табл. 11. Скласти роздільний баланс ТОВ "Беркут" за умови, що в процесі реорганізації була проведена переоцінка основних засобів на 20 %, а також була списана безнадійна дебіторська заборгованість обсягом 60 тис. грн.

Таблиця 11

Баланс ТОВ "Беркут" до реорганізації

Актив	Тис. грн	Пасив	Тис. грн
1. Основні засоби	1 000	1. Зареєстрований капітал	810
2. Запаси і витрати	300	2. Додатковий капітал	120
3. Дебіторська заборгованість	260	3. Резервний капітал	140
4. Грошові кошти	40	4. Зобов'язання	500
Баланс	1 600	Баланс	1 600

Методичні рекомендації

Визначити, на скільки збільшиться вартість необоротних активів ТОВ "Беркут" при проведенні їх індексації. З'ясувати, в якій статті пасиву балансу підприємства буде відображено індексацію основних засобів.

Встановити, як зміниться склад та величина оборотних активів ТОВ "Беркут" при списанні безнадійної дебіторської заборгованості. Визначити джерело покриття списання дебіторської заборгованості, відобразити зміну пасивів підприємства у результаті покриття списаної заборгованості.

Скласти розподільний баланс ТОВ "Беркут" у формі табл. 12, розподіляючи активи і пасиви ТОВ "Беркут" між двома новими підприємствами у встановленому співвідношенні.

Таблиця 12

Розподільний баланс ТОВ "Беркут", тис. грн

Статті	ТОВ "Беркут"	ТОВ "Авангард"	ТОВ "Гермес"
1	2	3	4
Актив			
1. Основні засоби			
2. Запаси і витрати			

1	2	3	4
3. Дебіторська заборгованість			
4. Грошові кошти			
Баланс			
Пасив			
1. Зареєстрований капітал			
2. Додатковий капітал			
3. Резервний капітал			
4. Зобов'язання			
Баланс			

Завдання 3

З метою розширення можливостей фінансування підприємства було прийнято рішення про перетворення ТОВ "Авіс" на АТ "Анжей". Учасники ТОВ здійснюють обмін своїх часток на акції за номінальною вартістю. Баланс ТОВ "Авіс" до реорганізації наведено у табл. 13.

Таблиця 13

Баланс ТОВ "Авіс" до реорганізації

Актив	Тис. грн	Пасив	Тис. грн
1. Необоротні активи	28 000	1. Зареєстрований капітал	16 000
2. Оборотні активи	12 000	2. Додатковий капітал	1 200
		3. Резервний капітал	2 800
		4. Зобов'язання	20 000
Баланс	40 000	Баланс	40 000

Одночасно з перетворенням проводиться збільшення статутного капіталу на основі додаткової емісії акцій загальною номінальною вартістю 4 млн грн. Курс емісії акцій – 120 %.

Для поліпшення структури капіталу запропоновано здійснити операцію трансформації заборгованості перед одним із кредиторів у власний капітал, на що спрямовується 25 % акцій додаткової емісії. Решту акцій планується розмістити на ринку капіталів. Накладні витрати, пов'язані з перетворенням та збільшенням статутного капіталу, становлять 50 тис. грн.

Збільшення власного капіталу спрямовується на поповнення оборотних активів нового підприємства.

Скласти баланс ВАТ "Анжей". Зробити висновки щодо зміни фінансового стану підприємства після реорганізації.

Методичні рекомендації

Визначити розмір статутного капіталу АТ "Анжей" з урахуванням додаткової емісії акцій. Розрахувати величину емісійного доходу.

На основі вихідних даних розрахувати величину заборгованості, яка буде трансформована у власний капітал АТ "Анжей". Кредитору акції будуть запропоновані за емісійним курсом. У результаті трансформації боргу у власність активи підприємства на відповідну суму не збільшуються.

Накладні витрати, пов'язані із перетворенням та збільшенням статутного капіталу, відшкодуються із резервів підприємства, що реорганізується.

Визначити приріст власного капіталу АТ "Анжей", який спрямовано на збільшення оборотних активів. На підставі проведених розрахунків скласти баланс нового підприємства, зробити висновки.

Тема 9. Оцінювання вартості підприємства

Завдання 1

На загальних зборах ПАТ "Бриг" та ПАТ "Берізка" було прийнято рішення про реорганізацію цих підприємств шляхом їх злиття та створення нового акціонерного товариства "Оріон".

Номінальний курс акцій обох акціонерних товариств встановлено на рівні 100 грн. Ринковий курс акцій АТ "Бриг" становить 180 %, АТ "Берізка" – 150 %. Менеджмент та власники товариств дійшли згоди, що ринковий курс корпоративних прав відображає вартість підприємства, а отже, може слугувати базою для встановлення пропорцій обміну акцій підприємств, що реорганізуються, на акції новоствореного підприємства. Баланси обох підприємств до реорганізації наведено у табл. 14 та 15.

На зборах засновників АТ "Оріон" прийнято рішення про формування статутного капіталу в розмірі 120 000 тис. грн, шляхом емісії 1 200 тис. шт. акцій номіналом 100 грн.

Скласти баланс створеного АТ "Оріон".

Таблиця 14

Баланс акціонерного товариства "Бриг" до реорганізації

Актив	Тис. грн	Пасив	Тис. грн
1. Необоротні активи	60 000	1. Зареєстрований капітал	40 000
2. Оборотні активи	100 000	2. Додатковий капітал	20 000
		3. Резервний капітал	8 000
		4. Нерозподілений прибуток	12 000
		5. Зобов'язання	80 000
Баланс	160 000	Баланс	160 000

Таблиця 15

Баланс акціонерного товариства "Берізка" до реорганізації

Актив	Тис. грн	Пасив	Тис. грн
1. Необоротні активи	120 000	1. Зареєстрований капітал	60 000
2. Оборотні активи	80 000	2. Додатковий капітал	24 000
		3. Резервний капітал	12 000
		4. Нерозподілений прибуток	4 000
		5. Зобов'язання	100 000
Баланс	200 000	Баланс	200 000

Методичні рекомендації

Ринкову вартість підприємства доцільно визначити, використовуючи таку формулу:

$$PB = \frac{СК \times K_p}{100\%}, \quad (7)$$

де PB – ринкова вартість підприємства, тис. грн;

$СК$ – статутний капітал підприємства, тис. грн;

K_p – ринковий курс акцій підприємства, %.

Визначити співвідношення, за яким розподілятимуться акції нової емісії між власниками корпоративних прав реорганізованих підприємств. Якщо два АТ "Х" та "У" реорганізуються в АТ "Z", то частка статутного капіталу АТ "Z", яка належатиме акціонерам АТ "Х" визначається за формулою:

$$K_x = \frac{PB_x}{PB_x + PB_y}, \quad (8)$$

де K_x – частка акцій підприємства "Z", яка належатиме акціонерам підприємства "Х";

PB_x, PB_y – ринкова вартість підприємства "Х" та "У" відповідно, тис. грн.

Частка акцій підприємства "Z", яка належатиме акціонерам підприємства "У" визначається аналогічним чином.

Змістовний модуль 2. Фінансовий аналіз

Вихідними даними для виконання практичних завдань даного модулю є фінансова звітність господарюючих суб'єктів, а саме форма № 1 "Баланс" (Звіт про фінансовий стан) та форма № 2 "Звіт про фінансові результати" (Звіт про сукупний дохід). Така звітність, складена за конкретним підприємством, надається студентам викладачем та використовується ними наскрізно протягом всього семестру для виконання наведених завдань.

Тема 3. Аналіз майна підприємства

Завдання 1

За даними балансу підприємства необхідно з використанням методів горизонтального та вертикального аналізу провести попередню оцінку фінансового стану досліджуваного господарюючого суб'єкта.

Методичні рекомендації

Проведення експрес-аналізу передбачає використання методів вертикального та горизонтального аналізу.

Вертикальний аналіз дозволяє визначити питому вагу кожної статті пасиву та активу в підсумку балансу на певний момент часу, тобто дослідити структуру джерел формування фінансових ресурсів та майна підприємства в статистиці.

Горизонтальний аналіз уможливорює вивчення динаміки джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів підприємства шляхом встановлення абсолютних та відносних відхилень за статтями пасиву та активу балансу.

Для проведення експрес-аналізу необхідно відповідно до даних, наведених у балансі, заповнити табл. 16, 17 та згідно з отриманими результатами надати аналітичні висновки.

Структура та динаміка джерел формування фінансових ресурсів підприємства

Стаття пасиву	Джерело інформації, форма № 1	Абсолютна величина, тис. грн		Питома вага, %		Зміни за період		
		на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	в абсолютних величинах, тис. грн	у питомій вазі, %	темп приросту, %
1	2	3	4	5	6	7 = 4 - 3	8 = 6 - 5	9 = $\frac{7}{3} \times 100\%$
1. Власний капітал	р. 1495							
1.1. Статутний капітал (пайовий капітал)	рр. (1400 + 1405 + + 1425 + 1430)							
1.2. Додатковий капітал	р. 1410							
1.3. Резервний капітал	р. 1415							
1.4. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	р. 1420							
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	р. 1595							
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	р. 1695							
3.1. Короткострокові кредити	р. 1600							
3.2. Кредиторська заборгованість	р. (1605 + ... + 1650)							
3.3. Інші поточні зобов'язання і забезпечення	рр. (1660 + +...+1690)							
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу	р. 1700							
5. Чиста вартість активів НПФ								
БАЛАНС	р. 1900							

Структура та динаміка активів підприємства

Стаття активу	Джерело інформації, форма № 1	Абсолютна величина, тис. грн		Питома вага, %		Зміни за період		
		на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	в абсолютних величинах, тис. грн	у питомій вазі, %	темپ при- росту, %
1. Необоротні активи	р. 1095							
1.1. Нематеріальні активи	р. 1000							
1.2. Основні засоби	рр. (1005+1010+1020)							
1.3. Довгострокові фінансові інвестиції	рр. (1030 + 1035)							
1.4. Довгострокова дебіторська заборгованість	р. 1040							
1.5. Інвестиційна нерухомість	р.1015							
1.6. Інші необоротні активи	рр.(1045 +...+ 1090)							
2. Оборотні активи	р. 1195							
2.1. Запаси	рр. (1100 + 1110)							
2.2. Дебіторська заборгованість	рр. (1120 +...+ 1155)*							
2.3. Поточні фінансові інвестиції	р. 1160							
2.4. Грошові кошти	р. 1165							
2.5. Інші оборотні активи	рр. (1115 + 1180 + 1190)							
2.6. Витрати майбутніх періодів	р. 1170							
3. Необоротні активи та групи вибуття	р. 1200							
БАЛАНС	р. 1300							

Примітка: * – крім рядків, які не входять до підсумку балансу.

Аналіз джерел формування фінансових ресурсів передбачає розгляд абсолютних та відносних змін власних та позикових засобів підприємства. При виконанні даного аналізу потрібно визначити:

1. Які кошти (власні чи позикові) є основним джерелом формування фінансових ресурсів підприємства?

2. Як змінюється частка власного капіталу в балансі за звітний період?

3. Як змінилась частка позикових коштів в сукупних джерелах формування фінансових ресурсів, про що це свідчить?

4. Як за аналізований період змінилась структура власного капіталу підприємства, на які складові припадає найбільша питома вага?

5. Які зобов'язання переважають у структурі позикового капіталу?

6. Як змінились довгострокові зобов'язання за досліджуваний період?

7. Які зобов'язання переважають у структурі кредиторської заборгованості на звітну дату балансу?

8. Яких змін зазнали за аналізований період короткострокові зобов'язання перед бюджетом, перед постачальниками, по авансам?

9. Які види короткострокової заборгованості в досліджуваному періоді характеризуються найбільшими темпами зростання?

При проведенні аналізу напрямів використання фінансових ресурсів підприємства потрібно визначити зміни в майні підприємства, зробити висновки про покращення або погіршення структури активів. При цьому потрібно звернути увагу на такі моменти:

як в цілому змінилась величина майна (сума оборотних та необоротних активів підприємства);

на які складові припадала найбільша питома вага в структурі сукупних активів;

якою є частка необоротних активів у сукупних активах підприємства (відповідь на це питання характеризує "важку" або "легку" структуру активів підприємства); які зміни відбулися зі складовими необоротних активів;

як змінилась величина оборотних активів підприємства за досліджуваний період, які статті внесли найбільший внесок у формування оборотних активів: запаси, дебіторська заборгованість, короткострокові фінансові вкладення, грошові кошти;

яких змін за досліджуваний період зазнали обсяги дебіторської заборгованості та грошових коштів підприємства.

На завершення роботи необхідно сформулювати загальні висновки.

Завдання 2

За даними фінансової звітності підприємства провести оцінку стану та структури майна господарюючого суб'єкта з використанням методів горизонтального, вертикального та коефіцієнтного аналізу, оцінити загальну ефективність його використання.

Методичні рекомендації

Для виконання завдання необхідно заповнити табл. 18 – 20 та за результатами розрахунків надати аналітичні висновки.

Таблиця 18

Загальна оцінка вартості майна підприємства

Показник	Джерело інформації, ф. 1	На початок року	На кінець року	Відхилення, +/-
Всього майна, тис. грн	р. 1300			
у тому числі:				
основні засоби, тис. грн	р. 1095			
необоротні активи, утримувані для продажу і групи вибуття	р. 1200			
оборотні кошти, тис. грн	р. 1195			
із них:				
матеріальні оборотні кошти, тис. грн	(рр. 1100 + 1110)			
грошові кошти та їх еквіваленти	(рр. 1160 + 1165 240)			

Таблиця 19

Оцінка складу майна за структурними складовими

Структурні складові майна підприємства	Джерело інформації, ф. 1	На початок року		На кінець року		Відхилення, +/-	
		сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	у сумі, тис. грн	у %
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього майна в тому числі:	р. 1300						
необільні (основні) засоби	р. 1095						
мобільні (оборотні) засоби	р. 1195						
з них: запаси	рр. (1100 + 1110)						

1	2	3	4	5	6	7	8
дебіторська заборгованість	рр. (1120 +... + 1155)						
грошові кошти та їх еквіваленти	рр. (1160 + 1165)						
інші оборотні активи	рр. (1115 + 1180 + 1190)						
необоротні активи і групи вибуття	р. 1200						

Таблиця 20

Розрахунок коефіцієнтів оцінки майнового стану підприємства

Показник	Формула розрахунку	На початок року	На кінець року	Відхилення +/-
Індекс постійного активу	р. 1095 ф. 1 / р. 1495 ф. 1			
Коефіцієнт зносу ОФ	р. 1012 ф. 1 / р. 1011 ф. 1			
Коефіцієнт придатності ОФ	р. 1010 ф. 1 / р. 1011 ф. 1			
Коефіцієнт реальної вартості майна	рр. (1010 + 1101 + 1102) ф. 1 / р. 1300 ф. 1			
Рентабельність майна підприємства	р. 2350 ф. 2 / (р. 1300 с.р.*) ф. 1			

Примітка: *с.р. – середньорічне значення

Висновки слід формувати з урахуванням такого. Структури майна підприємства формують:

необоротні активи;

оборотні активи;

необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття.

Структура майна дає загальне уявлення про фінансовий стан підприємства. Вона показує частку кожного елемента в активах.

Показники майнового стану підприємства характеризують стан і структуру активів підприємства та доповнюють результати, отримані за допомогою вертикального й горизонтального методів аналізу.

Коефіцієнт зносу основних засобів характеризує частку вартості ОЗ, списану на витрати в попередніх періодах, у первісній вартості ОЗ. Значення цього показника більше за 0,5 є небажаним для підприємства.

Коефіцієнт придатності основних засобів доповнює значення коефіцієнта зносу до 1 (або 100 %)

Індекс постійного активу показує частку необоротних активів у джерелах власних коштів.

Коефіцієнт реальної вартості майна показує, яку частку у вартості майна становлять засоби виробництва. Цей показник визначає рівень виробничого потенціалу підприємства, забезпеченість виробничого процесу засобами виробництва. Загальноприйнято, що якщо значення цього показника нижче за 0,5 – це негативна ознака як для підприємства, так і для його партнерів.

Рентабельність усього майна підприємства свідчить про те, скільки одиниць чистого прибутку одержало підприємство з кожної одиниці свого майна (загальної суми активів).

При формуванні висновків слід висвітлити таке:

проаналізувати вартість майна підприємства та основних його елементів у динаміці, інтерпретувати її зростання або зменшення з точки зору впливу на фінансовий стан підприємства;

проаналізувати структуру майна, виділити структурні складові, що мають найбільшу (найменшу) питому вагу, розглянути структуру та динаміку майна з точки зору його загальної оборотності;

за розрахованими коефіцієнтами зробити висновки щодо майнового стану підприємства та сформулювати загальний висновок щодо ефективності використання майна.

Тема 4. Аналіз оборотних активів

Завдання 1

Оборотні активи підприємства повинні забезпечувати безперервний процес господарської діяльності підприємства і його безперебійну поточну діяльність. Це обумовлює підвищену увагу до їх стану та структури з боку керівництва підприємства. Використовуючи дані фінансової звітності, проведіть аналіз стану та ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Методичні рекомендації

Для виконання завдання слід провести розрахунки, наведені в табл. 21, 22 та за їх результатами сформулювати відповідні аналітичні висновки. При цьому слід звернути увагу на таке:

проаналізувати вартість та склад оборотних активів підприємства, виділити складові, що мають найвищу (найнижчу) питому вагу та надати цьому відповідну інтерпретацію з точки зору їх економічного змісту;

розглянути динаміку вартості та структури оборотних активів та те, яким чином встановлені зміни вплинули на фінансовий стан;

оцінити ефективність використання оборотних коштів у кожному періоді окремо та в динаміці, звернути увагу на швидкість їх обороту та прибутковість;

зробити загальний висновок про стан оборотних активів на аналізованому підприємстві.

Таблиця 21

Загальна оцінка складу та структури оборотних активів

Показник	Джерело інформації, ф. 1	На початок року	На кінець року	Відхилення +/-
Всього оборотних активів, тис. грн	р. 1195			
у тому числі:				
запаси, тис. грн	рр. (1100+1110)			
% до оборотних активів				
дебіторська заборгованість	рр. (1120+...+1155)			
% до оборотних активів				
грошові кошти та їх еквіваленти	рр. (1160+1165)			
% до оборотних активів				
інші оборотні активи	рр. (1115+1180+1190)			
% до оборотних активів				

Таблиця 22

Показники стану і ефективності використання оборотних коштів

Показник	Формула розрахунку	На початок року	На кінець року	Відх. +/-
1	2	3	4	5
Власні оборотні кошти:				
1 варіант розрахунку	(р. 1495 – р.1095) ф.1			
2 варіант розрахунку	(р.1195 – р.1695) ф.1			
Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства	$\frac{\text{р.1195 ф.1}}{\text{р.1300 ф.1}}$			
Коефіцієнт обороту оборотних коштів	$\frac{\text{р.2000 ф.2}}{\text{р.1195 ф.1}_{\text{с.р.}}}$			

1	2	3	4	5
Оборотність оборотних коштів	$\frac{360 \times p1195 \text{ ф.1}_{\text{с.р}}}{p.2000 \text{ ф.2}}$			
Коефіцієнт завантаження	$\frac{p1195 \text{ ф.1}_{\text{с.р}}}{p.2000 \text{ ф.2}}$			
Коефіцієнт ефективності (прибутковість) оборотних коштів	$\frac{p.2090 \text{ ф.2}}{p.1195 \text{ ф.1}_{\text{с.р.}}}$			
Рентабельність оборотних коштів	$\frac{p.2350 \text{ ф.2} \times 100\%}{p.1195 \text{ ф.1}_{\text{с.р.}}}$			

Примітка: с.р. – середньорічне значення

Стан оборотних коштів підприємства характеризується, в першу чергу, їхньою наявністю на певну дату.

Згідно з першим варіантом розрахунку, наявність власних оборотних коштів підприємства визначається як різниця між підсумком розділу 1 пасиву балансу "Власний капітал" (р. 1495) і підсумком розділу 1 активу балансу "Необоротні активи" (р. 1095).

Також власні оборотні кошти можна розраховувати як різницю між оборотними активами й поточними зобов'язаннями (2 варіант розрахунку).

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами характеризує наявність власних оборотних коштів, необхідних для фінансової стабільності підприємства, його незалежності від позикових коштів. Якщо значення даного коефіцієнта нижче 0,1, то підприємство вважається неплатоспроможним. Зростання даного коефіцієнта свідчить про підвищення фінансової незалежності та зниження ризику фінансових вкладень.

Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства показує, яку частку в майні підприємства займають оборотні кошти.

Для характеристики ефективності використання оборотних коштів на підприємстві можуть бути використані такі показники:

коефіцієнт оборотності характеризує кількість оборотів оборотних коштів за аналізований період;

швидкість обороту (оборотність) ОС характеризується періодом, за який оборотні кошти підприємства здійснюють один оборот, тобто проходять всі стадії кругообігу на підприємстві;

коефіцієнт завантаження оборотних коштів є зворотним до коефіцієнта оборотності і характеризує наявність оборотних коштів у кожній гривні вартості реалізованої продукції. Чим менше оборотних коштів

припадає на 1 грн, обсягу реалізації, тим ефективніше вони використовуються;

коефіцієнт ефективності (прибутковість оборотних коштів) характеризує, скільки прибутку припадає на 1 грн, вартості оборотних коштів підприємства:

рентабельність оборотних коштів – це відносний показник, що визначає ступінь ефективності використання оборотних коштів.

Тема 5. Аналіз джерел формування капіталу підприємств

Завдання 1

Підприємство в процесі своєї діяльності може використовувати усі доступні йому джерела формування фінансових ресурсів, тобто капіталу. Структура капіталу – важливий фактор, що чинить значний вплив на фінансовий стан підприємства. Це пов'язано, насамперед, із тим, що використання власного капіталу забезпечує фінансову незалежність підприємства, а залучення позикового – надає йому додаткові можливості для розвитку. При цьому джерела, що підприємство використовує для фінансування своєї діяльності, мають забезпечувати його фінансову стабільність та стійкий розвиток. Тому дуже важливим є аналіз динаміки, складу та структури джерел формування капіталу підприємства. Використовуючи дані фінансової звітності, проведіть оцінку капіталу підприємства у розрізі його основних складових.

Методичні рекомендації

За даними Форми № 1 "Баланс" слід заповнити табл. 23 – 25 та надати відповідні аналітичні висновки.

Таблиця 23

Оцінка динаміки та структури власного капіталу

Показник	Джерело інформації	На початок року		На кінець року		Абсолютне відхилення, тис. грн	Темп зростання, %
		сума, тис. грн	% до підсумку	сума, тис. грн	% до підсумку		
1	2	3	4	5	6	7	8
1	2	3	4	5	6	7=5-3	8=5/3 × 100
Власний капітал, усього	р. 1495						

1	2	3	4	5	6	7	8
1. Зареєстрований капітал	р.1400 + + р.1405						
2. Додатковий капітал	р. 1410						
3. Резервний капітал	р. 1415						
4. Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)	р. 1420						
5. Несплачений капітал	р. 1425						
6. Вилучений капітал	р. 1430						
7. Інші резерви	р. 1435						

Таблиця 24

Динаміка складу та структури залученого капіталу підприємства

Показник	Джерело інформації	На початок року		На кінець року		Абс. відх., тис. грн	Темп зростання, %
		сума, тис. грн	% до підсумку	сума, тис. грн	% до підсумку		
1	2	3	4	5	6	7	8
Позиковий капітал усього, у тому числі:	р. 1595 + р. 1695 + р. 1700						
1. Довгостр. зобов'язання і забезпечення	р. 1595						
2. Поточні зобов'язання і забезпечення	р. 1695						
2.1. Короткострокові кредити банків	р. 1600						
2.2. Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	р. 1610						
2.3. Векселі видані	р. 1605						
2.4. Кредиторська заборгованість	рр. (1615+ +..+1650)						
2.6. Доходи майбутніх періодів	р. 1665						

1	2	3	4	5	6	7	8
2.5. Інші поточні зобов'язання і забезпечення	рр. (1660+ +1670+ +1690)						
3. Зобов'язання, пов'язані з необ. активами та групами вибуття	р. 1700						

Таблиця 25

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості

Показник	Джерело інформації	На початок року		На кінець року		Абс. відхилення, тис. грн	Темп зростання, %
		сума, тис. грн	% до підсумку	сума, тис. грн	% до підсумку		
Кредиторська заборгованість за довгостр. зобов'язаннями	р. 1610						
за товари, роботи, послуги	р. 1615						
за розрахунками бюджетом	р. 1620						
зі страхування	р. 1625						
з оплати праці	р. 1630						
за одержаними авансами	р. 1635						
з учасниками	р. 1640						
із внутрішніх розрахунків	р. 1645						
за страховою діяльністю	р. 1650						
Усього поточна кредиторська заборгованість	(р.1610+ ...+1650)						

При формуванні висновків слід виділити таке:

проаналізувати вартість, склад та динаміку власного капіталу підприємства в аналізованому періоді, звернути увагу на наявність нерозподіленого прибутку або непокритих збитків та динаміку цих показників;

дослідити динаміку складу та структури позикового капіталу підприємства, окрему вагу звернути на співвідношення довго- та короткострокових зобов'язань та його вплив на фінансовий стан досліджуваного підприємства;

проаналізувати склад та динаміку кредиторської заборгованості. Особливу увагу слід звернути на динаміку заборгованості перед бюджетом та позабюджетними фондами, оскільки затримка відповідних платежів викликає нарахування пені та свідчить про проблеми з розрахунками на підприємстві.

Крім цього, необхідно визначити зміну величини капіталу підприємства в цілому, відсоткове співвідношення власного та позикового капіталу в динаміці на початок та кінець аналізованого періоду, проаналізувати його та визначити, як структура капіталу, що склалася на підприємстві, впливає на його фінансовий стан та залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Зробити загальні висновки.

Тема 6. Аналіз грошових потоків

Завдання 1

Для підприємств, що функціонують у ринкових умовах, здійснення безперервного руху грошових коштів стає головним завданням, успішне розв'язання якого зможе забезпечити функціонування основної діяльності та своєчасне погашення зобов'язань. Аналіз руху потоків грошових коштів дає змогу вивчити їх динаміку, визначити суму перевищення надходжень над виплатами. І отже, зробити висновок про можливість внутрішнього фінансування. У даному завданні необхідно, використовуючи дані фінансової звітності, визначити тривалість фінансового циклу для підприємства.

Методичні рекомендації

Тривалість фінансового циклу характеризується середньою тривалістю між відпливом грошових коштів у зв'язку зі здійсненням поточної виробничої діяльності та їх припливом як результатом виробничо-господарської діяльності.

Формула визначення тривалості фінансового циклу має такий вигляд:

$$\text{ТФЦ} = \text{ТОЦ} - \text{ТОК}, \quad (9)$$

де ТФЦ – тривалість фінансового циклу;

ТОЦ – тривалість операційного циклу;

ТОК – тривалість обігу кредиторської заборгованості.

Оскільки

$$\text{ТОЦ} = \text{ТОВ} + \text{ТОД}, \quad (10)$$

де ТОВ – тривалість обігу виробничих запасів;

ТОД – тривалість обігу дебіторської заборгованості;

то

$$\text{ТФЦ} = \text{ТОВ} + \text{ТОД} - \text{ТОК}. \quad (11)$$

Визначити складові тривалості фінансового циклу можна таким чином (одиниця вимірювання – дні):

$$\text{ТОВ} = \frac{\text{Середня вартість виробничих запасів}}{\text{Витрати на виробництво продукції}} \times 365 \quad (12)$$

$$\text{ТОД} = \frac{\text{Середня вартість дебіторської заборгованості}}{\text{Виручка від реалізації продукції}} \times 365 \quad (13)$$

$$\text{ТОК} = \frac{\text{Середня вартість кредиторської заборгованості}}{\text{Витрати на виробництво продукції}} \times 365 \quad (14)$$

У табл. 26 наведено інформаційне забезпечення визначення складових тривалості фінансового циклу.

Таблиця 26

Інформаційне забезпечення розрахунку складових тривалості фінансового циклу

Показник	Джерело інформації
Вартість запасів	рр. 1100 + 1110 ф. 1
Дебіторська заборгованість	рр. 1125 +...+ 1155 ф. 1
Кредиторська заборгованість	рр. 1610+...+1650 ф. 1
Витрати на виробництво продукції	р. 2050 ф. 2
Виручка від реалізації продукції	р. 2000 ф. 2

Таким чином, використовуючи дані фінансової звітності підприємства згідно з таблицею, слід визначити тривалість фінансового циклу у аналізованому періоді, відстежити її динаміку та зробити відповідні висновки.

Тема 7. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємств

Завдання 1

На основі даних форми № 1 "Баланс" необхідно визначити ліквідність балансу аналізованого підприємства.

Методичні рекомендації

Ліквідність балансу визначається ступенем покриття зобов'язань підприємства такими його активами, строк перетворення яких у готівкові грошові кошти відповідає строку погашення платіжних зобов'язань. Виконання аналізу ліквідності підприємства слід розпочинати з заповнення табл. 27, за даними якої визначається ліквідність балансу.

За результатами аналізу даних таблиці слід визначити ліквідність балансу підприємства в аналізованому періоді, виходячи з такого: баланс вважають абсолютно ліквідним, якщо $A1 \geq П1$, $A2 \geq П2$, $A3 \geq П3$, $A4 \leq П4$.

Невиконання однієї з перших трьох нерівностей свідчить про порушення ліквідності балансу. Тому якщо будь-яка з нерівностей має знак, протилежний зафіксованому в оптимальному варіанті, ліквідність балансу більшою або меншою мірою буде відрізнятися від абсолютної.

Співставлення найбільш ліквідних активів та їх швидкоореалізованих елементів із найбільш терміновими зобов'язаннями і короткостроковими пасивами дає можливість оцінити поточну ліквідність. Поточна ліквідність свідчить про платоспроможність підприємства в найближчий до моменту проведення аналізу час.

Порівняння повільноореалізованих активів із довгостроковими зобов'язаннями відображає перспективну ліквідність, яка становить прогноз платоспроможності на основі співставлення потенційних надходжень і платежів. Таким чином, необхідно дослідити співвідношення вказаних груп активів і пасивів у досліджуваному періоді та встановити тенденції у структурі балансу та його ліквідності.

Показники ліквідності балансу підприємства

	Стаття активу	Джерело інформації, форма № 1	На початок року	На кінець року	Стаття пасиву	Джерело інформації, форма № 1	На початок року	На кінець року
47	1. Найбільш ліквідні активи, А1	р. (1160 + 1165)			1. Найбільш термінові зобов'язання, П1	рр. (1605 + ... + 1650)		
	2. Активи, що швидко реалізуються, А2	р. (1120 + ... + 1155)*			2. Короткострокові пасиви, П2	р. (1600 + 1660 + 1665 + 1690 + 1700)		
	3. Активи, що повільно реалізуються, А3	рр. (1100 + 1110 + 1170 + 1190 + 1200)			3. Довгострокові пасиви, П3	р. 1595 + 1700		
	4. Активи, що важко реалізуються А4	р. 1095			4. Постійні пасиви, П4	р. 1495		

Примітка: * – крім рядків, які не входять до підсумку балансу.

Завдання 2

Використовуючи дані фінансової звітності підприємства, необхідно розрахувати та проаналізувати коефіцієнти ліквідності.

Методичні рекомендації

Аналіз ліквідності передбачає розрахунок відповідних коефіцієнтів, що дає можливість оцінити здатність підприємства своєчасно та у повному обсязі виконувати поточні зобов'язання. Дослідження коефіцієнтів ліквідності здійснюється поетапним співставленням окремих груп активів з короткостроковими пасивами на основі даних балансу. Таким чином, необхідно за даними фінансової звітності аналізованого підприємства розрахувати показники згідно з табл. 28.

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) характеризує достатність оборотних активів підприємства для погашення своїх боргів та показує, скільки грошових одиниць оборотних активів припадає на кожну грошову одиницю короткострокових зобов'язань. Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності розраховують за більш вузьким колом оборотних активів, коли з їх загальної величини віднімають найменш ліквідну їх частину – запаси. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина короткострокової заборгованості може бути у випадку необхідності погашена негайно за рахунок найбільш ліквідних активів.

Показник власних оборотних коштів характеризує ту частину власного капіталу підприємства, яка є джерелом покриття його поточних активів. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотним коштом показує, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних коштів підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами визначає, яка частина матеріальних запасів фінансується за рахунок власних коштів підприємства. Коефіцієнт маневреності ВОК характеризує частку власних оборотних коштів, яка знаходиться у формі абсолютно ліквідних активів – грошових коштів.

Коефіцієнт покриття запасів показує співвідношення величини "нормальних" джерел покриття запасів до величини запасів.

Під час дослідження показників необхідно проаналізувати їх економічний зміст, надати відповідну інтерпретацію, порівняти отримані значення з нормативними (рекомендованими). Також слід проаналізувати їх динаміку та надати відповідні аналітичні висновки.

Розрахунок показників ліквідності підприємства

Показник	Джерело інформації	Нормативне значення	На початок року	На кінець року	Відхилення
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	$\frac{\phi.1, p.1195}{\phi.1, p.1695}$	1,5 – 2			
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\phi.1, p.1195 - p.1100 - p.1110}{\phi.1, p.1695}$	0,5 – 1			
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\phi.1, p.1160 + p.1165}{\phi.1, p.1695}$	0,2 – 0,35			
4. Власні оборотні кошти	$\phi. 1, p. 1495 - \phi. 1, p. 1095$	> 0			
5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	$\frac{\phi.1, p.1495 - p.1095}{\phi.1, p.1195}$	> 0 збільшення			
6. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами	$\frac{\phi.1, p.1495 - p.1095}{\phi.1, p.1100 + 1110}$	$> 0,5$			
7. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	$\frac{\phi.1, p.1165}{\phi.1, p.1495 - \phi.1, p.1095}$	збільшення			
8. Коефіцієнт покриття запасів	$\frac{\phi.1, p.1495 - p.1095 + p.1600 + p.1615}{\phi.1, p.1100 + p.1110}$	> 1			

Тема 8. Аналіз фінансової стійкості підприємств

Завдання 1

За даними, наведеними у балансі підприємства, необхідно визначити тип його фінансової стійкості.

Методичні рекомендації.

Фінансова стійкість – один із головних чинників, що впливає на досягнення підприємством фінансової рівноваги та стабільності. Тип фінансової стійкості характеризує джерела фінансування поточних запасів і витрат підприємства.

Виділяють чотири типи фінансової стійкості (табл. 29).

Таблиця 29

Типи фінансової стійкості підприємства

Абсолютна фінансова стійкість	Нормальна фінансова стійкість	Нестійкий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан
$ВOK - З \geq 0$	$ВOK - З < 0$	$ВOK - З < 0$	$ВOK - З < 0$
$ВOK + ДЗ - З \geq 0$	$ВOK + ДЗ - З \geq 0$	$ВOK + ДЗ - З < 0$	$ВOK + ДЗ - З < 0$
$ВOK + ДЗ +$ $+ КК - З \geq 0$	$ВOK + ДЗ +$ $+ КК - З \geq 0$	$ВOK + ДЗ +$ $+ КК - З \geq 0$	$ВOK + ДЗ +$ $+ КК - З < 0$
{1, 1, 1}	{0, 1, 1}	{0, 0, 1}	{0, 0, 0}

Абсолютна фінансова стійкість означає, що у підприємства достатньо власних обігових коштів для фінансування своїх поточних запасів та характеризується тим, що підприємство своєчасно виконує всі розрахунки, водночас у нього залишаються грошові кошти для закупівлі сировини, матеріалів тощо, тобто для забезпечення наступного виробничого процесу матеріальними ресурсами.

Нормальна фінансова стійкість відбиває можливість підприємства своєчасно та в повному обсязі розрахуватися із кредиторами та інвесторами. Однак такому підприємству може не вистачити грошових коштів для придбання виробничих запасів.

Нестійкий фінансовий стан пов'язаний з порушенням платоспроможності. У даному випадку підприємство фінансує свої запаси за рахунок лише короткострокових зобов'язань і має недостатньо власного оборот-

ного капіталу та інших постійних пасивів для забезпечення своєї поточної діяльності. Відновленню платоспроможності може сприяти додаткова емісія акцій, залучення довгострокових кредитів банків тощо.

Кризовий фінансовий стан вказує на те, що фінансова стійкість підприємства порушена, оскільки основним джерелом фінансування його поточної діяльності виступає кредиторська заборгованість, тобто у підприємства існує висока залежність від зовнішніх короткострокових джерел фінансування. Для визначення типу фінансової стійкості підприємства необхідно розрахувати показники, наведені в табл. 30.

Таблиця 30

Абсолютні показники фінансової стійкості підприємства

Показник	Джерело інформації (форма № 1) або формула для розрахунку	На початок року, тис. грн	На кінець року, тис. грн	Відхилення, тис. грн
1. Постійні пасиви (ПП)	р. 1495			
2. Активи, що важко реалізуються (A_{BP})	р. 1095			
3. Власні обігові кошти (ВОК)	$ПП - A_{BP}$			
4. Довгострокові зобов'язання (ДЗ)	р. 1595			
5. Наявність постійних та довгострокових пасивів для фінансування запасів	$ВОК + ДЗ$			
6. Короткострокові кредити банків (КК)	р. 1600			
7. Загальна сума основних джерел фінансування запасів	$ВОК + ДЗ + КК$			
8. Запаси (З)	рр. (1100 + 1110)			
9. Надлишок (нестача) власних обігових коштів	$ВОК - З$			
10. Надлишок (нестача) власних обігових коштів та довгострокових зобов'язань	$ВОК + ДЗ - З$			
11. Надлишок (нестача) основних джерел фінансування запасів	$ВОК + ДЗ + КК - З$			

За результатами аналізу даних табл. 26 на основі даних табл. 25 необхідно визначити тип фінансової стійкості підприємства на початок та кінець аналізованого періоду, проаналізувати динаміку показників, зробити відповідні висновки.

Завдання 2

За даними балансу підприємства розрахувати та проаналізувати показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства з точки зору залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Методичні рекомендації

За допомогою відносних показників фінансової стійкості підприємства визначається рівень його залежності від зовнішніх джерел фінансування. До таких показників відносяться такі:

Коефіцієнт автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу) характеризує частку власних коштів підприємства (власного капіталу) у загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш фінансово стійким, стабільним і більш незалежним від зовнішніх кредиторів є підприємство. Вважається, що в підприємство з високою часткою власного капіталу кредитори швидше вкладають кошти, оскільки воно має можливість погасити борги за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до попереднього коефіцієнта. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, тобто втрату ним фінансової незалежності.

Коефіцієнт фінансового ризику показує співвідношення залучених коштів і власного капіталу. За цим коефіцієнтом здійснюють найбільш загальну оцінку фінансової стійкості. Він показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на одиницю власних. Зростання показника в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів та кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості і навпаки. Оптимальне значення – 0,5, критичне значення – 1.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу знаходиться в обігу, тобто в тій формі, яка діє можливість вільно маневрувати цими коштами, а яка – капіталізована. Для забезпечення гнучкості у використанні власних коштів необхідно, щоб кое-

фіцієнт маневреності був достатньо високим. Позитивним буде незначне зростання даного коефіцієнта в динаміці. Для визначення його оптимального значення необхідно даний показник за конкретним підприємством порівняти з його середнім значенням у галузі або в конкурентів.

Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень показує, яка частина необоротних активів підприємства профінансована зовнішніми інвесторами. Зростання цього показника в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів. Водночас наявність подібного фінансування є ознакою добре розробленої стратегії підприємства

Коефіцієнт довгострокового залучення коштів та коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих вкладень у сумі дають 1 і характеризують структуру довгострокових пасивів підприємства, що складаються з власного капіталу та довгострокових зобов'язань. Зростання коефіцієнта довгострокового залучення коштів у динаміці є негативною тенденцією і означає, що з позиції довгострокової перспективи підприємство у все більшій мірі залежить від зовнішніх факторів.

Для розв'язання задачі необхідно розрахувати вказані показники та заповнити табл. 31. За результатами розрахунків необхідно зробити висновки за кожним коефіцієнтом, виходячи з його економічного змісту, порівняти отримані значення з рекомендованими (нормативними), проаналізувати їх у динаміці та зробити відповідні аналітичні висновки. Надані висновки повинні містити оцінку загального рівня залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Тема 9. Аналіз кредитоспроможності підприємств

Завдання 1

Використовуючи фінансову звітність підприємства (Баланс та Звіт про фінансові результати), а також додаткові дані, провести оцінку фінансового стану, визначити клас кредитоспроможності позичальника та оцінити можливість надання йому кредиту.

Зауваження: додаткові дані щодо кредитної історії підприємства слід отримати у викладача.

Розрахунок відносних показників фінансової стійкості

Показник	Джерело інформації, ф. 1	Нормативне значення	На початок року	На кінець року	Відхилення
Коефіцієнт автономії	$\frac{p.1495}{p.1900}$	$\geq 0,5$, збільш.			
Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{p.1900}{p.1495}$	≤ 2 , зменш.			
Коефіцієнт фінансового ризику	$\frac{p.1900 - p.1495}{p.1495}$	$\leq 0,5$, крит. - 1			
Коефіцієнт маневрності власного капіталу	$\frac{p.1495 - p.1095}{p.1495}$	> 0 , збільш.			
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	$\frac{p.1595}{p.1095}$	-			
Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	$\frac{p.1595}{p.1495 + p.1595}$	0,4			
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	$\frac{p.1495}{p.1495 + p.1595}$	0,6			

Методичні рекомендації

Клас позичальника визначається залежно від кількості набраних балів за результатами проведеної оцінки (табл. 32).

Таблиця 32

Визначення класу позичальника

Клас позичальника	Кількість балів
А – позичальник надійний	500 і більше
Б – позичальник із мінімальним ризиком	400 – 499
В – позичальник із середнім ризиком	250 – 399
Г – позичальник із високим ризиком	100 – 249
Д – позичальник із повним ризиком	менш 99

Але при наявності у позичальника збитків від господарської діяльності та/або від'ємного значення власного капіталу, фінансовий стан позичальника не може бути віднесений до класу вищого за клас "Б".

При здійсненні оцінки фінансового стану клієнта розглядаються наступні групи факторів:

I. Основні показники діяльності клієнта:

1. Показники фінансового стану.
2. Показники фінансово-економічної діяльності, які розглядаються в періоді.

3. Обороти за рахунками клієнта.

4. Кредитна історія клієнта.

II. Додаткові (суб'єктивні) показники діяльності клієнта.

Клас позичальника визначається за результатами оцінки фінансового стану позичальника на підставі загальної суми балів за основними та додатковими (суб'єктивними) показниками. Питома вага суми балів за додатковими (суб'єктивними) показниками не може перевищувати 30 % від визначеної загальної суми балів за результатами оцінки фінансового стану позичальника.

I. Основні показники діяльності клієнта.

1. Показники фінансового стану.

1.1. Показники ліквідності.

1.1.1. Коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності.

$$КЛ1 = Авл/Зп, \quad (15)$$

де Авл – високоліквідні активи, до яких належать грошові кошти, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції;

Зп – поточні зобов'язання, які складаються з короткострокових кредитів та розрахунків з кредиторами.

Оцінка показника відбувається за даними табл. 33.

Таблиця 33

Кількість балів за показником КЛ1

Галузі промисловості	Значення показника та кількість балів		
	Мінімальне 0 балів	Середнє 50 балів	Максимальне 75 балів
Виробництво, добувна, обробна промисловість	$КЛ1 < 0.10$	$0.10 \leq КЛ1 < 0.25$	$КЛ1 \geq 0.25$
Будівництво	$КЛ1 < 0.04$	$0.04 \leq КЛ1 < 0.10$	$КЛ1 \geq 0.10$
Оптова й роздрібна торгівля	$КЛ1 < 0.07$	$0.07 \leq КЛ1 < 0.10$	$КЛ1 \geq 0.10$
Транспорт та зв'язок	$КЛ1 < 0.10$	$0.10 \leq КЛ1 < 0.25$	$КЛ1 \geq 0.25$
Операції з нерухомістю, здавання під найм	$КЛ1 < 0.10$	$0.10 \leq КЛ1 < 0.25$	$КЛ1 \geq 0.25$
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	$КЛ1 < 0.04$	$0.04 \leq КЛ1 < 0.10$	$КЛ1 \geq 0.10$
Колективні, громадські послуги та інші послуги	$КЛ1 < 0.10$	$0.10 \leq КЛ1 < 0.25$	$КЛ1 \geq 0.25$
Фінансові послуги (для підприємств сфери фінансової діяльності, крім банківських установ)	$КЛ1 < 0.10$	$0.10 \leq КЛ1 < 0.20$	$КЛ1 \geq 0.20$

1.1.2. Коефіцієнт поточної ліквідності:

$$КЛ2 = Ал/Зп, \quad (16)$$

де Ал – ліквідні активи, які складаються з високоліквідних активів, дебіторської заборгованості та одержаних векселів.

Присвоєння балів за даним показником відбувається за даними табл. 34.

Кількість балів за показником КЛ2

Галузі промисловості	Значення показника та кількість балів			
	Мінімальне	Середнє		Максимальне
	0 балів	50 балів	75 балів	100 балів
Виробництво, добувна, обробна промисловість	$КЛ2 < 0.25$	$0.25 \leq КЛ2 < 0.50$	$0.50 \leq КЛ2 < 0.80$	$КЛ2 \geq 0.80$
Будівництво	$КЛ2 < 0.50$	$0.50 \leq КЛ2 < 0.80$	$0.80 \leq КЛ2 < 1.00$	$КЛ2 \geq 1.00$
Оптова й роздрібна торгівля	$КЛ2 < 0.20$	$0.20 \leq КЛ2 < 0.30$	$0.30 \leq КЛ2 < 0.50$	$КЛ2 \geq 0.50$
Транспорт та зв'язок	$КЛ2 < 0.50$	$0.50 \leq КЛ2 < 0.80$	$0.80 \leq КЛ2 < 1.00$	$КЛ2 \geq 1.00$
Операції з нерухомістю, здавання під найм	$КЛ2 < 0.50$	$0.50 \leq КЛ2 < 0.80$	$0.80 \leq КЛ2 < 1.00$	$КЛ2 \geq 1.00$
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	$КЛ2 < 0.25$	$0.25 \leq КЛ2 < 0.40$	$0.40 \leq КЛ2 < 0.70$	$КЛ2 \geq 0.70$
Колективні, громадські послуги	$КЛ2 < 0.50$	$0.50 \leq КЛ2 < 0.80$	$0.80 \leq КЛ2 < 1.00$	$КЛ2 \geq 1.00$
Фінансові послуги (для підприємств фінансової сфери, крім банківських установ)	$КЛ2 < 0.25$	$0.25 \leq КЛ2 < 0.50$	$0.50 \leq КЛ2 < 0.75$	$КЛ2 \geq 0.75$

1.1.3. Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття) (оцінюється за табл. 31).

$$КЛ3 = A_0 / Z_n, \quad (17)$$

де A_0 – оборотні активи.

Кількість балів за показником КЛ3

Галузі промисловості	Значення показника та кількість балів			
	Мінімальне	Середнє		Максимальне
	0 балів	25 балів	50 балів	75 балів
1	2	3	4	5
Виробництво, добувна, обробна промисловість	$КЛ3 < 1.00$	$1.00 \leq КЛ3 < 1.20$	$1.20 \leq КЛ3 < 2.00$	$КЛ3 \geq 2.00$
Будівництво	$КЛ3 < 1.00$	$1.00 \leq КЛ3 < 1.10$	$1.10 \leq КЛ3 < 1.50$	$КЛ3 \geq 1.50$
Оптова й роздрібна торгівля	$КЛ3 < 0.90$	$0.90 \leq КЛ3 < 1.00$	$1.00 \leq КЛ3 < 1.20$	$КЛ3 \geq 1.20$
Транспорт та зв'язок	$КЛ3 < 1.00$	$1.00 \leq КЛ3 < 1.10$	$1.10 \leq КЛ3 < 1.50$	$КЛ3 \geq 1.50$
Операції з нерухомістю, здавання під найм	$КЛ3 < 0.80$	$0.80 \leq КЛ3 < 1.00$	$1.00 \leq КЛ3 < 1.20$	$КЛ3 \geq 1.20$

1	2	3	4	5
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	$KЛЗ < 1.00$	$1.00 \leq KЛЗ < 1.50$	$1.50 \leq KЛЗ < 2.00$	$KЛЗ \geq 2.00$
Колективні, громадські послуги	$KЛЗ < 0.90$	$0.90 \leq KЛЗ < 1.05$	$1.05 \leq KЛЗ < 1.20$	$KЛЗ \geq 1.20$
Фінансові послуги (для підприємств фінансової сфери, крім банківських установ)	$KЛЗ < 1.10$	$1.10 \leq KЛЗ < 1.70$	$1.70 \leq KЛЗ < 2.30$	$KЛЗ \geq 2.30$

1.2. Показники фінансової стійкості.

1.2.1. Коефіцієнт автономії (оцінюється за табл. 32).

$$K_n = B_k / A, \quad (18)$$

де B_k – власний капітал; A – активи.

Таблиця 36

Кількість балів за показником K_n

Галузі промисловості	Значення показника та кількість балів		
	Мінімальне 0 балів	Середнє 25 балів	Максимальне 50 балів
Виробництво, добувна, обробна промисловість	$K_n < 0.10$	$0.10 \leq K_n < 0.50$	$0.50 \leq K_n$
Будівництво	$K_n < 0.10$	$0.10 \leq K_n < 0.30$	$0.30 \leq K_n$
Оптова й роздрібна торгівля	$K_n < 0.05$	$0.05 \leq K_n < 0.20$	$0.20 \leq K_n$
Транспорт та зв'язок	$K_n < 0.10$	$0.10 \leq K_n < 0.60$	$0.60 \leq K_n$
Операції з нерухомістю, здавання під найм	$K_n < 0.10$	$0.10 \leq K_n < 0.60$	$0.60 \leq K_n$
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	$K_n < 0.20$	$0.20 \leq K_n < 0.60$	$0.60 \leq K_n$
Колективні, громадські послуги та інші послуги	$K_n < 0.20$	$0.20 \leq K_n < 0.65$	$0.65 \leq K_n$
Фінансові послуги (для підприємств фінансової сфери, крім банківських установ)	$K_n < 0.10$	$0.10 \leq K_n < 0.50$	$0.50 \leq K_n$

За умови, якщо $V_k \leq 0$, коефіцієнт не розраховується.

1.2.2. Коефіцієнт незалежності (табл. 37).

$$K_c = Z_k / V_k, \quad (19)$$

де Z_k – залучені кошти, які складаються з довгострокових та поточних зобов'язань.

Таблиця 37

Кількість балів за показником K_c

Галузі промисловості	Значення показника та кількість балів			
	Мінімальне	Середнє		Максимальне
	0 балів	25 балів	50 балів	75 балів
Виробництво, добувна, обробна промисловість	$K_c > 1.50$	$1.00 < K_c \leq 1.50$	$0.50 < K_c \leq 1.00$	$0.00 < K_c \leq 0.50$
Будівництво	$K_c > 3.00$	$2.00 < K_c \leq 3.00$	$1.00 < K_c \leq 2.00$	$0.00 < K_c \leq 1.00$
Оптова й роздрібна торгівля	$K_c > 8.00$	$6.00 < K_c \leq 8.00$	$4.00 < K_c \leq 6.00$	$0.00 < K_c \leq 4.00$
Транспорт та зв'язок	$K_c > 1.00$	$0.60 < K_c \leq 1.00$	$0.20 < K_c \leq 0.60$	$0.00 < K_c \leq 0.20$
Операції з нерухомістю, здавання під найм	$K_c > 1.00$	$0.60 < K_c \leq 1.00$	$0.20 < K_c \leq 0.60$	$0.00 < K_c \leq 0.20$
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	$K_c > 1.10$	$0.70 < K_c \leq 1.10$	$0.30 < K_c \leq 0.70$	$0.00 < K_c \leq 0.30$
Колективні, громадські послуги	$K_c > 0.90$	$0.50 < K_c \leq 0.90$	$0.10 < K_c \leq 0.50$	$0.00 < K_c \leq 0.10$
Фінансові послуги (для підприємств фінансової сфери, крім банківських установ)	$K_c > 1.05$	$0.70 < K_c \leq 1.05$	$0.35 < K_c \leq 0.70$	$0.00 < K_c \leq 0.35$

За умови, якщо $V_k \leq 0$, то коефіцієнт не розраховується.

1.2.3. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами (табл. 38).

$$K_o = V_{ok} / A_o, \quad (20)$$

де V_{ok} – власний оборотний капітал, який розраховується як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями ($V_{ok} > 0$).

Кількість балів за показником Ко

Галузі промисловості	Значення показника та кількість балів			
	Мінімальне	Середнє		Максимальне
	0 балів	25 балів	50 балів	75 балів
Виробництво, добувна, обробна промисловість	$Ko < 0.10$	$0.10 \leq Ko < 0.20$	$0.20 \leq Ko < 0.50$	$Ko \leq 0.50$
Будівництво	$Ko < 0.05$	$0.05 \leq Ko < 0.10$	$0.10 \leq Ko < 0.25$	$Ko \leq 0.25$
Оптова й роздрібна торгівля	$Ko < 0.00$	$0.00 < Ko < 0.05$	$0.05 \leq Ko < 0.15$	$Ko \leq 0.15$
Транспорт та зв'язок	$Ko < 0.05$	$0.05 \leq Ko < 0.10$	$0.10 \leq Ko < 0.25$	$Ko \leq 0.25$
Операції з нерухомістю, здавання під найм	$Ko < 0.00$	$0.00 < Ko < 0.05$	$0.05 \leq Ko < 0.15$	$Ko \leq 0.15$
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	$Ko < 0.15$	$0.15 \leq Ko < 0.35$	$0.35 \leq Ko < 0.55$	$Ko \leq 0.55$
Колективні, громадські послуги	$Ko < 0.00$	$0.00 < Ko < 0.05$	$0.05 \leq Ko < 0.20$	$Ko \leq 0.20$
Фінансові послуги (для підприємств фінансової сфери, крім банківських установ)	$Ko < 0.14$	$0.14 \leq Ko < 0.29$	$0.29 \leq Ko < 0.57$	$Ko \leq 0.57$

1.2.4. Коефіцієнт маневреності власних коштів (табл. 39).

$$K_m = (V_k - A_n) / V_k, \quad (21)$$

де A_n – необоротні активи.

За умови якщо $V_k \leq 0$ або $(V_k - A_n) \leq 0$, то коефіцієнт не розраховується.

Таблиця 39

Кількість балів за показником Км

Галузі промисловості	Значення показника та кількість балів		
	Мінімальне 25 балів	Середнє 50 балів	Максимальне 75 балів
1	2	3	4
Виробництво, добувна, обробна промисловість	$K_m < 0.25$	$0.25 \leq K_m < 0.50$	$K_m \leq 0.50$
Будівництво	$K_m < 0.25$	$0.25 \leq K_m < 0.50$	$K_m \leq 0.50$

1	2	3	4
Оптова й роздрібна торгівля	$K_m < 0.25$	$0.25 \leq K_m < 0.50$	$K_m \leq 0.50$
Транспорт та зв'язок	$K_m < 0.25$	$0.25 \leq K_m < 0.50$	$K_m \leq 0.50$
Операції з нерухомістю, здавання під найм	$K_m < 0.25$	$0.25 \leq K_m < 0.50$	$K_m \leq 0.50$
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	$K_m < 0.25$	$0.25 \leq K_m < 0.50$	$K_m \leq 0.50$
Колективні, громадські послуги та інші послуги	$K_m < 0.25$	$0.25 \leq K_m < 0.50$	$K_m \leq 0.50$
Фінансові послуги (для підприємств фінансової сфери, крім банківських установ)	$K_m < 0.22$	$0.22 \leq K_m < 0.44$	$K_m \leq 0.44$

2. Показники фінансово-економічної діяльності, які розглядаються в періоді.

2.1. Показники рентабельності (табл. 40).

Таблиця 40

Показники рентабельності для оцінки кредитоспроможності позичальника

Показник	Розрахунок	Бажане значення
2.1.1. Рентабельність власного капіталу	$R_{vk} = \frac{Чп}{Вк \text{ сер.}}$	Збільшення
2.1.2. Рентабельність активів	$R_a = \frac{Чп}{Асер.}$	Збільшення
2.1.3. Рентабельність продажів	$R_p = \frac{Чп}{Чд}$	Збільшення
2.2. Коефіцієнт валового прибутку	$K_{vp} = \frac{Вп}{Чд}$	Збільшення
2.3. Коефіцієнт оборотності активів	$K_{oa} = \frac{Чд}{Асер.}$	Збільшення
2.4. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$K_{oz} = \frac{Чд}{ТМЗ \text{ сер.}}$	Збільшення
2.5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{od} = \frac{Чд}{Дсер.}$	Збільшення
2.6. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_k = \frac{Св}{Кк \text{ сер.}}$	Збільшення

Розшифровка умовних позначень:

Чп – чистий прибуток;

Вк сер. – середня величина власного капіталу розраховується як (власний капітал на початок періоду + власний капітал на кінець періоду)/2;

Асер. – середня вартість активів розраховується як (активи на початок періоду + активи на кінець періоду)/2;

Чд – чистий дохід.

При наявності у підприємства збитків показники рентабельності не розраховуються.

Вп – валовий прибуток;

Чд – чистий дохід;

ТМЗ сер. – середня вартість товарно-матеріальних запасів розраховується як $(\text{ТМЗ на початок періоду} + \text{ТМЗ на кінець періоду})/2$;

Дсер. – середня сума дебіторської заборгованості розраховується як $(\text{дебіторська заборгованість на початок періоду} + \text{дебіторська заборгованість на кінець періоду})/2$;

Св – собівартість товарів, робіт, послуг;

ККсер. – середня сума короткострокової кредиторської заборгованості (поточні зобов'язання за мінусом короткострокових кредитів банків) розраховується як $(\text{короткострокова кредиторська заборгованість на початок періоду} + \text{короткострокова кредиторська заборгованість на кінець періоду})/2$.

Наведені показники розглядаються в динаміці за квартал (значення на початок кварталу та на кінець кварталу).

За кожну позитивну зміну кредитний працівник додає позичальнику 25 балів.

3. Обороти за рахунками клієнта. Нарахування балів за даним напрямом оцінювання кредитоспроможності позичальника відбувається за методикою, наведеною в табл. 41.

Таблиця 41

Показники оборотів за рахунками клієнта

Найменування показника	Розрахунок	Значення	Бали
1	2	3	4
3.1. Достатність оборотів за рахунками до зобов'язань	$K_d = \frac{(H_{cm} * n) - (3M * n) - 3i}{C_k}$	$K_d \geq 2$	100
		$1.5 \leq K_d < 2$	75
		$1 \leq K_d < 1.5$	50
		$0.5 \leq K_d < 1$	25
		$0.25 \leq K_d < 0.5$	10
		$K_d < 0.25$	0

1	2	3	4
3.2. Динаміка середньомісячних оборотів за рахунками		Збільшення	50
		Зменшення	0
3.3. Наявність рахунків в інших банках (співвідношення грошових надходжень на поточні рахунки в банк-кредитор та інших банках)		Так	
		Доля середньомісячних оборотів за рахунками в інших банках в оборотах за всіма рахунками клієнта $\leq 25\%$	25
		Частка середньомісячних оборотів за рахунками в інших банках в оборотах за всіма рахунками клієнта $> 25\%$ та $\leq 50\%$	10
		Частка середньомісячних оборотів за рахунками в інших банках в обороті за всіма рахунками клієнта $> 50\%$ та $\leq 75\%$	0
		Частка середньомісячних оборотів за рахунками в інших банках в обороті за всіма рахунками клієнта $> 75\%$ та $\leq 100\%$	-25

Розшифровка умовних позначень:

Нсм – середньомісячні надходження на рахунки позичальника протягом трьох останніх місяців (за винятком кредитних коштів).

У разі, якщо по даним про надходження в інших банках, не враховані кредитні кошти в загальних надходженнях, та в зв'язку з цим розмір середньомісячних надходжень суттєво завищений, ніж середньомісячна виручка від реалізації за аналогічний період, за показник Нсм береться середньомісячна виручка від реалізації за аналогічний період.

n – кількість місяців дії кредитної угоди.

Зм – щомісячні умовно-постійні зобов'язання позичальника (адміністративно-господарські витрати тощо).

Зі – податкові платежі та сума інших зобов'язань перед кредиторами, що мають бути сплачені з рахунку позичальника, крім сум зобов'язань, строк погашення яких перевищує строк дії кредитної угоди (за даними останнього балансу).

Ск – сума кредиту та відсотки за ним (за кредитами в іноземній валюті ця сума приймається до розрахунку з урахуванням зміни валютного курсу).

Для суб'єктів господарської діяльності, діяльність яких пов'язана з сезонним характером виробництва, середньомісячна сума надходжень визначається за 12 місяців.

При розрахунку використовуються середньомісячні обороти по рахунках за звітний квартал порівняно з попереднім кварталом. Для підприємств із сезонним характером виробництва дані за звітний квартал порівнюються з даними за аналогічний період минулого року.

4. Кредитна історія клієнта. Окремі суб'єктивні показники позичальника об'єднані у групу показників "Кредитна історія клієнта". Оцінювання кредитної історії передбачає також нарахування балів відповідно до даних, наведених у табл. 42.

II. Додаткові (суб'єктивні) показники, що характеризують діяльність позичальника за додатковими даними, оцінюються згідно з табл. 43.

Таблиця 42

Показники кредитної історії клієнта

Показник	Значення	Бали
1	2	3
4.1. Наявність погашених кредитів у минулому. Розглядається якість обслуговування боргу за погашеними кредитами за останні 3 роки. У разі наявності декількох кредитів показник оцінюється за найгіршим.	кредитами банку-кредитора не користувався	0
	кредит і відсотки були погашені своєчасно	25
	кредит та/або відсотки погашалися з простроченням до 10 днів	-10
	Кредит та/або відсотки погашалися з простроченням від 10 до 30 днів	- 20
	Кредит та/або відсотки погашалися з простроченням від 30 до 60 днів	-30

1	2	3
	Кредит та/або відсотки погашалися з простроченням понад 60 днів	-50
4.2. Наявність діючих кредитів, виконання зобов'язань за діючими кредитами в поточному періоді	Відсотки погашаються та виплата кредиту за графіком виконується вчасно	25
	Відсотки погашаються з простроченням та/або графік за кредитом клієнтом не виконується	-10

Таблиця 43

Додаткові (суб'єктивні) показники діяльності клієнта

Показник	Значення	Бали
1	2	3
1. Місцезнаходження клієнта (фактичне)	Місцезнаходження клієнта фактично відповідає місту, області, де розташовано обласну дирекцію, філію банку, яка кредитує позичальника	25
	Місцезнаходження клієнта не відповідає місту, області, де розташовано обласну дирекцію, філію банку, яка кредитує позичальника	10
	країни СНД	5
	інші країни	0
2. Термін існування підприємства	Більше 5 років	50
	3 – 5 років	25
	1 – 3 роки	10
	Менш 1 року	5
3. Специфіка діяльності клієнта: сезонність	Так	- 20
	Немає	
Наявність власної нерухомості, торгівельної мережі, зареєстрованої торгової марки, сильна позиція на ринку, диверсифікація діяльності	Так	30
Контрагенти за кредитною угодою	Постійні	25
	Разові	0
Наявність постійної валютної виручки (експортна орієнтація)	Так	25
4. Рівень менеджменту	Високий	20
	Достатній	0
	Низький	-20

1	2	3
5. Причетність (утягнення) позичальника в судові розгляди (наявність судових позовів до клієнта, можливість застосування до нього штрафних санкцій, арешт поточного рахунку тощо)	Так	-30
	Ні	0
6. Наявність державної підтримки клієнта (лише підприємства АПК)	Так	20
	Ні	0

За результатами проведеного аналізу складається розрахункова таблиця вигляду (табл. 44), у якій повинні бути наведені розраховані фактичні значення показників оцінки кредитоспроможності позичальника. За даними цієї таблиці складається підсумкова таблиця вигляду (табл. 45), у якій вказується кількість отриманих підприємством балів за розрахованими показниками.

Потім розставляються бали за додатковими (суб'єктивними) показниками.

За сумою отриманих балів згідно з оцінкою фінансового стану та додаткових критеріїв визначається клас кредитоспроможності оцінюваного підприємства згідно з даними табл. 28. Відповідно до отриманих результатів студент повинен надати розгорнуті аналітичні висновки щодо рівня кредитоспроможності підприємства як позичальника та можливості й умов надання йому банківського кредиту.

Таблиця 44

Показники фінансового стану підприємства

Показник	Формула розрахунку	Розрахункове значення			
		1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.
1	2	3	4	5	6
1. Основні показники діяльності клієнта					
Показники ліквідності					
Коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності	$КЛ1 = \text{Авл} / \text{Зп}$				
Коефіцієнт поточної ліквідності	$КЛ2 = \text{Ал} / \text{Зп}$				
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття)	$КЛ3 = \text{Ао} / \text{Зп}$				

1	2	3	4	5	6
Показники фінансової стійкості					
Коефіцієнт автономії	$K_n = B_k / A$				
Коефіцієнт незалежності	$K_c = 3k / B_k$				
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	$K_o = B_{ok} / A_o$				
Коефіцієнт маневреності власних коштів	$K_m = (B_k - A_n) / B_k$				
2. Показники фінансово-економічної діяльності					
Показники рентабельності					
Рентабельність власного капіталу	$R_{vk} = \text{Чп} / B_k \text{ сер.}$				
Рентабельність активів	$R_a = \text{Чп} / A_{\text{сер.}}$				
Рентабельність продажів	$R_p = \text{Чп} / \text{Чд}$				
Інші показники					
Коефіцієнт валового прибутку	$K_{vp} = B_p / \text{Чд}$				
Коефіцієнт оборотності активів	$K_{oa} = \text{Чд} / A_{\text{сер.}}$				
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$K_{oz} = \text{Чд} / \text{ТМЗ сер.}$				
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{od} = \text{Чд} / D \text{ сер.}$				
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_k = C_v / K_{\text{ксер.}}$				
Обороти за рахунками клієнта					
Достатність оборотів за рахунками до зобов'язань	$K_{gp} = (H_{cm} \times n - 3m \times n - 3i) / C_k$				
Динаміка середньомісячних оборотів за рахунками					
Наявність рахунків в інших банках	>75 % та ≤100 %				

Таблиця 45

Підсумкова таблиця визначення кількості балів

Показник	Формула розрахунку	Отримані бали			
		1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.
1	2	3	4	5	6
1. Основні показники діяльності клієнта					
Показники ліквідності					
Коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності	$K_{l1} = A_{vl} / 3п$				

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт поточної ліквідності	$KЛ2=Ал/Зп$				
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття)	$KЛ3=Ао/Зп$				
Показники фінансової стійкості					
Коефіцієнт автономії	$Kн=Вк/А$				
Коефіцієнт незалежності	$Kс=Зк/Вк$				
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	$Kо=Вок/Ао$				
Коефіцієнт маневреності власних коштів	$Kм=(Вк-Ан)/Вк$				
2. Показники фінансово-економічної діяльності					
Показники рентабельності					
Рентабельність власного капіталу	$Рвк=Чп/Вк$ сер.				
Рентабельність активів	$Ра=Чп/Асер.$				
Рентабельність продажів	$Рп=Чп/Чд$				
Інші показники					
Коефіцієнт валового прибутку	$Квп=Вп/Чд$				
Коефіцієнт оборотності активів	$Коа=Чд/Асер.$				
Коефіцієнт оборотності матеріальних засобів	$Коз=Чд/ТМЗ$ сер.				
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$Код=Чд/Д$ сер.				
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$КК=Св/Кксер.$				
Обороти за рахунками клієнта					
Достатність оборотів за рахунками до зобов'язань	$Кгп=(Нсм \times n - Зм \times n - Зі)/Ск$				
Динаміка середньомісячних оборотів за рахунками					
Наявність рахунків в інших банках	>75 % та ≤100 %				
Всього					

Тема 10. Аналіз ділової активності підприємств

Завдання 1

З використанням фінансової звітності підприємства необхідно провести аналіз його ділової активності, розрахувавши відповідні показники. Надати висновки.

Методичні рекомендації

Кількісні критерії ділової активності характеризуються абсолютними й відносними показниками. Необхідно розрахувати відносні показники, що подані коефіцієнтами оборотності та відповідними до них періодами оборотності економічних та фінансових ресурсів підприємства. Коефіцієнти оборотності активів дають уявлення про те, скільки продукції реалізує підприємство, виходячи з наявної вартості окремих видів його активів.

Коефіцієнт оборотності запасів відображає швидкість їх реалізації і є показником ефективності діяльності підприємства з закупівлі сировини, матеріалів, виробництва, збуту готової продукції.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості відображає ефективність політики підприємства з кредитування покупців із точки зору збору оплати за реалізацію продукції в кредит, характеризує рівень комерційного ризику, зумовленого подібними фінансовими відносинами.

Чим вище значення даних коефіцієнтів, тим ефективніше підприємство організовує свої відносини з постачальниками і покупцями, тим вищий рівень його ділової активності.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу свідчить про те, наскільки масштаб діяльності підприємства забезпечується власним капіталом. Якщо у аналізованого підприємства цей коефіцієнт має високе значення і до того ж перевищує середньогалузевий показник, це свідчатиме про те, що підприємство максимальною мірою використовує кожну грошову одиницю вкладених власниками коштів.

Періоди оборотності визначають кількість днів, за які весь обсяг активів, капіталу підприємства чи їх певний елемент може перетворитися в грошову форму.

Коефіцієнти оборотності необхідно розраховувати за даними табл. 46, а періоди оборотності за даними табл. 47.

Розрахунок коефіцієнтів оборотності ресурсів підприємства

Показник	Умове позначення	Джерело інформації	Напрямок позитивних змін	__рік	__ рік	Відхилення
1. Коефіцієнт оборотності активів	K_A	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1300_{\text{П}} + 1300_{\text{К}})}$	> 0, збільшення			
2. Коефіцієнт оборотності основних фондів	K_{OF}	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1005_{\text{П}} + 1010_{\text{П}} + 1005_{\text{К}} + 1010_{\text{К}})}$	> 0, збільшення			
3. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	K_{OA}	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1195_{\text{П}} + 1195_{\text{К}})}$	> 0, збільшення			
4. Коефіцієнт оборотності запасів	K_3	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1100_{\text{П}} + 1110_{\text{П}} + 1100_{\text{К}} + 1110_{\text{К}})}$	> 0, збільшення			
5. Коефіцієнт оборотності готової продукції	$K_{ГП}$	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1103_{\text{П}} + 1103_{\text{К}})}$	> 0, збільшення			
6. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{ДВ}$	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1125_{\text{П}} + \dots + 1155_{\text{П}} + 1125_{\text{К}} + \dots + 1155_{\text{К}})}$	> 0, збільшення			
7. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{ВК}$	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1495_{\text{П}} + 1495_{\text{К}})}$	> 0, збільшення			
8. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_{КЗ}$	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2000 * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1610_{\text{П}} + \dots + 1650_{\text{П}} + 1610_{\text{К}} + \dots + 1650_{\text{К}})}$	> 0, зменшення			

Примітка: індекси "п" та "к" біля рядків балансу означаються відповідно початок та кінець року

Періоди оборотності фінансових ресурсів підприємства

Показник	Формула для розрахунку	Напрямок позитивних змін	_ рік, дні	_ рік, дні	Відхилення
1. Період оборотності активів	$\frac{360}{K_A}$	> 0, зменшення			
2. Період оборотності основних фондів	$\frac{360}{K_{OF}}$	> 0, зменшення			
3. Період оборотності оборотних активів	$\frac{360}{K_{OA}}$	> 0, зменшення			
4. Період оборотності запасів	$\frac{360}{K_3}$	> 0, зменшення			
5. Період оборотності готової продукції	$\frac{360}{K_{ГП}}$	> 0, зменшення			
6. Період оборотності дебіторської заборгованості	$\frac{360}{K_{ДЗ}}$	> 0, зменшення			
7. Період оборотності власного капіталу	$\frac{360}{K_{ВК}}$	> 0, зменшення			
8. Період обороту кредиторської заборгованості	$\frac{360}{K_{КЗ}}$	> 0, збільшення			

За результатами розрахунків необхідно сформулювати аналітичні висновки. У них необхідно проаналізувати спочатку коефіцієнти оборотності відповідно до їх економічного змісту, відслідкувати їх динаміку, зробити висновок щодо швидкості обороту ресурсів та її впливу на фінансовий стан аналізованого підприємства. Аналіз періодів оборотності ресурсів також необхідно проводити виходячи з економічної інтерпретації показників та доповнити висновками щодо їх динаміки.

У процесі аналізу слід звернути увагу на значення періодів оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємства. Якщо більшим є значення періоду оборотності дебіторської заборгованості, це свідчить про низький рівень платежів із боку дебіторів, якщо кредиторської – про можливі труднощі зі своєчасністю розрахунків із постачальниками, бюджетом, персоналом, страховиками тощо.

Розрахунок даних показників має важливе значення для будь-якого підприємства. Це пояснюється таким:

1) від швидкості обороту авансованих коштів залежить обсяг виручки від реалізації продукції;

2) з розмірами виручки від реалізації, а, отже, і з оборотністю активів пов'язана відносна величина комерційних та адміністративних витрат: чим швидше оборот, тим меншою відносно кожного обороту є сума цих витрат;

3) прискорення обороту на певній стадії кругообігу фондів підприємства приводить до прискорення обороту й на інших стадіях операційного циклу (на стадіях постачання, виробництва, збуту, розрахунків за готову продукцію).

Тема 11. Аналіз прибутковості та рентабельності підприємств

Завдання 1

Використовуючи дані фінансової звітності підприємства провести аналіз формування показників фінансових результатів діяльності підприємства, виділити та охарактеризувати фактори, що впливають на розмір та динаміку чистого прибутку підприємства.

Методичні рекомендації

У структурі аналізу даних звіту про фінансові результати виділяють такі показники:

- чистий дохід (виручка) від реалізації продукції;
- валовий прибуток (збиток);
- операційний прибуток (збиток);
- прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування;
- прибуток (збиток) від звичайної діяльності після оподаткування;
- чистий прибуток (збиток).

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства включає такі обов'язкові елементи:

1) *горизонтальний аналіз фінансових результатів* за звітний період – дослідження змін кожного показника за аналізований період;

2) *вертикальний аналіз* – дослідження структури відповідних показників і їх змін.

Аналіз фінансових результатів необхідно здійснювати на підставі даних ф. № 2 "Звіт про фінансові результати".

Вивчення та аналіз загальної суми прибутку на підприємстві слід проводити за допомогою поєднання методів горизонтального та вертикального аналізу і подати у вигляді таблиці (табл. 48).

Аналіз структури формування фінансових результатів підприємства

(за ф. № 2)

№ п/п	Показник	Звітний рік			Попередній рік			Відхилення
		Чистий дохід	Собівартість	Прибуток (збиток)	Чистий дохід	Собівартість	Прибуток (збиток)	
1	2	3	4	5 = 3-4	6	7	8 = 6-7	9 = 5-8
1	Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг)	р. 2000	р. 2050		р. 2000	р. 2050		
Валовий прибуток (збиток)				р. 2090			р. 2090	
2	Інша операційна діяльність	р. 2120	р. 2180		р. 2120	р. 2180		
3	Адміністративні витрати		р. 2130			р. 2130		
4	Витрати на збут		р. 2150			р. 2150		
Фінансовий результат від операційної діяльності				р. 2190 (2195)			р. 2190 (2195)	
5	Участь у капіталі	р. 2200	р. 2255		р. 2200	р. 2255		
6	Інші фінансові операції	р. 2220	р. 2250		р. 2220	р. 2250		
7	Інша звичайна діяльність	р. 2240	р. 2270		р. 2240	р. 2270		
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування				р. 2290 (2295)			р. 2290 (2295)	
8	Витрати (дохід) з податку на прибуток		р. 2300			р. 2300		
Чистий фінансовий результат				р. 2350 (2355)			р. 2350 (2355)	

За даними таблиці необхідно визначити й проаналізувати, які фактори та яким чином вплинули на формування і зміну чистого прибутку підприємства. У висновках слід зазначити також динаміку основних показників фінансових результатів діяльності та зробити висновки щодо зростання або зменшення абсолютних показників фінансових результатів. Виходячи з отриманих висновків, слід сформулювати рекомендації щодо напрямів зростання прибутку.

Завдання 2

Базуючись на даних фінансової звітності підприємства, розрахувати та проаналізувати показники, що характеризують прибутковість діяльності господарюючого суб'єкта.

Методичні рекомендації

Рентабельність демонструє ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства та показує, скільки гривень прибутку (валового, операційного, до оподаткування, чистого) приходиться на 1 грн реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), активів, власного капіталу тощо. Інформаційним забезпеченням аналізу рентабельності підприємства є форма № 1 "Баланс" та форма № 2 "Звіт про фінансові результати".

Аналіз рентабельності підприємства здійснюється за допомогою системи показників. До основних показників рентабельності відносять:

рентабельність активів (майна) – показує, який прибуток отримує підприємство з кожної гривні, вкладеної в його активи.

Аналіз рентабельності активів здійснюють для оцінки ефективності діяльності підприємства, також використовують при вивченні попиту на продукцію;

рентабельність сукупного капіталу має економічну інтерпретацію, аналогічну попередньому показнику. Значення цього коефіцієнта цікавить у першу чергу інвесторів;

рентабельність власного капіталу має значення, насамперед, для наявних і потенційних власників і акціонерів. Рентабельність власного капіталу показує, який прибуток приносить кожна інвестована власниками грошова одиниця. Це основний показник, що використовують для характеристики ефективності вкладень у діяльність того чи іншого виду;

валова рентабельність реалізованої продукції. Даний показник відображає ефективність виробничої діяльності підприємства, а також ефективність політики ціноутворення;

операційна рентабельність реалізованої продукції. Цей коефіцієнт показує рентабельність підприємства після вирахування затрат на виробництво і збут товару. Він є одним із найкращих інструментів визначення операційної ефективності і свідчить про спроможність керівництва підприємства отримувати прибуток від діяльності до вирахування витрат, які не відносяться до операційної діяльності. Аналіз цього показника в сукупності з показником валової рентабельності дозволяє сформулювати уявлення про те, чим викликані зміни рентабельності;

чиста рентабельність реалізованої продукції відображає відношення чистого прибутку до розміру виручки від реалізації продукції підприємства. Якщо показник операційної рентабельності залишається незмінним, а показник чистої рентабельності знижується, то це може свідчити або про збільшення фінансових витрат і отримання збитків від участі в капіталі інших підприємств, або про підвищення суми сплачених податкових платежів;

валова рентабельність основної діяльності характеризує ефективність роботи структурних підрозділів підприємств за центрами витрат і центрами відповідальності, де відбувається формування змінних витрат, безпосередньо пов'язаних із виготовленням продукції та загально-виробничим управлінням, а також визначення виробничої собівартості. Дає змогу визначити, скільки копійок валового прибутку, який створюється в процесі реалізації продукції, формує 1 грн витрат виробничої собівартості;

рентабельність операційної діяльності свідчить про ефективність операційних витрат підприємства і відображає суму прибутку, отриману в розрахунку на 1 грн цих витрат.

Виконання аналізу рентабельності підприємства передбачає заповнення табл. 49.

У процесі аналізу необхідно дослідити отримані під час розрахунків значення та динаміку перелічених показників рентабельності.

За результатами аналізу рентабельності надаються висновки про ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства (в аспекті аналізованих показників).

Показники рентабельності підприємства

Показник	Джерело інформації	20__ рік	20__ рік
Рентабельність активів (капіталу)	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2350(2355) * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1900_{\text{п}} + 1900_{\text{к}})}$		
Рентабельність власного капіталу	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2350(2355) * 2}{\phi.1 \text{ p.}(1495_{\text{п}} + 1495_{\text{к}})}$		
Валова рентабельність реалізованої продукції	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2090(2095)}{\phi.2 \text{ p.}2000}$		
Операційна рентабельність реалізованої продукції	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2190(2195)}{\phi.2 \text{ p.}2000}$		
Чиста рентабельність реалізованої продукції	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2350(2355)}{\phi.2 \text{ p.}2000}$		
Валова рентабельність основної діяльності	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2090(2095) * 2}{\phi.2 \text{ p.}2050}$		
Рентабельність операційної діяльності	$\frac{\phi.2 \text{ p.}2190(2195)}{\phi.2 \text{ p.}(2050 + 2180)}$		

Примітка: індекси "п" та "к" біля рядків балансу означаються відповідно початок та кінець звітного періоду.

Тема 12. Аналіз інвестиційної активності підприємств

Завдання 1

Підприємство має можливість обрати один із двох інвестиційних проектів, початкові витрати за якими однакові і складають 150 тис. грн. Вартість капіталу для підприємства складає 12 %. Підраховано, що грошові потоки за умов реалізації проектів складатимуть (табл. 50).

Оберіть кращий проект, використовуючи показник періоду окупності та дисконтованого періоду окупності, відповідь обґрунтуйте.

Таблиця 50

Грошові потоки за проектами, тис. грн

Роки	Проект I	Проект II
1	15	75
2	40	50
3	50	20
4	70	20
5	30	10

Завдання 2

Підприємство X аналізує два взаємовиключні проекти:

проект А передбачає впровадження нової технології виробництва пральних засобів;

проект Б надає можливість розширення обсягів виробництва пральних засобів, що випускаються підприємством в поточному періоді, на 50 %, при цьому попит на продукцію на ринку є досить високим.

Підраховано, що грошові потоки за умов реалізації проектів складатимуть (табл. 51)

Таблиця 51

Грошові потоки за проектами, тис. грн

Роки	Проект А	Проект Б
0	-250	-250
1	0	110
2	0	110
3	50	110
4	310	110
5	310	110

Вартість капіталу для підприємства складає 10 %. Оберіть кращий проект, використовуючи показник чистої наведеної вартості, відповідь обґрунтуйте.

Завдання 3

Керівництво підприємства розглядає можливість реалізації двох інвестиційних проектів, що передбачають придбання нового обладнання. Проекти є незалежними. Витрати за першим проектом складають 17 тис. грн, за другим проектом 22,43 тис. грн. Вартість капіталу фірми складає 14 %. Потоки грошових коштів очікуються такі (табл. 52).

Таблиця 52

Грошові потоки за проектами

Роки	Проект I	Проект II
1	5,1	7,5
2	5,1	7,5
3	5,1	7,5
4	5,1	7,5
5	5,1	7,5

Визначте внутрішню ставку прибутковості проектів (IRR) і дайте пораду, чи варто прийняти або відхилити кожен із них.

Завдання 4

Фінансові аналітики підприємства розглядають дві інвестиційні пропозиції, що характеризуються такими показниками (тис. грн) (табл. 53).

Таблиця 53

Грошові потоки за проектами, тис. грн

Роки	Проект А	Проект Б
0	-9 000	-12 000
1	5 000	5 000
2	4 000	5 000
3	3 000	8 000

Розрахуйте коефіцієнти прибутковості (індекси рентабельності) проектів, використовуючи ставку дисконтування, що дорівнює 15 %.

Методичні рекомендації

Період окупності (PP) – очікуване число років, необхідних для відшкодування початкових вкладень у проект.

$$PP = \text{Рік, попередній відносно року повного відшкодування витрат} + \frac{\text{Невідшкодовані витрати на початок року відшкодування}}{\text{Грошовий потік протягом року}}. \quad (22)$$

Критерії прийняття проекту – якщо період окупності менше деякого максимального періода окупності, який є прийнятним для компанії, то відповідний інвестиційний проект приймається.

Недоліки:

- не враховує грошових потоків, що виникають після закінчення періоду окупності інвестицій. Отже, з його допомогою не можна виміряти рентабельність проекту;
- не враховує зміну вартості грошей в часі;
- максимальний прийнятний період окупності інвестицій є суб'єктивною оцінкою інвестиційного проекту.

Дисконтований період окупності – аналогічний звичайному періоду окупності, але очікувані грошові потоки дисконтуються за вартістю капіталу проекту. Визначається як число років, необхідних для відшкодування інвестиційних вкладень дисконтованими чистими грошовими потоками. Чим коротше період окупності, тим за інших рівних умов вище ліквідність проекту. Дані методи використовуються в якості приблизної оцінки ризику проекту.

Чиста приведена вартість (NPV) – це приведена вартість чистих грошових потоків проекту за вирахуванням початкових інвестицій, необхідних для його реалізації. Реалізація даного методу оцінки передбачає:

1) знайти приведені до поточного моменту часу значення кожного потоку грошових коштів, включаючи як вхідні, так і вихідні грошові потоки. Дисконтування ведеться за вартістю капіталу проекту;

2) підсумувати отримані дисконтовані грошові потоки (тобто визначити величину NPV).

3. Якщо $NPV > 0$, проект приймається. Якщо $NPV = 0$, то потоки грошових коштів проекту достатні для відшкодування інвестованого капіталу і забезпечення необхідної норми прибутку на вкладений капітал, але при цьому реалізація проекту не впливає на ринкову ціну акцій фірми. Проект може бути як прийнятий, так і відхилений. Якщо $NPV < 0$, то проект відхиляється.

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+k)^t} - ICO, \quad (23)$$

де CF – грошовий потік відповідного періоду t ;

k – необхідна мінімальна ставка прибутковості або вартість капіталу проекту;

ICO – вартість початкових інвестицій;

n – термін життя проекту.

Метод внутрішньої ставки прибутковості інвестицій (IRR) – ставка дисконтування, при якій приведена вартість майбутніх грошових надходжень від реалізації інвестиційного проекту дорівнює вартості початкових інвестицій.

IRR можна визначити методом інтерполяції. Слід припустити, що деякій ставці дисконтування k_a відповідає величина NPV_a , а ставці дис-

континування k_b – відповідно NPV_b . При цьому величина IRR імовірно знаходиться в інтервалі між k_a і k_b . Тоді

$$IRR = k_a + (k_b - k_a) \frac{NPV_a}{NPV_a - NPV_b}. \quad (24)$$

Формула справедлива, якщо $k_a < IRR < k_b$ і $NPV_a > 0 > NPV_b$.

Критерій прийнятності – порівняння внутрішньої прибутковості інвестицій із заданим пороговим значенням (ставка відсікання) або мінімальною ставкою прибутковості, яка потрібна для схвалення інвестиційного проекту. Якщо IRR більше даних значень, то проект приймається.

Коефіцієнт прибутковості (індекс рентабельності) (PI) – відношення приведеної вартості майбутніх чистих грошових потоків проекту до початкових інвестицій за цим проектом:

$$PI = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+k)^t} / ICO \quad (25)$$

або

$$PI = \sum_{t=0}^n \frac{CIF_t}{(1+k)^t} / \sum_{t=0}^n \frac{COF_t}{(1+k)^t}, \quad (26)$$

де COF – вихідні потоки грошових коштів;

CIF – вхідні потоки грошових коштів.

Показує відносну рентабельність проекту або приведені значення його грошових надходжень на одну грошову одиницю приведених витрат. Критерій прийнятності – проект приймається, якщо $PI > 1$.

Тема 13. Комплексне оцінювання фінансового стану підприємства

Завдання 1

За даними фінансової звітності підприємства проведіть оцінку ймовірності його банкрутства на основі моделі Е. Альтмана. Надайте розго-

рнуті аналітичні висновки, сформуєте та обґрунтуйте рекомендації щодо підтримки стійкого фінансового стану або фінансового оздоровлення підприємства.

Завдання 2

За даними фінансової звітності підприємства проведіть оцінку ймовірності його банкрутства на основі моделі Р. Ліса. Надайте розгорнуті аналітичні висновки, сформуєте та обґрунтуйте рекомендації щодо підтримки стійкого фінансового стану або фінансового оздоровлення підприємства.

Завдання 3

За даними фінансової звітності підприємства проведіть оцінку ймовірності його банкрутства на основі моделі Г. Спрінгейта. Надайте розгорнуті аналітичні висновки, сформуєте та обґрунтуйте рекомендації щодо підтримки стійкого фінансового стану або фінансового оздоровлення підприємства.

Методичні рекомендації

Ймовірність банкрутства підприємства за моделлю Е. Альтмана визначається таким чином:

$$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,42X_4 + 0,995X_5, \quad (27)$$

де X_1 – відношення чистого оборотного капіталу до суми активів;

X_2 – частка формування активів за рахунок нерозподіленого прибутку;

X_3 – рентабельність активів, розрахована виходячи з прибутку до виплати відсотків та податків;

X_4 – коефіцієнт співвідношення акціонерного капіталу та зобов'язань;

X_5 – коефіцієнт оборотності активів.

Оцінка ймовірності банкрутства:

1) якщо $Z < 1,23$, то ймовірність банкрутства дуже висока, підприємство є практично неспроможним (банкрутом);

2) $1,23 < Z < 2,89$ (зона невизначеності) – ймовірність банкрутства досить висока;

3) $Z > 2,89$ – ймовірність банкрутства дуже низька.

Порядок розрахунку показників наведено в табл. 54.

Порядок розрахунку показників моделі Альтмана

Показник	Формула розрахунку
X1	(р. 1195 – р. 1695) ф. 1 / р. 1300 ф. 1
X2	р. 1420 ф. 1 / р. 1300 ф. 1
X3	(р. 2290 + р. 2250) ф. 2 / р. 1300 ф. 1
X4	р. 1495 ф. 1 / (р. 1595 + р. 1695 + р. 1700) ф. 1
X5	р. 2000 ф. 2 / ф. 1300 ф. 1

Модель Романа Ліса для оцінки фінансового стану підприємства з точки зору ймовірності його банкрутства виглядає таким чином:

$$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4, \quad (28)$$

де X_1 – відношення обігового капіталу до суми активів;

X_2 – відношення прибутку від продажів до суми активів;

X_3 – відношення нерозподіленого прибутку до суми активів;

X_4 – відношення власного капіталу до позикового.

Граничне значення складає 0,037. Чим більшим є значення Z , тим вища платоспроможність підприємства

Порядок розрахунку показників моделі подано в табл. 55.

Порядок розрахунку показників моделі Р. Ліса

Показник	Формула розрахунку
X1	р. 1195 ф. 1 / р. 1300 ф. 1
X2	р. 2190 ф. 1 / р. 1300 ф. 1
X3	р. 1420 ф. 1 / р. 1300 ф. 1
X4	р. 1495 ф. 1 / (р. 1595 + р. 1695 + р. 1700) ф. 1

Модель Г. Спрінгейта має такий вигляд:

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D, \quad (29)$$

де A – відношення робочого капіталу до загальної вартості активів;

B – відношення оподаткованого прибутку і відсотків до загальної вартості активів;

C – відношення оподаткованого прибутку до короткотермінової заборгованості;

D – відношення об'єму продажів до загальної вартості активів.

Якщо $Z < 0,862$, то підприємство вважається потенційним банкрутом, якщо показник Спрінгейта більше за $0,862$, то підприємство можна вважати таким, що функціонує нормально.

Порядок розрахунку показників, що використовуються в моделі, наведено в табл. 56.

Таблиця 56

Порядок розрахунку показників моделі Г. Спрінгейта

Показник	Формула розрахунку
A	$(p. 1195 - p. 1695) \text{ ф. 1} / p. 1300 \text{ ф. 1}$
B	$(p. 2290 + p. 2250) \text{ ф.2} / p. 1300 \text{ ф. 1}$
C	$p. 2290 \text{ ф. 2} / p. 1695 \text{ ф. 1}$
D	$p. 2000 \text{ ф. 2} / \text{ф. 1300 ф. 1}$

Змістовний модуль 3. Фінансова безпека підприємств

Тема 2. Фінансова безпека підприємства, її критерії, рівні та методи оцінки

Завдання 1

Проведіть оцінку фінансової складової економічної безпеки підприємства на основі аналізу його фінансової стійкості. Зробіть відповідні висновки та розробіть заходи щодо здійснення подальшої виробничо-збутової діяльності підприємства. Висловіть свою думку щодо доцільності використання даного підходу до оцінки рівня фінансової складової економічної безпеки підприємства. Вихідні дані для оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства (базовий варіант).

Методичні рекомендації

Рівень фінансової складової економічної безпеки підприємства на основі аналізу його фінансової стійкості визначається виходячи з достатності оборотних коштів (власних чи позичених) для здійснення виробничо-збутової діяльності.

Показниками оцінки є:

$$\pm E_c = E_e - Z; \quad (30)$$

$$\pm E_T = (E_c + K) - Z; \quad (31)$$

$$\pm E_H = (E_C + K_m + K) - Z, \quad (32)$$

де $\pm E_C$ – надлишок (+) чи брак (-) власних оборотних коштів, необхідних для формування запасів і покриття витрат, пов'язаних із господарською діяльністю підприємства;

E_e – власні оборотні кошти;

Z – матеріальні обігові кошти підприємства (запаси);

$\pm E_T$ – надлишок чи брак власних оборотних коштів, а також середньострокових і довгострокових кредитів і позик;

K – середньострокові і довгострокові кредити і позики;

$\pm E_H$ – надлишок чи брак власних оборотних коштів, а також довго-, середньо- і короткострокових кредитів і позик;

K_T – короткострокові кредити і позики.

На основі проведених розрахунків за допомогою табл. 57 слід визначити рівень фінансової безпеки підприємства.

Таблиця 57

Визначення рівня фінансової безпеки підприємства

№ п/п	Результат	Рівень фінансової безпеки	Характеристика
1	$\pm E_C > 0,$ $\pm E_T > 0,$ $\pm E_H > 0$	Абсолютний	Для функціонування підприємства достатньо власних оборотних коштів
2	$\pm E_C = 0,$ $\pm E_T > 0,$ $\pm E_H > 0$	Нормальний	Підприємство практично задовольняється власними джерелами формування запасів і покриття витрат
3	$\pm E_C < 0,$ $\pm E_T > 0,$ $\pm E_H > 0$	Хитливий	Підприємству недостатньо власних оборотних коштів, і воно вдається до середньострокових і довгострокових позик і кредитів
4	$\pm E_C < 0,$ $\pm E_T < 0,$ $\pm E_H > 0$	Критичний	Підприємство для фінансування своєї діяльності вдається до короткострокових кредитів
5	$\pm E < 0,$ $\pm E < 0,$ $\pm E < 0$	Кризовий	Підприємство неспроможне забезпечити фінансування своєї діяльності ані власними, ані позиченими коштами

Завдання 2

Використовуючи вихідні дані про баланс та звіт про фінансові результати підприємства, проведіть оцінку його фінансової безпеки підприємства.

ємства на основі багаторівневої інтеграції показників. При цьому для визначення рівня економічної безпеки слід розглянути такі групи показників:

- прибутковість капіталу;
- оборотність активів;
- ліквідність;
- фінансова стійкість.

За результатами розрахунків зробіть відповідні висновки та розробіть заходи щодо здійснення подальшої виробничо-збутової діяльності підприємства. Висловіть свою думку щодо доцільності використання даного підходу до оцінки рівня фінансової складової економічної безпеки підприємства.

Методичні рекомендації

Пріоритетність груп показників, а також показників усередині груп слід визначити експертним шляхом. Як метод обробки експертної інформації розглядати рангові оцінки.

На основі експертної оцінки здійснити ранжування відповідних груп показників за рівнем значущості для оцінки економічної безпеки підприємства. Кожний з експертів оцінює значущість кожної групи показників. При цьому група, що вважається експертами найбільш значущою, одержує найвищу оцінку, а найменш значуща оцінюється одиницею.

Звести отримані оцінки в табл. 58.

Таблиця 58

Визначення пріоритетності груп показників

№ п/п	Група показників	Експерт					Сума експертних оцінок
		1	2	3	4	5	
1	Прибутковість капіталу	X_{11}	X_{12}	X_{12}	...	X_{1n}	$\sum_{j=1}^5 X_{ij}$
2	Оборотність активів	X_{21}	X_{22}	X_{23}	...	X_{2n}	
3	Ліквідність активів	X_{31}	X_{32}	X_{33}	...	X_{3n}	
4	Фінансова стійкість	X_{41}	X_{42}	X_{43}	...	X_{4n}	
	Σ	10	10	10	...	10	$\sum_{i=1}^4 X_{ij}$

Коефіцієнти пріоритетності кожної групи показників визначається за формулою:

$$K_i = \frac{\sum_{j=1}^n X_{ij}}{n}, \quad (33)$$

де K_i – коефіцієнт пріоритетності i -тої групи показників;
 X_{ij} – оцінка j -го експерта за i -тою групою показників;
 n – число експертів.

За цим же принципом визначити коефіцієнти пріоритетності окремих показників у кожній з виділених груп.

Використовуючи розраховані коефіцієнти пріоритетності (значущості) показників у групах і коефіцієнти пріоритетності груп показників, визначити узагальнюючий (інтегральний) показник рівня фінансової безпеки підприємства:

$$Q = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n S_{ij} K_i^z K_{ij}^z K_j^y, \quad (34)$$

де S_{ij} – індекс j -го показника в i -тій групі;
 K_i^z – коефіцієнт значущості i -тої групи показників;
 K_{ij}^z – коефіцієнт j -го показника в i -тій групі;
 K_j^y – коефіцієнт узгодження кількості показників для i -тої групи.

Завдання 3

Провести експрес-оцінку рівня фінансової безпеки підприємства використовуючи бальні оцінки.

При цьому для визначення рівня фінансової безпеки слід розглянути всі групи показників фінансової діяльності підприємства. Зробити відповідні висновки та розробити заходи щодо здійснення подальшої виробничо-збутової діяльності підприємства. Висловіть свою думку щодо доцільності використання даного підходу до оцінки рівня економічної безпеки підприємства.

Методичні рекомендації

В основі визначення класу (рівня) безпеки лежать граничні значення показників та їхній рейтинг (табл. 59).

Для одержання узагальнюючої оцінки рівня безпеки може бути використаний весь перелік показників чи відібрані ті з них, що становлять особливий інтерес для дослідження поточної фінансово-економічної ситуації.

Загальна оцінка безпеки дається в балах. Бали є сумою добутків рейтингу кожного показника на клас.

Таблиця 59

Визначення класу (рівня) фінансової безпеки підприємства

Значення показника	Клас (рівень) безпеки
Вище від нормативного	Клас I
Нижче від нормативного, але вище за критичний	Клас II
Нижче від критичного	Клас III

Рейтинг показника визначається залежно від цілей дослідження і важливості показника для обраного напрямку дослідження:

$$B = \sum_{i=1}^n P_i \times K_i, \quad (35)$$

де B – сума балів;

P_i – рейтинг i -го показника;

K_i – клас i -го показника.

Таким чином, можемо стверджувати, що для узагальнюючої оцінки рівня безпеки було використано весь перелік показників, що становлять особливий інтерес для дослідження поточної фінансово-економічної ситуації.

Застосована бальна оцінка рівня фінансової безпеки, оскільки бали формуються з використанням усіх показників та класів.

Виходячи з вище наведеної формули, можна знайти безпосередньо рейтинг показника:

$$\sum_{i=1}^n P_i = \frac{B}{K_i}, \quad (36)$$

де B – сума балів;

P_i – рейтинг i -го показника;

K_i – клас i -го показника.

Сумарний рейтинг показників становить 100. Тому при значеннях показників, що належать до класу I, кількість балів дорівнює 100; класу II – 200 і класу III – 300. При проміжній величині суми балів, близької до 100 (тобто 100 – 150) підприємству присвоюється клас I, близької до 200 (151 – 250 балів) – клас II, близької до 300 (251 – 300) – клас III.

Тема 3. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства

Завдання 1

На основі проведення SWOT-аналізу зробити оцінку поточного стану фінансової безпеки підприємства, виявити існуючі загрози та розробити (визначити) стратегічне забезпечення фінансової безпеки підприємства. Зробити відповідні висновки.

Методичні рекомендації

Крок 1. Визначення сильних і слабких сторін підприємства.

Для того щоб визначити сильні й слабкі сторони підприємства, необхідно:

1. Скласти перелік параметрів, за якими буде оцінюватися підприємство.
2. За кожним параметром визначити, що є сильною стороною підприємства, а що – слабкою.
3. З усього переліку вибрати найбільш важливі сильні й слабкі сторони підприємства й занести їх у матрицю SWOT-аналізу.

Крок 2. Визначення ринкових можливостей і загроз.

Методика визначення ринкових можливостей і загроз ідентична методиці визначення сильних і слабких сторін підприємства.

Крок 3. Зіставлення сильних і слабких сторін підприємства з можливостями й загрозами ринку.

Для зіставлення можливостей підприємства умовам ринку застосовується матриця SWOT, що має такий вигляд (табл. 60).

На перетинанні розділів утворюються чотири поля: "СйМ" (сила й можливості); "СйЗ" (сила й загрози); "СіМ" (слабкість і можливість); "СіЗ" (слабкість і загрози). На кожному з даних полів дослідник повинен розглянути всі можливі парні комбінації й виділити ті, які повинні бути враховані при розробці стратегії поведіння організації.

Для оцінки можливостей застосовується метод позиціювання кожної конкретної можливості на матриці можливостей (табл. 61).

Аналогічна матриця складається для оцінки загроз (табл. 62).

Таблиця 60

Матриця SWOT

1.	<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Сильні сторони 1. 2. 3.	Поле "СйМ"	Поле "СйЗ"
Слабкі сторони 1. 2. 3.	Поле "СіМ"	Поле "СіЗ"

Таблиця 61

Матриця можливостей

Ймовірність використання можливостей	Вплив можливостей на підприємство		
	Сильний	Помірний	Незначний
Висока	Поле "BC"	Поле "BU"	Поле "BM"
Середня	Поле "CC"	Поле "CU"	Поле "CM"
Низька	Поле "NC"	Поле "NU"	Поле "NM"

Таблиця 62

Оцінка загроз

Ймовірність реалізації загроз	Вплив загроз на підприємство			
	Руйнування	Критичний стан	Тяжкий стан	"Легкі забиті місця"
Висока	Поле "BP"	Поле "BK"	Поле "BT"	Поле "BL"
Середня	Поле "CP"	Поле "CK"	Поле "CT"	Поле "CL"
Низька	Поле "NP"	Поле "NK"	Поле "NT"	Поле "NL"

Рекомендується проводити виявлення можливостей і загроз у трьох напрямках: ринок, продукт і діяльність з реалізації продуктів на ці-

льових ринках (ціноутворення, товаророзподіл і просування продуктів). Джерелом виникнення можливостей і загроз можуть бути споживачі, конкуренти, зміна факторів макросередовища, наприклад, законодавчої бази, митної політики.

Для аналізу середовища також доцільно застосувати метод складання її профілю. За допомогою методу складання профілю середовища оцінити відносну значимість для організації окремих факторів середовища.

Завдання 2

Визначити рівень фінансової безпеки підприємства на основі оцінки ефективності використання позичкового капіталу. Визначити фактори зміни ефекту фінансового важеля. Зробити відповідні висновки. Вихідні дані для розрахунку ефекту фінансового важеля подано у табл. 63.

Таблиця 63

Вихідні дані

Показник	Минулий період	Поточний період
1. Загальна сума бруutto-прибутку до виплати процентів і податків, тис. грн	28 500	30 000
2. Проценти до сплати, тис. грн	4 748	4 950
3. Прибуток після сплати процентів до виплати податків, тис. грн		
4. Податки з прибутку, тис. грн		
5. Рівень оподаткування, коефіцієнт (п. 4 : п. 3)		
6. Чистий прибуток, тис. грн (п. 3 - п. 4)		
7. Середня сума сукупного капіталу, тис. грн		
8. Власний капітал	31 880	35 975
9. Позиковий капітал	28 120	34 025
10. Плече фінансового важеля (відношення позикового капіталу до власного)		
11. Рентабельність сукупного капіталу (<i>БЕР</i>), (п. 1 : п. 7 * 100), %		
12. Рентабельність сукупного капіталу після сплати податків [<i>ROA = БЕР (1 - K_n)</i>]		
13. Номінальна ціна позикових ресурсів (п. 2 : п. 9 - 100), %		
14. Уточнена середня ціна позикових ресурсів з урахуванням податкової економії (п. 2 : п. 9 (1 - K_n) 100), %		
15. Ефект фінансового важеля [(п. 11 (1 - K_n) - п.14) п.10], %		

Методичні рекомендації

Одним із показників, що застосовується для оцінювання ефективності позичкового капіталу, є ефект фінансового важеля (ЕФВ):

$$\text{ЕФВ} = \left(\frac{\text{ЧП} + \text{Ппроц} (1 - \text{Кп})}{\text{Акт}} - \frac{\text{Проц} (1 - \text{Кп})}{\text{ЗК}} \right) \times \frac{\text{ЗК}}{\text{ВК}} = (\text{ROA} - \text{Ц}_{\text{ЗК}}^y) \times \frac{\text{ЗК}}{\text{ВК}} \quad (37)$$

або

$$\text{ЕФВ} = (\text{ВЕР} - \text{Ц}_{\text{ЗК}}^H) \times (1 - \text{Кн}) \times \frac{\text{ЗК}}{\text{ВК}}, \quad (38)$$

де ЧП – сума чистого прибутку;

Проц – нараховані проценти й інші витрати, пов'язані із залученням позикового капіталу;

Акт – середня сума сукупних активів у звітному періоді;

ROA – економічна рентабельність сукупного капіталу після сплати податків (відношення суми чистого прибутку і процентів за кредит з урахуванням податкового коректора до середньорічної суми всього сукупного капіталу), %;

$\text{Ц}_{\text{ЗК}}^y$ – уточнена середньозважена ціна позикових ресурсів з урахуванням податкової економії, %;

$\text{Ц}_{\text{ЗК}}^H$ – номінальна ціна позикових ресурсів, %;

К_n – рівень податкового вилучення з прибутку (відношення податків із прибутку до суми прибутку після сплати процентів);

ЗК – середня сума позикового (залученого) капіталу;

ВК – середня сума власного капіталу.

Ефект фінансового важеля показує, на скільки відсотків збільшується сума власного капіталу за рахунок залучення позикових засобів в оборот підприємства. Позитивний ЕФВ виникає в тому разі, якщо рентабельність сукупного капіталу вища від середньозваженої ціни позикових ресурсів.

Для визначення того, як змінився ЕФВ за рахунок кожного фактора обраної вами моделі, доцільно скористатися методом ланцюгової підстановки, послідовно замінюючи базовий рівень кожного фактора на фактичний у звітному періоді і порівнюючи ЕФВ до і після зміни відповідного фактора.

Змістовний модуль 4. Оцінка вартості бізнесу

Тема 4. Методичний інструментарій оцінки вартості бізнесу

Завдання 1

Підприємство випускає два види продукції: столи та стільці. Воно має тимчасово надлишкові активи, вартістю 600 тис. грн, які не будуть задіяні для випуску продукції протягом наступних 2 років. Ці активи підприємство здає в оренду.

Робітники підприємства закінчують освоєння нової технології виробництва продукції, в результаті чого вивільнилась частина основних фондів за ринковою вартістю 400 тис. грн, які знаходяться на балансі підприємства.

Фінансисти підприємства очікують отримати такі вільні грошові потоки від продажу продукції та від оренди майна:

від продажу столів – перший рік – 200 тис. грн, другий рік – 300 тис. грн;

від продажу стільців – перший рік – 300 тис. грн, другий рік – 200 тис. грн;

надходження від оренди тимчасово надлишкових активів – 70 тис. грн.

Ставка дисконтування грошових потоків для цього виду бізнесу складає 22 %. Очікується, що на початку третього року підприємство буде мати вартість 1 млн грн.

Визначте, яку вартість має бізнес підприємства на початок поточного року з урахуванням усіх вказаних умов.

Методичні рекомендації

Теперішня вартість бізнесу у даному випадку визначається дисконтованою сумою майбутніх вільних грошових потоків. Цю суму визначають таким чином:

$$V = \sum_{n=1}^N \frac{FCF}{(1+i)^n} + V_r + NFA, \quad (39)$$

де FCF – вільний грошовий потік;

V – вартість підприємства;

n – номер прогнозного періоду;

N – число прогнозних періодів;

i – ставка дисконтування;
 V_r – вартість реверсії;
NFA – вартість нефункціонуючих активів.

Зауваження. Вартість реверсії – вартість об'єкта оцінки, яка прогнозується на період, що настає за прогнозним. Вартість реверсії підлягає дисконтуванню із застосуванням ставки дисконту для отримання її поточної вартості.

Завдання 2

Промислове підприємство планує через три роки придбати нове обладнання. Очікується, що майбутня вартість устаткування становитиме 900 тис. грн.

Визначити, яку суму коштів потрібно помістити на депозитний рахунок банку, щоб через три роки одержати достатню суму коштів, якщо ставка за депозитними рахунками встановлена в розмірі 17 % із щомісячним нарахуванням відсотків або 21 % з нарахуванням складних відсотків один раз на рік.

Методичні рекомендації

Для визначення суми коштів, яку необхідно помістити на депозитний рахунок банку, щоб одержати після закінчення встановленого строку необхідну суму, потрібно оцінити поточну вартість майбутніх грошових потоків (PV).

Показник поточної вартості розраховується за формулою

$$PV = FV \times \frac{1}{(1 + i)^n} = FV \times PVIF_{i,n}, \quad (40)$$

де FV – майбутня вартість коштів;

i – дисконтна ставка, коеф.;

n – період розрахунку, років.

$PVIF_{i,n}$ – фактор (множник) поточної вартості, стандартні значення якого наведені в таблиці значень фактора поточної вартості.

Якщо нарахування відсотків планується більше одного разу за рік, то розрахунок проводять за формулою:

$$PV = FV \times \frac{1}{(1 + i/m)^{n \times m}}, \quad (41)$$

де t — кількість нарахувань за рік, од.

Зауваження. Найефективнішим для підприємства є вкладення на депозитний рахунок меншої суми коштів.

Тема 5. Дохідний підхід до оцінки вартості бізнесу

Завдання 1

Підприємство виробляє два види електротоварів: міксери та кавоварки. Виробничі потужності по виробництву міксерів складають 20 тис. од. у рік, а виробничі потужності по виробництву кавоварок складають 60 тис. од. у рік.

Минулого року обсяг реалізації продукції дорівнював 15 тис. міксерів та 50 тис. кавоварок. Керівництво підприємства планує інвестувати гроші у розширення потужностей по виробництву міксерів і довести їх виробничі потужності до 30 тис. од. на початку третього року.

Плановий відділ підприємства прогнозує такі темпи зростання попиту на кожний з продуктів (табл. 64).

Таблиця 64

Прогнозні ланцюгові темпи приросту попиту на продукцію

Найменування продукту	Перший рік	Другий рік	Третій рік	Четвертий рік
Міксери	15 %	10 %	10 %	5 %
Кавоварки	10 %	10 %	5 %	5 %

Також прогнозується, що середня ціна продажу міксерів наступного року складе 500 грн за одиницю, а кавоварок 375 грн. При цьому ціна на міксери наступні чотири роки зростатиме на 5 % за рік, а на кавоварки залишиться незмінною.

Змінні витрати на виробництво одного міксера дорівнюють 275 грн, а кавоварки – 150 грн. Постійні витрати складають 300 тис. грн на рік. Амортизація основних засобів складає 500 тис. грн на рік. Оплата за реалізовану продукцію відбувається в момент поставки товару.

Визначте вартість бізнесу, якщо розрахована раніше ставка дисконтування грошових потоків становить 25 %, а темпи зростання чистого грошового потоку в період, що настає за прогнозним, будуть дорівнювати темпам зростання в четвертому році. Бізнес підприємства вважається довгостроковим.

Методичні рекомендації

Для визначення вартості підприємства є інформація про фактичні та очікувані його доходи та видатки. Тому доцільно скористатися методикою дохідного підходу до оцінки вартості підприємства. Вона передбачає здійснення поетапного процесу, а саме:

1. Обрання моделі грошового потоку.
2. Визначення тривалості періоду прогнозування.
3. Ретроспективний аналіз та прогноз валової виручки від реалізації.
4. Аналіз та прогноз видатків.
5. Розрахунок величини грошового потоку для кожного року прогнозного періоду.
6. Визначення ставки дисконтування.
7. Розрахунок величини вартості реверсії (вартості підприємств у наступний після прогнозного період).
8. Розрахунок теперішньої вартості майбутніх грошових потоків та вартості реверсії.
9. Внесення остаточних поправок.

Для розрахунку вартості підприємства необхідно здійснити операції згідно зі вказаними вище етапами. Для розрахунку вартості реверсії варто скористатись методом капіталізації. При цьому він передбачає використання такої формули:

$$V = \frac{FCF}{k - a}, \quad (42)$$

де V – вартість підприємства;

FCF – вільний грошовий потік;

k – коефіцієнт капіталізації;

a – темпи приросту вільного грошового потоку, що очікуються після прогнозного періоду.

Остаточний розрахунок вартості необхідно виконати з використанням формули (1), враховуючи, що вартість нефункціонуючих активів у підприємства відсутня.

Завдання 2

При пошуку об'єкта інвестування у фінансової компанії виникла необхідність виконати оцінку вартості підприємства. Однією із складових такої оцінки є визначення середньозваженої вартості капіталу.

На момент оцінювання виробничо-господарської та фінансової діяльності двох підприємств фінансовим аналітиками було зібрано відповідну інформацію.

Встановлено, що у першого підприємства питома вага власного капіталу в загальній сумі інвестованого капіталу дорівнює 75 %, плата за користування залученим капіталом – 20 %, а плата за користування власними коштами – 10 %. Відносно другого підприємства відповідні показники дорівнюють 80 %, 25 % та 12 %.

Обидва підприємства діють на загальних засадах оподаткування.

Визначте середньозважену вартість капіталу кожного підприємства та прокоментуйте отримані результати.

Методичні рекомендації

Для визначення середньозваженої вартості капіталу підприємства необхідно користуватись формулою:

$$i = k_1 w_1 (1 - h) + k_2 w_2, \quad (43)$$

де i – середньозважена вартість підприємства;

k_1 – кредитна ставка проценту по зобов'язанням підприємства;

w_1 – питома вага залученого капіталу у загальній сумі інвестованого капіталу;

h – ставка податку на прибуток підприємства;

k_2 – плата за користування власними коштами;

w_2 – питома вага власного капіталу підприємства у загальній його сумі.

Зауваження: значення середньозваженої вартості капіталу може бути використане при розрахунку вартості підприємства в якості ставки дисконтування.

Завдання 3

Власники підприємства розглядають варіант його продажу. З цією метою фінансовим аналітикам було видано завдання визначити його вартість.

Згідно з бізнес-планом, складеним на початку діяльності підприємства, рентабельність усього інвестованого в нього капіталу наступні 5 років становитиме 12 %. Після закінчення 5 років активи підприємства повністю зносяться та не будуть мати вартості. Для здійснення подальшої діяльності у бізнес-плані підприємства передбачалось залучення додаткових інвестицій у розмірі 100 тис. грн.

Фінансові аналітики для оцінювання вартості підприємства вирішили скористатись двома методами: методом Ринга та методом Інвуда.

Скориставшись особливостями оцінювання за кожним із методів, визначити вартість підприємства. Порівняти коефіцієнти капіталізації, отримані за результатами оцінювання, зробити висновки відносно доцільності кожного із указаних методів.

Методичні рекомендації

За методом Ринга коефіцієнт капіталізації може бути визначено за формулою:

$$K = i + \frac{d_0}{n}, \quad (44)$$

де K – коефіцієнт капіталізації;

i – ставка дисконтування;

d_0 – сума інвестиції;

n – тривалість періоду отримання прибутків.

За методом Інвуда коефіцієнт капіталізації визначається за формулою:

$$K = i \frac{i}{(1+i)^n - 1}, \quad (45)$$

де K – коефіцієнт капіталізації;

i – ставка дисконтування.

Завдання 4

Інвестиційна компанія оцінює доцільність інвестування коштів у вигляді придбання одного із двох підприємств: меблевого комбінату "Мрія" чи торговельного комплексу "Козачок".

На момент оцінювання виробничо-господарської та фінансова діяльності цих підприємств про них були зібрані такі дані:

1. Підприємство "Мрія" є відносно стабільним і ризик його діяльності оцінюється значенням коефіцієнта β на рівні 0,5 пунктів.

2. На підприємстві "Козачок" останнім часом спостерігається коливання зростання і падіння доходів. У зв'язку з цим показник ризиковості у нього на момент оцінювання становив 1,2 пунктів.

Міжнародним агентством Bloomberg ставку дохідності інвестування капіталу, за умов відсутності ризиків, визначено на рівні 6 %, а середня прибутковість акцій українських підприємств оцінена ним у 12 %.

Скориставшись розрахунковою ставкою дисконтування, визначити, в яке із підприємств доцільно, на ваш погляд, інвестувати капітал інвестиційній компанії.

Методичні рекомендації

Для визначення ставки дисконтування в даному випадку варто використовувати модель оцінки капітальних активів. Її величина за цих умов розраховується таким чином:

$$i = R + \beta (R_m - R), \quad (46)$$

де i – ставка дисконтування;

R – ставка дохідності, при якій відсутні ризики;

β – коефіцієнт, що відображає ризики інвестування в підприємство;

R_m – середня дохідність акцій на фондовому ринку.

Зауваження: Більш високе значення коефіцієнта дисконтування свідчить, що підприємство має більш високий рівень ризику і при однакових чистих грошових потоках матиме більш низьку вартість.

Завдання 5

Визначити ставку дисконтування, якщо в процесі фінансування інвестиційного проекту з розвитку нерухомості 65 % вкладень становлять позикові кошти, отримані у позичальника під 20 % річних. При цьому інвестор розраховує отримати 25 % прибутку на власні кошти.

Методичні рекомендації

При розрахунку слід використати метод інвестиційної групи (об'єднання інвестицій) заснований на тому, що ставка відсотка і ставка доходу

співвідносяться з часткою позикових і власних коштів, що вкладаються в процесі фінансування інвестиційного проекту, а ставка дисконту визначається підсумовуванням:

$$Y_o = mY_m + (1 - m) \times Y_e, \quad (47)$$

де Y_o – загальна ставка дисконтування;

Y_m – ставка дисконтування для позикових коштів,

Y_e – ставка дисконтування для власних коштів.

Тема 6. Порівняльний підхід до оцінки бізнесу

Завдання 1

Один із акціонерів ПАТ "Протеже" прийняв рішення продати свій пакет акцій на суму, що становить 20 % від розміру статутного капіталу. Такий пакет акцій належить до неконтрольного.

Для визначення ціни продажу такого пакета акцій оцінювач звернувся до інформації, яка наведена у відкритих джерелах і знайшов приклад угоди про продаж неконтрольного пакета акцій подібного підприємства на суму 45 тис. грн. Предметом цієї угоди було придбання пакета акцій, розмір якого становить 7 % від їх загальної кількості.

Оцінювачем також встановлено, що загальна сума інвестованого в це підприємство капіталу становить 550 тис. грн, у тому числі власний капітал дорівнює 350 тис. грн, чистий прибуток у минулому році склав 50 тис. грн, а виручка від реалізації продукції – 800 тис. грн.

Визначте вартість пакета акцій, якщо на момент оцінювання аналіз виробничо-господарської та фінансова діяльності підприємства показав, що його власний капітал становить 500 тис. грн, причому його питома вага в сумі усього інвестованого капіталу становить 75 %. Чистий прибуток у минулому році склав 70 тис. грн, а виручка від реалізації продукції 850 тис. грн.

Методичні рекомендації

Вартість підприємства може бути визначена за допомогою ринкового підходу. Сутність ринкового підходу полягає в знаходженні цінових мультиплікаторів з подальшим розрахунком вартості підприємства шляхом множення цінового мультиплікатора на відповідне значення фінансового

показника підприємства. В якості цінних мультиплікаторів можна застосовувати:

- відношення ціни до чистого прибутку підприємства;
- відношення ціни до прибутку до відрахування податку на прибуток;
- відношення ціни до грошового потоку;
- відношення ціни до доходів;
- відношення ціни до суми власного капіталу.

В якості показника "ціна" при розрахунку наведених мультиплікаторів може бути використана сума угоди з купівлі, як усього підприємства, так однієї акції, з подальшим корегуванням результату на наявність чи відсутність контролю.

Якщо знайдені з використанням різних мультиплікаторів значення вартості підприємств мають відмінні між собою результати, то остаточна ринкова вартість підприємства визначається як середньоарифметичне значення вартостей визначених за допомогою різних мультиплікаторів.

Завдання 2

Визначити обґрунтовану ринкову вартість закритої компанії, якщо оцінювачем встановлено, що:

ринкова вартість однієї акції компанії-найближчого аналога дорівнює 113 грн; загальна кількість акцій компанії-аналога, вказана в її опублікованому фінансовому звіті, становить 200 000 акцій, з них 50 000 викуплені компанією і 20 000 раніше випущених акцій придбані, але ще не сплачені;

частки позикового капіталу оцінюваної компанії і компанії-аналога в балансовій вартості їх сукупного капіталу однакові, а загальні абсолютні розміри їх заборгованості складають відповідно 5 і 10 млн грн;

середні ставки відсотка за кредитами, якими користуються представлені фірми, такі, що середня кредитна ставка по оцінюваній компанії в півтора рази вище, ніж по компанії-аналогу;

відомостей про податковий статус (зокрема, про податкові пільги) компаній немає;

оголошений прибуток компанії-аналога до оподаткування дорівнює 1,5 млн грн, процентні платежі цієї компанії в звітному періоді дорівнювали 100 000 грн, сплачені податки з прибутку – 450 тис. грн;

прибуток оцінюваної компанії до оподаткування дорівнює 1,2 млн грн, процентні платежі цієї компанії в звітному періоді були 230 тис. грн, сплачені податки з прибутку – 360 тис. грн.

Методичні рекомендації

Для обчислення обґрунтованої ринкової вартості оцінюваної компанії слід використовувати метод ринку капіталу, враховуючи співвідношення:

$$\frac{(\text{Ціна компанії-аналога} + \text{Позиковий капітал компанії-аналога})}{\text{Прибуток компанії-аналога до відсотків і податків}} \quad (48)$$

При цьому ціна компанії-аналога дорівнюватиме добутку ринкової ціни однієї її акції на кількість її акцій.

Перенесення зазначеного співвідношення на оцінювану компанію вимагає його коректування на показник прибутку оцінюваної компанії до відсотків і податків. Отриманий результат необхідно зменшити на величину позикового капіталу оцінюваної компанії для визначення її обґрунтованої ринкової вартості.

Завдання 3

ТОВ "Пролісок" та ТОВ "Алеко" є підприємствами-аналогами. Визначити ринкову вартість ТОВ "Пролісок", якщо акції ТОВ "Алеко" нещодавно було продано на ринку за 120 000 грн. При розрахунку ринкової вартості ТОВ "Пролісок" питома вага вартості, розрахованої за мультиплікатором Ціна / Чистий прибуток приймається за 75 %, а питома вага вартості, розрахованої за мультиплікатором Ціна / Грошовий потік – за 25 %.

Для розрахунку ринкової вартості оцінюваного підприємства використовуйте такі дані про результати діяльності підприємств ТОВ "Пролісок" та ТОВ "Алеко" за звітний період (табл. 65).

Таблиця 65

Показники діяльності підприємств-аналогів, грн

Показники	ТОВ "Веселка"	ТОВ "Алеко"
Виручка від реалізації	145 000	100 000
Собівартість реалізованої продукції (без амортизації)	90 000	60 000
Амортизація	35 000	15 000
Сума сплачених відсотків за кредит	6 000	8 000
Сума сплачених податків	9 000	10 000

Методичні рекомендації

Завдання слід вирішувати за таким алгоритмом:

1. Розрахунок чистого прибутку і грошового потоку для обох підприємств.
2. Розрахунок мультиплікаторів Ціна / Чистий прибуток і Ціна / Грошовий потік для обох підприємств.
3. Визначення варіантів ціни для ТОВ "Пролісок" (за чистим прибутком та грошовим потоком), використовуючи розраховані мультиплікатори.
4. Розрахунок ринкової вартості з урахуванням питомої ваги мультиплікаторів.

Завдання 4

На основі наведеної в табл. 66 інформації розрахувати найбільш імовірну вартість об'єкта оцінки за допомогою методів порівняльного підходу.

Експертами визначено, що надійність результатів, отриманих за допомогою мультиплікаторів, становить:

ціна/виручка – 20 %;

ціна/чисті активи – 30 %;

ціна/балансова вартість активів – 50 %.

Таблиця 66

Вихідні дані про діяльність об'єкта оцінки та об'єктів-аналогів

Показники	Один. виміру	Об'єкт оцінки	Об'єкт-аналог № 1	Об'єкт-аналог № 2
Виручка від реалізації продукції	тис. грн	750	8 000	2 500
Власний капітал	тис. грн	4 000	8 000	3 200
Довгострокові зобов'язання	тис. грн	500	2 000	800
Короткострокові зобов'язання	тис. грн	1 500	4 000	1 900
Ринкова ціна однієї акції	грн	×	20	15
Число акцій у обертанні	шт.	×	800 000	500 000

Методичні рекомендації

Спочатку слід розрахувати цінові мультиплікатори для підприємств-аналогів № 1 та № 2, а потім – визначити найбільш імовірну вартість об'єкта оцінки як середню арифметичну з можливих варіантів.

Тема 7. Витратний підхід до оцінки бізнесу

Завдання 1

Оцінювачу необхідно визначити залишкову вартість заміщення (відтворення) для будівлі лікарні, побудованої 20 років тому, використовуючи таку інформацію:

проектні витрати на спорудження сучасного аналога такої ж (за масштабами та профілем) лікарні складають 4 500 тис. грн;

у проект нової лікарні, поруч із застосуванням сучасних нормативів (екологічних, будівельних, охорони здоров'я та ін.), було додатково (порівняно з оцінюваною лікарнею) включено її оснащення комплексом засобів оптоволоконного зв'язку кошторисною вартістю в 300 000 грн;

з урахуванням проведених протягом минулих 20 років робіт із нормативного утримання об'єкта, експертами встановлена загальна тривалість життєвого циклу оцінюваної лікарні – 80 років.

Методичні рекомендації

Залишкова вартість заміщення (відтворення) – це вартість заміщення (відтворення) об'єкта оцінки за вирахуванням усіх видів зносу.

Оснащення "замісної" лікарні оптоволоконними засобами зв'язку слід вважати таким, що не є функціонально необхідним порівняно з оцінюваним об'єктом, а динаміку зносу оцінюваної лікарні – лінійною.

Завдання 2

Визначити ринкову вартість об'єкта нерухомості, що складається з будівлі та земельної ділянки, якщо будівля оцінюється в 600 000 грн, а її термін економічного життя – 50 років. Чистий операційний дохід (ЧОД) від об'єкта – 80 000 грн. Ставка доходу на інвестиції – 10 %. Норма відшкодування капіталу обчислюється за прямолінійним методом.

Методичні рекомендації

Завдання слід виконувати за таким алгоритмом:

1. Визначення норми амортизації.
2. Визначення ставки капіталізації для будівлі.
3. Розрахунок чистого операційного доходу від будівлі.
4. Встановлення чистого операційного доходу від землі.

5. Визначення ринкової вартості землі шляхом зіставлення отриманого від неї чистого операційного доходу та ставки доходу на інвестиції.
6. визначення ринкової вартості об'єкта нерухомості.

Завдання 3

Визначити вартість гудвілу компанії, виходячи з таких даних:

вартість чистих активів – 95 тис. грн;
прогнозований прибуток – 31 тис. грн.

За середньогалузевим даними прибутковість аналогічних компаній становить 20 % на активи при коефіцієнті капіталізації – 30 %.

Методичні рекомендації

Розрахунку вартості гудвілу компанії повинно передувати визначення надлишкового прибутку підприємства.

Завдання 4

Оцінюється підприємство з вартістю активу 340 000 грн. Визначити ліквідаційну вартість активу, якщо для його ліквідації потрібно 1 рік, витрати на продаж складуть 30 % від його вартості, а ставка дисконту – 72 %.

Методичні рекомендації

По-перше, слід визначити вартість активу з урахуванням витрат на продажі, а потім – фактор поточної вартості (за допомогою таблиць для 6 % й 12 періодів) та ліквідаційну вартість активу.

Завдання 5

Визначити вартість підприємства "Єврокон", якщо за даними бухгалтерського обліку підприємства у складі активів підприємства: основні засоби – 12 500 тис. грн, запаси – 1 400 тис. грн, дебіторська заборгованість – 1 600 тис. грн, грошові кошти – 800 тис. грн, а у складі пасивів: боргові зобов'язання – 3 600 тис. грн, кредиторська заборгованість – 1 900 тис. грн.

За висновком незалежного оцінювача основні засоби коштують на 20 % дорожче, 80 % запасів застаріли і можуть бути продані за 45 % балансової вартості, 60 % дебіторської заборгованості є простроченою.

Методичні рекомендації

Вартість підприємства слід розрахувати методом чистих активів.

Ринкова вартість підприємства методом чистих активів визначається як різниця між сумами ринкових вартостей усіх активів підприємства і

його зобов'язань. Попередньо проводиться оцінка обґрунтованої ринкової вартості кожного активу окремо, потім визначається поточна вартість зобов'язань і, нарешті, їхньою різницею визначається оцінна вартість власного капіталу підприємства (чистих активів).

Завдання 6

Визначити величину неусувного фізичного зносу двоповерхової будівлі виробничого призначення загальною площею 200 м² на основі даних, наведених в табл. 67.

Методичні рекомендації

Для визначення сукупного зносу будівлі виробничого призначення слід застосувати метод "строку життя", за допомогою якого спочатку розрахуємо процент фізичного зносу за окремими елементами будівлі за формулою (10), потім величину фізичного зносу елементів у грошовому виразі як добуток проценту зносу на відповідну відновлювальну вартість і величину сукупного неусувного фізичного зносу шляхом підсумовування отриманих вартісних оцінок зносу за елементами.

Таблиця 67

Вихідна інформація про стан окремих елементів будівлі

Елемент будівлі	Ефективний вік	Строк економічного життя	Відновлювальна вартість, грн
Перекрыття	10	30	15 000
Дах	15	20	4 200
Фарбування стін	2	5	8 000
Покриття підлоги	7	10	5 100
Фарбування стелі	2	5	1 400
Система водопостачання	10	20	2 100
Електропроводка	7	15	2 000
Система опалення	10	20	1 800

Сутність методу "строку життя" полягає в припущенні, що втрати вартості об'єкта за рахунок фізичних руйнувань, функціонального застарівання та різних зовнішніх факторів пропорційні його віку.

З урахуванням перелічених періодів у процесі експлуатації об'єкта нерухомості процент сукупного зносу у відновлювальній вартості ($C_3\%$) розраховується за формулою:

$$C_3\% = \frac{V_{\text{еф}}}{C_{\text{ЕЖ}}} \times 100\%, \quad (49)$$

де $V_{\text{еф}}$ – ефективний вік об'єкта (вік "на скільки років виглядає об'єкт власності" з урахуванням його технічного стану, зовнішнього вигляду, дизайну й економічних факторів, що впливають на його вартість);

$C_{\text{ЕЖ}}$ – термін економічного життя об'єкта (період часу, протягом якого об'єкт власності додає вартість до сукупної вартості майна, враховуючи й отримання прибутку від його використання (від дати введення в експлуатацію і до того моменту, коли поліпшення перестають додавати вартість до сукупної вартості майна).

Тема 9. Оцінка часток у підприємстві (бізнесі)

Завдання 1

Номинальна ціна облігації становить 120 грн, ставка купона (купонна прибутковість – 16 %, купонний дохід виплачується один раз на рік. Інвестор придбав облігацію за 70 грн і через два роки, не чекаючи погашення, продав її за 85 грн (без урахування накопиченого купонного доходу). Кількість календарних днів, що пройшли від дати останньої виплати купонного доходу до дня розрахунку за даною угодою, становить 182 дні.

Розрахувати кінцеву прибутковість цієї облігації для інвестора й ринкову ціну, за якою вона була продана, з урахуванням накопиченого купонного доходу.

Методичні рекомендації

Купонний дохід по облігаціях виплачується періодично. При продажі облігації в дні, що не збігаються із днями виплати поточного доходу, покупець і продавець повинні розділити між собою суму відсотків. З цією метою покупець сплачує продавцеві, крім ринкової ціни облігації, відсотки, що належать за період із моменту їхньої останньої виплати. Ці відсотки – накопичений купонний дохід. Сам же покупець при настанні наступної дати виплати купонного доходу одержить його повністю за весь купонний період. Так, сума відсотків розподіляється між різними власниками облігації.

Накопичений купонний дохід (А) можна розрахувати за формулою:

$$A = \frac{C_t}{365}, \quad (50)$$

де С — річна ставка купонного доходу, % до номіналу або грн;

t — кількість днів між купівлею й продажем облігації.

Завдання 2

Виходячи з прийнятої акціонерним товариством дивідендної політики, встановлено виплату дивідендів у майбутні два роки у розмірі 22 грн на одну звичайну акцію. У наступні три роки товариство зобов'язується виплачувати постійні дивіденди в сумі 33 грн на одну акцію. Норма поточної прибутковості акцій даного типу (в грн) становить 18 % на рік. Визначте поточну ринкову вартість акцій.

Методичні рекомендації

Визначення поточної ринкової вартості акцій слід проводити з використанням моделі оцінки поточної ринкової вартості акцій із змінною сумою дивідендів, яка має вигляд:

$$C_{aj} = \frac{D_1}{1+P} + \frac{D_2}{1+P} + \frac{D_3}{1+P} + \dots + \frac{D_t}{1+P}, \quad (51)$$

де Dt – сума дивідендів, прогнозована в періоді t;

P – норма поточної прибутковості акцій даного типу, частки одиниці;

t – число прогнозованих років.

Завдання 3

Інвестор придбав облігації номіналом 1 000 грн із купонною ставкою 12 % терміном на п'ять років. Визначити показник чутливості ціни облігації до змін ринкових процентних ставок.

Методичні рекомендації

Для визначення чутливості ціни облігації до змін ринкових процентних ставок слід використовувати показник дюрації, що показує залежність між трьома змінними: терміном, що залишився до погашення облігації, купонною ставкою і дохідністю на час погашення. Дюрація допома-

гає визначити ступінь залежності ринкової ціни облігації від зміни процентної ставки. Дюрація облігації приблизно дорівнює величині зміни ціни облігації при зміні процентної ставки (ставки дисконтування) на один відсоток. Тобто дюрація – це еластичність ціни облігації за процентною ставкою (ставкою дисконтування).

Дюрація виражається такою формулою:

$$D_m = \frac{\sum_{t=1}^m \left(t \frac{C_t}{(1 + \gamma)^t} \right)}{P}, \quad (52)$$

де P – ціна облігації;

C_t – грошові потоки за облігацією;

γ – дохідність на час погашення;

t – час дисконтування грошового потоку.

Зауваження. Чим більше дюрація цінного паперу, тим значніше зміни її ринкової вартості при зміні процентної ставки (ставки дисконтування).

Завдання 4

Підприємством випущена облігація терміном на п'ять років із купонною ставкою 8 %. Вона була придбана інвестором за 160 грн. Одержані купонні платежі були реінвестовані за ставкою 7 %. Обчислити повну реалізовану дохідність облігації.

Методичні рекомендації

Повна реалізована дохідність ураховує капіталізацію купонних платежів. Інвестор, одержавши купонний платіж, може вкласти цю суму в цінні папери, зробити вклад у депозитній інституції тощо. Тому обчислюється повний, остаточний дохід, який отримав інвестор на час погашення облігації.

Вирішення завдання передбачає:

по-перше: визначення грошових потоків за весь термін облігації з використанням фактора майбутньої вартості,

по-друге: обчислення повної реалізованої дохідності облігації за формулою:

$$\begin{array}{l} \text{Повна реалізована} \\ \text{дохідність до часу} \\ \text{погашення} \end{array} = \sqrt[n]{\frac{\text{Усі отримані доходи}}{\text{Ціна купівлі}}} - 1. \quad (53)$$

Зауваження: Повна реалізована дохідність облігації повинна бути вище купонної, адже у ній враховуються і реінвестовані доходи.

Завдання 5

Облігації з нульовим купоном номінальної вартості 100 000 грн і терміном погашення через 5 років продаються за 63 012 грн. Проаналізувати доцільність придбання цих облігацій, якщо є можливість альтернативного інвестування з нормою прибутковості – 12 %.

Методичні рекомендації

Завдання слід виконувати виходячи з уявлення про поточну вартість облігації з нульовим купоном, яка розраховується за формулою дисконтування складних відсотків:

$$A = \frac{S}{(1 + r)^n}, \quad (54)$$

де r – ринкова норма прибутковості облігації;

n – термін погашення облігації;

S – сума, що виплачується при погашенні облігації.

Завдання 6

Підприємство виплатило по 0,52 гривні у вигляді дивідендів на акцію за останній рік. Протягом найближчих трьох років підприємство планує збільшувати дивіденди на 8 відсотків, а надалі темп зростання дивідендів повинен скласти 4 відсотка. Необхідно оцінити вартість акції за умови, що прибутковість акцій оцінена на рівні 15 %.

Методичні рекомендації

Результуюча формула для оцінки вартості звичайних акцій може бути записана таким чином:

$$P_0 = P' + P'' \times \frac{1}{(1 + K_s)^N}, \quad (55)$$

де P' – дисконтоване значення прогнозованих дивідендів на першому (кінцевому) проміжку часу тривалістю N років;

P'' – дисконтоване значення подальшої нескінченної серії дивідендів, приведене до моменту часу, відповідного кінцю N -го року;

K_s – показник дисконту, за допомогою якого здійснюється приведення дивідендних виплат до теперішнього (поточного) моменту часу;

N – період, років.

У свою чергу, для розрахунку першої компоненти необхідно продисконтувати всі величини дивідендів до виплати протягом перших N років:

$$P' = \sum_{t=1}^N \frac{D_t}{(1 + K_s)^t}, \quad (56)$$

де D_t – величина дивіденду, виплачуваного в t -ому році.

Розрахунок другої компоненти для змінних дивідендів проводиться за формулою Гордона, яка має для даної задачі такий вигляд:

$$P'' = \sum_{t=1}^{\infty} \frac{D_N (1 + g)^t}{(1 + K_s)^t}. \quad (57)$$

Завдання 7

Чистий прибуток акціонерного товариства зі статутним капіталом 400 тис. грн становив 172 тис. грн. Загальні збори акціонерів вирішили, що чистий прибуток розподіляється в такий спосіб: 70 % – на виплату дивідендів, 30 % – на розвиток виробництва.

Визначити орієнтовно курсову ціну акції цього акціонерного товариства, ставку дивіденду, поточну прибутковість акції, якщо на момент розрахунку ставка банківського відсотка становила 22 %, а номінал акції – 400 грн.

Методичні рекомендації

Аналіз ефективності вкладень в акції припускає використання таких видів прибутковості: ставка дивіденду, поточна прибутковість акції для інвестора, поточна ринкова прибутковість, кінцева й сукупна прибутковість.

Ставка дивіденду (d_c) визначається за формулою:

$$d_c = \frac{D}{N} \times 100 \%, \quad (58)$$

де D – величина виплачуваних річних дивідендів, грн;

N – номінальна ціна акції, грн.

Поточна прибутковість акції для інвестора – рендит (d_t) – визначається за формулою:

$$d_t = \frac{D}{P_{\text{пр}}} \times 100 \%, \quad (59)$$

де $P_{\text{пр}}$ – ціна придбання акції, грн.

Поточна ринкова прибутковість (d_r) визначається відношенням величини виплачуваних дивідендів до поточної ринкової ціни акції:

$$d_r = \frac{D}{P_0} \times 100 \%, \quad (60)$$

де P_0 – поточна ринкова ціна акції, грн.

Кінцева прибутковість (d_k) визначається за формулою

$$d_k = \frac{\bar{D} + \frac{\Delta P}{n}}{P_{\text{пр}}} \times 100 \%, \quad (61)$$

де \bar{D} – величина дивідендів, виплачена в середньому за рік, грн;

ΔP – приріст або збиток капіталу інвестора, що дорівнює різниці між ціною продажу й ціною придбання акції, грн;

n – кількість років, протягом яких інвестор володів акцією, років.

Узагальнюючим показником ефективності вкладень інвестора в купівлю акцій є сукупна прибутковість ($d_{\text{сов}}$). Цей показник розраховується за формулою:

$$d_{\text{сов}} = \frac{\sum_{i=1}^n D_i + \Delta P}{P_{\text{пр}}} \times 100 \%, \quad (62)$$

де D_i – розмір дивідендів в i -тому році.

Кінцева й сукупна прибутковість можуть бути розраховані тільки у випадку, якщо інвестор продав акцію або має намір це зробити за відомою йому ціною.

Тема 10. Оцінка вартості майна підприємства-боржника з метою продажу при банкрутстві

Завдання 1

Прогнозна оціночна вартість ліквідації активів підприємства становить 2 000 тис. грн. Ліквідаційний період визначено в один рік. Витрати на ліквідацію активів визначені в розмірі 25 % від виручки від ліквідації активів. Оцінити ліквідаційну вартість підприємства, якщо ставка дисконту для порівняних об'єктів становить 20 %.

Завдання 2

ПАТ "Факел" готується до ліквідації з розпродажем своїх активів. Останні складаються з будинку і земельної ділянки. Ринкова вартість земельної ділянки становить 100 000 грн. Відомо, що вартість будівництва подібного нового будинку складає 1 млн грн. У табл. 68 наведено показники результатів технічного огляду будинку, який проводився комісією підприємства.

Таблиця 68

Знос конструктивних елементів об'єкта

Елемент об'єкта	Питома вага елемента у загальній конструкції, %	% зношування елемента
Фундамент	25	15
Стіни й перегородки	35	50
Перекриття	30	25
Покрівля	10	30
Разом	100	×

Будинок здається в оренду з місячним платою у розмірі 8 тис. грн. Для подальшого продовження строку оренди необхідно зробити капітальні інвестиції на ремонт приміщень будинку в розмірі 100 тис. грн. Ставку дисконтування вільного грошового потоку рекомендується прийняти на рівні 22 %. Яка сума може бути отримана за активи ПАТ "Факел" при його ліквідації?

Завдання 3

Визначити ліквідаційну вартість підприємства (бізнесу) на основі даних про балансову вартість активів і пасивів підприємства: грошові

кошти – 150 тис. грн, дебіторська заборгованість – 300 тис. грн, товарно-матеріальні запаси – 700 тис. грн, основні засоби – 2 400 тис. грн, поточні зобов'язання – 800 тис. грн, довгострокова заборгованість – 850 тис. грн, власний капітал – 1 900 тис. грн.

Ліквідація активів компанії і погашення її заборгованостей займе 1,5 року. Обладнання буде продано через 8 місяців, нерухомість – через 10 місяців, товарно-матеріальні запаси, готова продукція і незавершене виробництво – через 1 місяць.

Виробнича діяльність компанії припинена.

Оцінювач зробив такі висновки: 20 % дебіторської заборгованості не буде зібрано; 25 % готової продукції, загальна вартість якої 300 тис. грн, є неліквідними;

витрати при транспортуванні сировини, вартість якої дорівнює 200 000 грн, знизять вартість останньої на 10 %;

при продажі нерухомості прямі витрати складуть 10 % від оціночної вартості, рівної 1 050,4 тис. грн;

при продажу машин і устаткування прямі витрати складуть 20 % від оціночної вартості, рівної 1 000 тис. грн;

витрати, пов'язані з утриманням активів до ліквідації, складуть: за товарно-матеріальними запасами – 2 тис. грн на місяць; за обладнанням – 2,5 тис. грн на місяць; з нерухомості – 3,2 тис. грн на місяць;

управлінські витрати на ліквідацію компанії – 1,3 тис. грн/міс.

Вихідні допомоги і виплати працівникам будуть зроблені в розмірі 200 % від середньої заробітної плати. Середня заробітна плата на підприємстві 3,2 тис. грн.

Ставка дисконтування – 15 %.

Методичні рекомендації

Ліквідаційну вартість підприємства слід визначати за схемою:

Ліквідаційна вартість підприємства = Валова виручка від ліквідації активів - Витрати на ліквідацію - Сума вихідних допомог і виплат працівникам - Кредиторська заборгованість

Для цього потрібно:

По-перше – здійснити коригування балансової вартості активів.

По-друге – визначити валову ліквідаційну вартість активів підприємства виходячи з кожної окремої їх складової з урахуванням графіка ліквідації та ставки дисконтування за формулою:

$$PV = FV \left[\frac{1}{\left(1 + \frac{i}{k}\right)^{nk}} \right], \quad (63)$$

де PV – ліквідаційна вартість активу;
 FV – скоригована балансова вартість;
 i – ставка дисконтування;
 k – 12 місяців;
 n – термін ліквідації, кількість місяців.

По-третє, визначити валову вартість витрат на ліквідацію активів, виходячи з кожної конкретної їх складової з урахуванням графіка ліквідації та ставки дисконту за формулою:

$$PV = PMT \left[\frac{1 - \frac{1}{\left(1 + \frac{i}{k}\right)^{nk}}}{\frac{i}{k}} \right], \quad (64)$$

де PV – вартість витрат на ліквідацію;
 PMT – сума витрат на ліквідацію;
 i – ставка дисконтування;
 k – 12 місяців;
 n – термін ліквідації, кількість місяців.

Зауваження. В розрахунок вартості ліквідованого підприємства можна приймати тільки активи, які можна реалізувати. Отже, малоліквідні активи, які продати взагалі проблематично і які оцінені лише за їх умовної відновної вартості, а також неліквідні активи, які взагалі за термін ліквідації підприємства реалізувати неможливо, не слід приймати в розрахунок.

Тема 11. Оцінка вартості підприємства при реструктуризації

Завдання 1

Підприємство можна продати за 4,3 млн грн чи реструктуризувати. Після реструктуризації прогнозується середньорічний чистий грошовий потік 0,54 млн грн. Середньозважена вартість капіталу – 12 %.

Методичні рекомендації

Для вибору більш прийняттого варіанта потрібно визначити вартість підприємства методом капіталізації доходів.

Розрахунок вартості підприємства слід проводити як приведену вартість вічної ренти за формулою:

$$FV_A = A / Kr.n, \quad (65)$$

де A – чистий грошовий потік;

$Kr.n$ – відсоткова ставка.

Зауваження. Якщо виявиться, що вище ціна продажу, то підприємство доцільніше продати, а якщо вище буде розрахункова вартість, то вигідніше його реструктуризувати.

Завдання 2

У результаті здійснення реконструкції цеху приріст прибутку буде складатися за рахунок:

поліпшення якості;

зменшення витрат на теплову енергію – 3 805,0 тис. грн;

зменшення витрат на електроенергію – 203,6 тис. грн;

зменшення умовно-постійних витрат – 2 638,1 тис. грн;

збільшення випуску продукції – 1 339,8 тис. грн;

Обсяг виробництва продукції до реконструкції – 30 тис. т, а після – 35 тис. т. Ціна за 1 т продукції до реконструкції 266,7 грн/т, а після – 271,4 грн/т.

Процентна ставка за кредит 25 %. Період розрахунку – 5 років. Капітальні вкладення на реконструкцію цеху складатимуть 4 192,9 тис. грн.

Необхідно визначити доцільність передбачуваного проекту реконструкції цеху.

Методичні рекомендації

Розрахунки треба вести у такій послідовності:

1. Визначити приріст прибутку за рахунок поліпшення якості продукції ($\Delta\Pi$):

$$\Delta\Pi = (Ц_2 - Ц_1) \times A_2, \quad (66)$$

де $Ц_2$, $Ц_1$ – ціна 1 т продукції після і до проведення реконструкції цеху, грн/т;

A_2 – випуск продукції після реконструкції, тис.т

2. Розрахувати сумарний приріст прибутку після проведення реконструкції ($\Delta\Pi$):

$$\Delta\Pi = \Delta\Pi_{\text{я}} + \Delta\Pi_{\text{т}} + \Delta\Pi_{\text{ел/ен}} + \Delta\Pi_{\text{п}} + \Delta\Pi_{\text{в}}. \quad (67)$$

3. Провести розрахунок чистого приведеного доходу (ЧПД); індексу доходності (ID); періоду окупності ($ПО$).

$$\text{ЧПД} = \sum \text{ГП} - \text{IC}, \quad (68)$$

де $\sum \text{ГП}$ – сума грошового потоку (дійсної вартості) на весь період експлуатації інвестиційного проекту;

IC – сума коштів, спрямованих на реалізацію інвестиційного проекту.

$$\text{ЧПД} = - \text{IC} + \sum (\Delta\Pi / (1+r)^n), \quad (69)$$

де $\Delta\Pi$ – приріст прибутку після реконструкції, тис. грн;

r – відсоткова ставка за кредит.

$$ID = \sum \text{ГП} / \text{IC}; \quad ПО = \text{IC} / \text{ГП}_{\text{с}}, \quad (70)$$

де $\text{ГП}_{\text{с}}$ – середня сума грошового потоку (розрахована у дійсній вартості).

Після проведення розрахунків необхідно зробити висновки про доцільність проведення реконструкції цеху.

Рекомендована література

Основна

1. Азаренков Г. Ф. Економічний аналіз : навч. посібн. : в ч. – Ч. 2 / Г. Ф. Азаренков, З. Ф. Петряєва, Г. Г. Хмеленко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2004. – 232 с.
2. Арєф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О. В. Арєф'єва, Т. Б. Кузенко. – К. : Вид. Європ. ун-ту, 2004. – 170 с.
3. Барановський О. Т. Фінансова безпека в Україні (Методологія оцінки та механізм забезпечення) / О. Т. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с.
4. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
5. Валдайцев С. В. Оценка бизнеса : учебник / С. В. Валдайцев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Изд. "Проспект", 2006. – 360 с.
6. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Львів : Арал, 2008. – 384 с.
7. Вітлінський В. В. Економічний ризик і методи його вимірювання : підручник / В. В. Вітлінський, С. І. Наконечний, О. Д. Шарапов. – К. : ІЗМН, 2010. – 358 с.
8. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки підприємства / К. С. Горячева // Економіст. – 2005. – № 5. – С. 24–29.
9. Горячева К. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства / К. С. Горячева // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 9. – С. 43–49.
10. Грачев А. Н. Финансовая устойчивость предприятия. Критерии и методы оценки в рыночной экономике / А. Н. Грачев. – М. : Изд. "Дело и сервис", 2010. – 208 с.
11. Грязнова А. Г. Оценка бизнеса : учебн. пособ. / А. Г. Грязнова, М. А. Федотова, М. А. Эскандаров. – М. : Изд. "Интерреклама", 2003. – 544 с.
12. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посібн. / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

13. Економічний аналіз : навч. посібн. / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатюк; за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – 2-ге вид., перероблене і доповнене. – К. : КНЕУ, 2003. – 540 с.
14. Єрмошенко А. М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорії / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 4. – С. 46–51.
15. Єрмошенко А. М. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхових організацій : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / А. М. Єрмошенко. – К. : КНТЕУ, 2006. – 19 с.
16. Єрмошенко М. М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства / Преамбула наукової доповіді / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячова. – К. : Національна академія, 2005. – 77 с.
17. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави / М. М. Єрмошенко. – К. : КНЕУ, 2001. – 308 с.
18. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2001. – 309 с.
19. Іваниенко В. В. Финансовый анализ : учебн. пособ. / В. В. Іваниенко. – 2-е изд. – Х. : Издательский дом "ИНЖЭК", 2003. – 176 с.
20. Іванов А. В. Экономическая безопасность предприятий / А. В. Іванов, В. В. Шлыков. – М. : Вираз-Центр, 1995. – 40 с.
21. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
22. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України // Відомості Верховної Ради. – 1997. – № 10. – С. 149–157.
23. Коупленд Т. Стоимость компаний: оценка и управление / Т. Коупленд, Т. Колер, Д. Мурын. – М. : Олимп-Бизнес, 2005. – 576 с.
24. Кравчук О. М. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва : навч. посібн. / О. М. Кравчук, В. П. Лещук. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 504 с.
25. Круш П. В. Оцінка бізнесу : навч. посібн. / П. В. Круш, С. В. Полищук. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 264 с.
26. Куркин Н. В. Управление экономической безопасностью развития предприятия : монография / Н. В. Куркин. – Днепропетровск : АРТ-ПРЕСС, 2004. – 450 с.

27. Лубенченко О. Е. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. / О. Е. Лубенченко, Н. В. Гришко, І. Л. Чабаненко ; Донбас. держ. техн. ун-т. – Алчевськ, 2010. – 223 с.
28. Мартюшева Л. С. Фінансова безпека підприємств / Л. С. Мартюшева, Т. Б. Кузенко, О. Ю. Литовченко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 140 с.
29. Мартюшева Л. С. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва : навч. посібн. / Л. С. Мартюшева, Л. О. Меренкова. – Х. : Харк. нац. екон. ун-т., 2008. – 216 с.
30. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посібн. / В. О. Мец. – К. : Вища школа, 2003. – 278 с.
31. Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – К. : Вид. "Квіц", 1999. – 464 с.
32. Основы экономической безопасности. (Государство, регион, предприятие, личность) / под ред. Е. А. Олейникова. – М. : ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1997. – 288 с.
33. Оценка бизнеса : учебн. пособ. / под ред. В. Е. Есипова, Г. А. Маховиковой. – 3-е изд. – СПб. : Питер, 2010. – 510 с.
34. Пріб К. А. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. / К. А. Пріб. – К. : Університет "Україна", 2007. – 321 с.
35. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 8. – С. 11–14.
36. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – С. 5–9.
37. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12 липня 2001 року № 2658-III // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 47. – С. 3–7.
38. Про підприємництво : Закон України від 7.02.1991 р. № 698-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – С. 6–8.
39. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія / О. А. Кириченко, В. С. Сідак. – К. : Університет "Крок", 2008. – 403 с.
40. Рутгайзер В. М. Оценка стоимости бизнеса : учебн. пособ. / В. М. Рутгайзер. – 2-е изд. – М. : Маросейка, 2008. – 432 с.

41. Симонова Н. Е. Оценка стоимости предприятия (бизнеса) / Н. Е. Симонова, Р. Ю. Симонова. – М. : Феникс, 2004. – 486 с.
42. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : монографія / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 268 с.
43. Ткаченко А. М. Концептуальні підходи до антикризового управління в сучасних умовах господарювання : монографія / А. М. Ткаченко, О. В. Коваленко, О. П. Єлець. – Запоріжжя : ЗДІА, 2010. – 356 с.
44. Філіна Г. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. / Г. І. Філіна. – К. : Центр учб. л-ри, 2007. – 320 с.
45. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. / Я. П. Квач, І. О. Молоткова, І. В. Степанова, О. В. Орлова ; Укр. держ. ун-т фінансів та міжнар. торгівлі. – Одеса : СМІЛ, 2008. – 189 с.
46. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч.-метод. посібн. / О. О. Терещенко, Я. І. Невмержицький, А. П. Куліш та ін. – К. : Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, 2006. – 312 с.
47. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : підручник / Л. О. Омелянович, О. В. Чайковська, Г. Є. Долматова та ін. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2011. – 231 с.
48. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва : навч. посібн. для студ., які навчаються з напрямку "Економіка і підприємництво" за спец. "Фінанси" / В. Я. Олійник, Н. І. Шевченко, В. В. Даценко та ін. – Дніпропетровськ : ДДФА, 2012. – 282 с.
49. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк та ін. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
50. Царев В. В. Оценка стоимости бизнеса. Теория и методология / В. В. Царев, А. А. Канторович. – М. : ЮНИТИ – ДАНА, 2007. – 575 с.
51. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / О. О. Шеремет. – К. : Кондор, 2011. – 196 с.
52. Шлеменко В. Т., Економічна безпека України: сутність і напрями забезпечення / В. Т. Шлеменко, І. Ф. Бінько. – К. : НІСД, 1997. – 144 с.
53. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. – К. : ЦНЛ, 2006. – 528 с.

Додаткова

54. Александров И. А. Оценка финансовой безопасности промышленных предприятий / И. А. Александров // Научные труды Донецкого национального технического университета. – 2010. – № 46. – С. 12–19.

55. Антилл Н. Оценка компаний: анализ и прогнозирование с использованием отчетности по МСФО / Н. Антилл ; пер. с англ. – М. : 2007. – 440 с.
56. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посібн. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. Я. Базілінська. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
57. Бельков О. А. Понятийно-категориальный аппарат концепции национальной безопасности / О. А. Бельков // Безопасность. – 1994. – № 3. – С. 91–94.
58. Бернстайн Л. А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация / Л. А. Бернстайн ; пер. с англ. И. И. Елисеева. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 642 с.
59. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2010. – 528 с.
60. Боер Ф. Оценка стоимости технологий: проблемы бизнеса и финансов в мире исследований и разработок / Ф. Боер ; пер. с англ. – М. : Олимп-Бизнес, 2007. – 448 с.
61. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. – 2-е изд. доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 1997. – 864 с.
62. Бочаров В. В. Финансовый анализ / В. В. Бочаров. – СПб. : Питер, 2006. – 240 с.
63. Ван Хорн Джеймс К. Основы финансового менеджмента / Джеймс К. Ван Хорн, Джон М. Вахович ; пер с англ.мл. – М. : ООО "И. Д. Вильямс", 2010. – 1232 с.
64. Воловец Я. В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / Я. В. Воловец. – Львів : Нац. банк України. Львів. банк. ін-т., 2004. – 199 с.
65. Воротіна Л. І. Оцінка майна в Україні. Том 1. Нерухоме майно : монографія / Л. І. Воротіна, В. Є. Воротін, В. Г. Лісняк. – К. : Вид. Європ. ун-ту, 2004. – 217 с.
66. Гленн М. Десмонд. Руководство по оценке бизнеса / М. Десмонд Гленн, Э. Келли Ричард. – М. : Вильямс, 2002. – 342 с.
67. Григорьев В. В. Оценка предприятий. Имущественный поход : учебн.-практ. пособ. / В. В. Григорьев, И. М. Островкин. – М. : Дело, 1998. – 224 с.
68. Гринюк Н. А. Управління фінансовою безпекою підприємства у процесі його реструктуризації / Н. А. Гринюк // Проблеми науки. – 2008. – № 9. – С. 19–23.

69. Гриньова В. М. Фінанси підприємств : навч. посібн. / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Х. : Видавничий дiм "ІНЖЕК", 2004. – 432 с.
70. Довгалюк В. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Довгалюк. – Хмельницький : НВП "Еврика" ТОВ, 2003. – 156 с.
71. Дороніна М. С. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. / М. С. Дороніна, Л. С. Мартюшева, Д. А. Горовий. – Х. : Харк. держ. екон. ун-т., 2002. – 156 с.
72. Егерев И. А. Стоимость бизнеса / И. А. Егерев. – М. : Дело, 2003. – 300 с.
73. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С. Ф. Покропивного. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2000. – 528 с.
74. Еленова Ю. Стоимостный подход как основа современного управления бизнесом / Ю. Еленова // Проблемы теории и практики управления. – 2002. – № 3. – С. 110–115.
75. Зятковський І. В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. / І. В. Зятковський, Л. І. Зятковська, М. В. Романів ; Західноукр. екон.-правн. ун-т. – Чернівці : Золоті литаври, 2007. – 274 с.
76. Ильяшенко С. Н. Оценка составляющих экономической безопасности предприятия / С. Н. Ильяшенко // Материалы Международной научно-практической конференции "Проблемы обеспечения экономической безопасности". – Донецк : РИА ДонНТУ, 2001. – 175 с.
77. Ізмайлова К. В. Сучасні технології фінансового аналізу : навч. посібн. / К. В. Ізмайлова. – К. : МАУП, 2003. – 148 с.
78. Камышникова Э. В. Методы формирования комплексной оценки уровня экономической безопасности предприятия / Э. В. Камышникова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 12 (102). – С. 87–91.
79. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / [за ред. Г. Г. Кірейцева]. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 530 с.
80. Клебанова Т. С. Оценка угроз экономической безопасности регионов на основе методов факторного анализа / Т. С. Клебанова, Н. Л. Чернова // Економічна кібернетика. – 2000. – № 5–6. – С. 48–56.
81. Ковалев В. В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2010. – 435 с.

82. Ковалев Д. Количественная оценка уровня экономической безопасности предприятия / Д. Ковалев, И. Плетникова // Экономика Украины. – 2001. – № 4. – С. 35–40.
83. Колесников О. В. Економіко-фінансова діяльність підприємства : навч. посібн. / О. В. Колесников. – Х. : МОНМС України, Укр. держ. акад. залізн. трансп., 2010. – 182 с.
84. Кононенко О. Анализ финансовой отчетности / О. Кононенко, О. Маханько. – Х. : Изд. "Фактор", 2012. – 208 с.
85. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.
86. Кредитний ризик комерційного банку : навч. посібн. / В. В. Вітлінський, О. В. Пернарівський, Я. С. Наконечний та ін. ; за ред. В. В. Вітлінського. – К. : Тов. "Знання", КОО, 2000. – 251с.
87. Лебідь Н. П. Основи оцінки майна в Україні / Н. П. Лебідь, О. Г. Мендрул // Оцінка майна в Україні. Нормативна та методична база. – К. : Міжнародний центр приватизації, інвестицій та менеджменту, 1997. – С. 77–171.
88. Лепьохіна О. В. Фінансова та економічна взаємозалежність потенціалу підприємства / О. В. Лепьохіна // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 7. – С. 127–136.
89. Мендрул О. Г. Вартість підприємств: бази оцінки / О. Г. Мендрул // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2002. – № 3. – С. 44–48.
90. Мендрул О. Г. Управління вартістю підприємства : монографія / О. Г. Мендрул. – К. : КНЕУ, 2002. – 272 с.
91. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств-емітентів облігацій (крім комерційних банків) : Схвалено Аудиторською Палатою України. Протокол засідання АПК від 23.02.2001 р. № 99 // Бухгалтерський облік та аудит. – 2001. – № 4. – С. 50–55.
92. Момот Т. В. Визначення ставки дисконту: систематизація сучасних підходів / Т. В. Момот // Схід. – 2005. – № 6 (72). – С. 23–28.
93. Момот Т. В. Еволюція парадигми вартості і стратегічних показників ефективності діяльності акціонерного товариства (ROI, ROE, EVA, CFROI, CVA, BSC) / Т. В. Момот // Економіка розвитку. – 2006. – № 1 (37). – С. 89–90.

94. Мордашов С. Рычаги управления стоимостью компании / С. Мордашов // РЦБ. – 2005. – № 15 – С. 51–55.

95. Налукова Н. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва : сутнісно-аналітичний аспект / Н. Налукова // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 1(30). – С. 166–174.

96. Оніщик Ю. В. Конструкція "фінансова діяльність": співвідношення публічного та приватного інтересу при її здійсненні / Ю. В. Оніщик // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – 2010. – Вип. № 48. – С. 419–423.

97. Орлов О. Планування діяльності промислового підприємства : підручник / О. Орлов. – К. : Скарби, 2002 – 336 с.

98. Оценка имущества и имущественных прав в Украине : монография / Н. Лебедь, А. Мендрул, В. Ларцев и др. ; под ред. Н. Лебедь. – К. : ООО "Информационно-аналитическая фирма "Принт-Экспресс", 2002. – 688 с.

99. Оценка стоимости машин, оборудования и транспортных средств / А. П. Ковалев, А. А. Кушель, В. С. Хомяков и др. – М. : Интерреклама, 2003. – 488 с.

100. Паламарчук В. О. Комерційні банки та виробничо-фінансова діяльність підприємств / В. О. Паламарчук, М. М. Федотов, О. К. Бойченко. – Миколаїв : Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад." Миколаїв. філ., 2001. – 392 с.

101. Пілецька С. Т. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва : навч. посіб. для самостійного вивч. дисципліни / С. Т. Пілецька, О. А. Сапліна ; Донбаська держ. машинобудівна академія. – Краматорськ : [ДДМА], 2009. – 112 с.

102. Полтарак Н. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання (на прикладі малого бізнесу) : навч. посібн. / Н. І. Полтарак. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2011. – 48 с.

103. Про затвердження методики оцінки вартості майна під час приватизації : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 року № 1554 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 42. – С. 1791.

104. Про затвердження методики оцінки майна : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року № 1891 // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2004. – № 2. – С. 22–44.

105. Про затвердження Національного стандарту № 1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав" : Постанова Кабінету Міністрів Укра-

їни від 10 вересня 2003 року № 1440 // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2003. – № 11. – С. 43–51.

106. Про затвердження Національного стандарту № 2 "Оцінка нерухомого майна" : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2004 року № 1442 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 44. – С. 2885.

107. Постанова КМУ "Про затвердження Національного стандарту № 3 "Оцінка цілісних майнових комплексів" від 29 листопада 2006 року № 1655 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 48. – С. 62.

108. Постанова КМУ "Про затвердження Національного стандарту № 4 "Оцінка майнових прав інтелектуальної власності" від 03 жовтня 2007 року № 1185 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 47. – С. 56.

109. Родионова Н. В. Антикризисный менеджмент : учебное пособие для вузов / Н. В. Родионова. – М. : Юнити-Дана, 2002. – 223 с.

110. Салун В. Н. Оценка бизнеса в управлении компанией. Пример практического использования / Салун В. Н. / Компания по проектному финансированию. – 2003. – № 3. – С. 40–80.

111. Серединська В. М. Економічний аналіз : навч. посібн. / В. М. Серединська, О. М. Загородна, Р. В. Федорович. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2010. – 624 с.

112. Сивец С. А. Справедливая стоимость активов и экспертная оценка / С. А. Сивец // Ориентир. – 2000. – № 26. – С. 15–17.

113. Соснин А. С. Менеджмент безопасности предпринимательства : учебное пособие / А. С. Соснин, П. Я. Прыгунов. – К. : Изд. Европейского университета, 2004. – 555 с.

114. Фінансова діяльність підприємства : підручник для студ. вищ. навч. закл., що навч. за освіт.-проф. програмою спеціаліста зі спец. "Фінанси", "Банк. справа", "Облік і аудит" / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов та ін. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Либідь, 2003. – 384 с.

115. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / Л. О. Омелянович, О. В. Чайковська, Г. Є. Долматова та ін. – 2-ге вид. – Донецьк : Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, 2008. – 281 с.

116. Фінансова енциклопедія / О. П. Орлюк, Л. К. Воронова, І. Б. Заверуха, та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 470 с.

117. Хелферт Э. Техника финансового анализа / Э. Хелферт ; пер. с англ.; под ред. Л.П. Белых. – 10-е изд. – СПб. : Питер, 2003. – 640 с.

118. Шеверя Я. В. Фінансова звітність у системі інформаційного забезпечення прийняття рішень: автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.09 / Я. В. Шеверя. – Житомир : Житомир. держ. технол. ун-т., 2011. – 21 с.

119. Шеннон П. Пратт Оцінка бізнеса. Скидки і премії / Шеннон П. Пратт. – М. : Изд. Квінто-Менеджмент, 2005. – 392 с.

Ресурси мережі Інтернет

120. Ареф'єв В. О. Теоретичні підходи до управління формуванням фінансової безпеки підприємства / В. О. Ареф'єв // Проблеми системного підходу в економіці [Електронне наукове фахове видання]. – 2010. – № 4. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuuv.gov.ua/e...4/Arefiev_410.htm.

121. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №463-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon0.rada.gov.ua.

122. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lsl.lviv.ua>.

123. Международные стандарты оценки / Международный комитет по стандартам оценки : В 2 т. – М. : Аскери-ASCA, 2000 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mrsa.Lv1.ru/>.

124. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки / Наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170 "Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки", зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 березня 2006 року за № 332/12206 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

125. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib-gw.univ.kiev.ua>.

126. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.franko.lviv.ua/library>.

127. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuuv.gov.ua>.

128. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

129. Одеська державна наукова бібліотека ім. О. М. Горького [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ognb.odessa.ua>.

130. Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

131. Оценка бизнеса [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.management.com.ua/finance/fin125.html>.

132. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджені наказом Міністерства фінансів України та Фонду Державного майна України від 26.01.2001 № 49/121 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України від 08.02.2001 р. за № 121/5312 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua

133. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>.

134. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.

135. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.

136. Про затвердження Методики оцінки майна : Закон України від 10.12.2003 р. № 1891 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

137. Про оцінку земель : Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

138. Публічна бібліотека ім. Лесі Українки м. Києва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lucl.kiev.ua>.

139. Сайт Державного комітету статистики. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

140. Сайт Міністерства економіки України. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.

141. Сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua.

142. Сайт Національного банку України]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

143. Система розкриття інформації на фондовому ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.smida.gov.ua.

144. Українське товариство оцінювачів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uto.com.ua/>.

145. Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://korolenko.kharkov.com>.

146. Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www-library.univer.kharkov.ua>.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних робіт
з навчальної дисципліни
"ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
денної форми навчання**

Укладачі: **Берест Марина Миколаївна**
Кузенко Тетяна Борисівна
Литовченко Олена Юріївна та ін.

Відповідальний за випуск **Журавльова І. В.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бриль В. О.**

План 2014 р. Поз. № 57.

Підп. до друку Формат 60 x 90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 8,0. Обл.-вид. арк. 10,0. Тираж прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*